

Nr 121.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till statskontoret, kammarrätten, riksräkenskapsverket och allmänna civilförvaltningens lönenämnd: given Stockholms slott den 29 februari 1924.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

K. J. Beskow.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 februari 1924.*

Närvarande:

Statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT, STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETTERSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och försvarsdepartementen anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Beskow:

Då jag den 2 januari 1924 för Kungl. Maj:t anmälde de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under rikstatsens sjunde huvudtitel, var jag icke i tillfälle att framlägga slutligt förslag beträffande anslagen till statskontoret, kammarrätten, riksräkenskapsverket och allmänna civilförvaltningens lönenämnd. Orsaken härtill var den, att statens besparingskommitté med skrivelse den 8 december 1923 bland annat avgivit utredning och förslag angående förenklad behandling av vissa besvär- och anmärkningsmål, vilket förslag, vad de under finansdepartementet lydande centrala ämbetsverken beträffar, skulle påverka anslagsbehovet för nämnda tre ämbetsverk ävensom lönenämnden. Vid tiden för framläggande av statsverkspropositionen var jag icke beredd att

taga ståndpunkt till sagda förslag, vilket fördenskull måste uppskjutas till längre fram under riksdagen. I statsverkspropositionen kunde på grund härav ordinarie anslaget till statskontoret samt ordinarie och extra anslagen till kammarrätten och riksräkenskapsverket ävensom det extra anslaget till allmänna civilförvaltningens lönenämnd allenast beräknas.

Sedan frågan om förenklad behandling av vissa besvär- och anmärkningsmål, efter det att vederbörande myndigheter numera avgivit yttranden, undergått ytterligare beredning inom finansdepartementet, anhåller jag att få för Kungl. Maj:t anmäla densamma och i sammanhang därmed jämväl frågorna om anslag till statskontoret, kammarrätten, riksräkenskapsverket och allmänna civilförvaltningens lönenämnd. Jag skall härvid tillåta mig att först till behandling upptaga den förra frågan ävensom övriga av besparingskommittén i samband därmed framförda förslag för att därefter redogöra för frågorna om anslag till förenämnda tre ämbetsverk och lönenämnden. Då kommitténs förevarande utredning och förslag torde få såsom bilaga fogas till dagens statsrådsprotokoll, finner jag mig vid redogörelsen för förslaget kunna begränsa mig till de förändringar, som därmed avses, och de huvudsakliga skäl, som av kommittén anförts till stöd för dessa förändringar.

Förenklad behandling av vissa besvär- och anmärkningsmål m. m.

Besparings-
kommittén.

Till en början har besparingskommittén upptagit frågan om handläggningen av *besvärsmål*, som röra *avlöningsförmåner åt statens tjänstemän*. Efter att hava lämnat en kortfattad redogörelse för behandlingen av stats-tjänstemännens lönefrågor har kommittén anförts, att proceduren i dessa ärenden vore alltför omständlig och invecklad samt att, då nu dessutom besparingssynpunkten måste göras gällande, kommittén ansett det nödvändigt att tillse, om icke en förenkling av lönefrågornas behandling kunde genomföras utan äventyrande av deras behöriga avdömande. Behandlingen av förevarande frågor är för närvarande, såsom kommittén skildrar den, följande.

I varje verk eller lokalförvaltning uträknas lönerna i första hand av en redogörare (kassör, registrator etc.), varvid emellertid tvistiga fall hän-skjutas till avgörande av verket eller förvaltningsmyndigheten. Beslut av en lokal förvaltningsmyndighet, t. ex. en kassaförvaltning vid armén, kunna överklagas hos vederbörande centrala myndighet i samma förvaltningsgren. Över det centrala verkets beslut kunna besvär anföras hos regeringsrätten. I vissa fall prövas avlöningsfrågorna således av två, i andra av tre instanser. Om de hos regeringsrätten anförda besvären gälla en mera invecklad fråga, plägar i allmänhet yttrande inhämtas från statskontoret, där ärendet föredrages i plenum i närvaro av chefen och tre till fem ledamöter. Ofta infordras yttrande även av vederbörande lönenämnd, där ärendet föredrages av sekreteraren inför nämndens sju ledamöter. Sedan

dessa yttranden inkommit, beredes ärendet och föredrages inför fem ledamöter av regeringsrätten av vederbörande föredragande i departementet, i regel byråchef eller kansliråd.

Beträffande gällande ordning bör beaktas, att regeringsrättens beslut icke är slutgiltigt bindande, utan att vederbörande löntagare kan, oberoende av regeringsrättens beslut, få sitt löneanspråk prövat av de allmänna domstolarna.

Efter att hava erinrat om den alltsedan regeringsrättens inrättande pågående utredningen rörande en särskild instansordning för prövning av mål angående avlöningsförmåner har kommittén föreslagit, att avgörandet av statstjänstemännens lönefrågor i sista administrativa instans flyttas från regeringsrätten och anförtros åt ett centralt ämbetsverk, i samband varmed kommittén uttalat såsom sin åsikt, att spörsmålet om en särskild instansordning för dessa frågor, varmed huvudsakligen avsetts att förekomma konflikter mellan regeringsrättens och högsta domstolens avgöranden, kunde utan olägenhet få förfalla.

Vid valet av det ämbetsverk, till vilket det slutliga administrativa avgörandet av förevarande frågor skulle förläggas, har kommittén av anförda skäl stannat för statskontoret, som ansetts äga speciell sakkunskap på det ifrågavarande området. Statstjänstemännen skulle enligt detta förslag betagas sin nuvarande möjlighet att i administrativ väg få sina löneanspråk pröva av den högsta dömande myndigheten. Däremot skulle de naturligen ha helt obesuren rätten att i dylika fall vädja till de allmänna domstolarna.

Sedan kommittén sålunda föreslagit, att avlöningsmål för statsförvaltningen i dess helhet skulle avgöras av statskontoret såsom högsta administrativa instans, har kommittén beträffande omfattningen av begreppet avlöning anført, att detta begrepp torde böra tagas i vidsträckt bemärkelse och alltså innefatta samtliga löne- och andra förmåner, som enligt gällande författningar tillkomme vederbörande, eller således samma område, som ansetts innefattas i det i 2 § 4 mom. av lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt använda uttrycket avlöningsförmåner, därunder inbegripet provision, anmärknings- och aktorsarsvode, ersättning för viss förrättning eller visst uppdrag, bostadsförmån, hyresbidrag, sjukvård, beklädnadsersättning och dylikt. Tvister angående prästerskapets avlöning har kommittén ansett böra handläggas i nu gällande ordning. I övrigt har statskontorets befattning med avlöningsmål ansetts böra i regel begränsas till att avse statstjänstemän, och alltså t. ex. ärenden angående folkskollärares avlöning samt avlöning till kyrkobetjäning och klockare handläggas i nu gällande ordning. Undantag härifrån hava dock ansetts kunna göras i fråga om dels de av länsstyrelserna fattade besluten om familjeunderstöd åt värnpliktiga och dels enligt givna föreskrifter utgående arvoden åt kommittéledamöter, även där dessa icke äro statstjänstemän. Dessa ärenden skulle alltså kunna få avgöras av statskontoret.

Frågor om *rese- och traktamentsersättning* hava på grund av sitt sammanhang med avlöningsfrågor jämväl ansetts böra handläggas i samma ordning som dessa senare eller alltså hos statskontoret såsom högsta besvärinstans. Då dylika ersättningar av statsmedel i stor omfattning utgå även till andra än statstjänstemän, såsom till kommittéledamöter m. fl., har statskontorets befogenhet ansetts kunna utsträckas till rese- och traktamentsersättningar för förrättning i statens ärenden eller dylika ersättningar, som eljest utgå av statsmedel.

Vidare har en ytterligare grupp av mål, nämligen *pensionsmål*, för så vitt de angå statstjänare, ansetts lämpligen kunna avgöras av statskontoret såsom högsta administrativa instans. Till dessa mål hava hänförts ej blott frågor om statstjänstemäns rätt till pension enligt gällande reglementen utan även frågor om deras delaktighet i eller avgifter till statsunderstödd pensionsinrättning eller pensionskassa.

Slutligen hava de frågor om *placering i löneklass*, som enligt kungörelsen den 2 december 1921 (nr 685) för närvarande avgöras av Kungl. Maj:t i statsrådet, ansetts böra överlämnas till statskontorets avgörande.

En konsekvens av förslaget skulle enligt kommittén bliva, att de beslut om avlöning, rese- och traktamentsersättning samt i pensionsmål enligt den civila pensionslagen, som nu statskontoret självt har att i första hand meddela, icke skulle kunna i administrativ väg överklagas.

I anslutning till sitt förslag om förenklad handläggning av ärenden rörande avlöning, rese- och traktamentsersättning samt pensionsmål och frågor om placering i löneklass har kommittén framlagt förslag, avseende ändrad handläggning av de s. k. *anmärkningsmålen*. Efter att hava framhållit, hurusom vid dessa måls avdömande tolkning av bestämmelserna om avlöning och om rese- och traktamentsersättning i stor omfattning förekomme, har kommittén anført, att för vinnande av enhetlig rättstillämpning de anmärkningsmål, som röra avlöning i dess förut angivna betydelse samt rese- och traktamentsersättning, måste slutligen avgöras av samma myndighet, som beslutar i dylika frågor utan sammanhang med framställd anmärkning.

Beträffande anmärkningsmålen nuvarande handläggning har kommittén erinrat, att anmärkningar med yrkande om åläggande för vederbörande redogörare att till statsverket återbetala för mycket utbetalade avlöningsmedel eller rese- och traktamentsersättning framställas dels vid den räkenskapsgranskning, som inom vissa verk anställas av där befintlig specialrevision, och dels inom riksräkenskapsverket antingen vid granskning av räkenskaperna från de verk, som ej hava specialrevision, eller vid eftergranskning av sådana räkenskaper, som förut inom vederbörande verk undergått granskning. Vidare har kommittén skildrat förfarandet på följande sätt.

I flertalet fall medges anmärkningens riktighet utan vidare av redogöraren. Om så ej sker och det är fråga om anmärkning av specialrevision, har vederbörande förvaltningsmyndighet att avgöra, om anmärkningen skall fastställas eller underkännas, varefter talan mot detta beslut kan fullföljas i kammarrätten och därifrån till regeringsrätten. Rörande i riksräkenskapsverket framställd anmärkning, vars riktighet ej medges, har verket självt endast att besluta, huruvida den skall fullföljas eller icke. I förra fallet riktar verket till vederbörande redogörare, mot vilken anmärkning framställts, en anmaning att inbetala det anmärkta beloppet, vid äventyr att eljest talan mot honom föres hos kammarrätten. Efterkommer han ej anmaningen, väckes mot honom sådan anmärkningstalan, varefter kammarrätten fastställer eller underkänner anmärkningen. Även i båda sistnämnda fall kunna kammarrättens beslut överklagas hos regeringsrätten.

Härefter har kommittén anfört, att även denna procedur vore synnerligen omständlig och invecklad, i det att en och samma fråga kunde bliva föremål för behandling av två revisioner och beslut av fyra olika myndigheter. Kommittén, som häri funnit stark anledning till undersökning, om icke på detta område en till besparing ledande förenkling kunde vinnas, har därför övertvägt, huruvida det vore möjligt att låta hela det nuvarande anmärkningsförfarandet försvinna och låta talan om återfående av felaktigt utbetalda belopp föras vid domstol i sammanhang med ansvarstalan för tjänstefel. Av anförda skäl har emellertid kommittén funnit sig böra avvisa denna tanke och utgå ifrån att ett anmärkningsförfarande fortfarande komme att bibehållas. Kommittén har därför ansett sig böra undersöka möjligheten till förenkling av anmärkningsförfarandet.

Vid undersökning av denna fråga har kommittén till en början stannat inför den dubbelrevision av vissa räkenskaper, som nu förekommer beträffande de verk, vilka hava specialrevisioner. Kommittén har härvid erinrat, att i samband med riksräkenskapsverkets inrättande fråga uppstått om förenkling i sådan riktning, att specialrevisionerna inflyttades i det centrala revisionsverket. Med avseende å detta spörsmål har kommittén yttrat, att beträffande de affärsdrivande verken i vissa fall särskilda bestämmelser gällde i fråga om revision och att, då åtminstone några av dessa verk för sin förvaltning torde behöva stödet av en inom verken själva fungerande revision, någon indragning och inflyttning i riksräkenskapsverket av deras specialrevisioner knappast syntes vara ändamålsenlig. Beträffande de övriga verk, vid vilka förekomma specialrevisioner, har kommittén, vad marinförvaltningen angår, erinrat om ett av särskilda sakkunniga uppgjort förslag till inflyttande av dess revision i riksräkenskapsverket. Enligt vad kommittén anfört har detta förslag, som tillstyrkts av marinförvaltningens majoritet, avstyrkts av kammarrätten och av arméförvaltningen, därvid såsom skäl mot förslaget huvudsakligen anförts,

att utredning saknades rörande konsekvenserna för medelskontrollen inom statsförvaltningen i övrigt,

att granskningens effektivitet skulle förminskas,

att, då i allt fall en viss kameral förvaltningskontroll måste bibehållas inom vederbörande förvaltande verk, dubbelarbete ej kunde undvikas,

att förslaget ej ledde till minskning i granskningsarbetet och alltså ej heller i kostnaderna därför,

samt att det förvaltande centrala verkets ansvar måste minskas i den mån det betoges möjligheten till kontroll över underlydande myndigheters förvaltning.

Kommittén har vidare anført, att den dubbla revision, som nu förekomme beträffande vissa statsräkenskaper, måste anses vara onödig, och att, om den ena av dessa revisioner slopades, kostnadsbesparing måste uppkomma. Om det nu — yttrar kommittén vidare — av förut angivna skäl kunde anses olämpligt att inflytta specialrevisionerna i riksräkenskapsverket, uppstode den frågan, om man ej i stället kunde undvara den eftergranskning, som nu ägde rum inom sistnämnda verk. Men givetvis borde då tillses, att den revision, som verkställdes inom vederbörande förvaltande verk, bleve fullt tillfyllestgörande. I detta sammanhang har kommittén erinrat om det i § 4 av riksräkenskapsverkets instruktion intagna stadgandet, att verket åligger att tillse, att revisionen vid de ämbetsverk, inom vilka granskning företages av underordnade myndigheters redogörelser, utföres på sådant sätt, att, med hänsyn jämväl till granskningen inom riksräkenskapsverket, betryggande kontroll förefinnes. Kommittén har ansett denna föreskrift kunna giva uppslag till en anordning, som gör dubbelrevisionen överflödig utan att beröva de förvaltande verken deras specialrevisioner, i det att densamma bereder riksräkenskapsverket möjlighet att giva specialrevisionerna erforderliga direktiv och att få granskningsarbetet ordnat på samma sätt, som om det verkställdes inom riksräkenskapsverket. På samma gång skulle enligt kommitténs mening den förvaltande myndighetens behov av kontroll över de underlydandes förvaltning tillgodoses genom att denna myndighet fortfarande finge tillfälle att följa revisionsarbetet och göra sina synpunkter gällande. Kommittén har alltså stannat vid att föreslå, att den eftergranskning, som nu sker inom riksräkenskapsverket, skall helt upphöra och de därmed sysselsatta arbetskrafterna lös göras.

Att avskära riksräkenskapsverket från all befattning med resultatet av det granskningsarbete, som äger rum inom specialrevisionerna, har emellertid av kommittén ansetts icke överensstämma med nämnda ämbetsverks centrala kontrollerande uppgift inom statsförvaltningen. Kommittén har på grund härav ansett, att de förvaltande verken borde befrias från avdömandet av tvistiga anmärkningsmål och de av specialrevisionerna framställda anmärkningar, som av vederbörande bestridas, i stället upptagas till handläggning i riksräkenskapsverket. Även i fråga om revi-

sionen vid de affärsdrivande verken har kommittén ansett det ej böra möta något hinder att ordna saken på sålunda föreslaget sätt. Då den förvaltande myndigheten hade samma intresse som riksräkenskapsverket av att granskningsarbetet bleve på bästa sätt ordnat, syntes enligt kommitténs mening några konflikter verken emellan knappast vara att befara.

Vad beträffar instansordningen för avgörandet av de anmärkningar, vartill revisionen giver anledning och vilkas riktighet bestrides av den ansvarige redogöraren, har kommittén ansett proceduren jämväl i övrigt kunna och böra förenklas. Kommittén har därvid till en början erinrat om att 1922 års riksdag till prövning förehaft en motion om sådan ändring av gällande bestämmelser, att besvär över förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärkningsmål hädanefter skulle anföras direkt hos Kungl. Maj:t. För egen del har kommittén föreslagit, att såväl kammarrättens som regeringsrättens befattning med anmärkningsmål rörande utbetald avlöning eller rese- och traktamentsersättning skulle helt upphöra. Då det emellertid ansetts ej lämpligt, att statskontoret i dessa mål bleve både första och sista instans, har kommittén tänkt sig, att riksräkenskapsverket skulle i första hand döma angående såväl de inom detta verk som de av förberörda specialrevisioner framställda anmärkningar; ifrågavarande anmärkningsmål skulle härigenom bedömas av endast två instanser, och statskontoret skulle vara den sista instansen.

Beträffande omfattningen av de mål, som skulle handläggas i den av kommittén föreslagna ordningen, har kommittén anført, att, då statskontorets befogenhet i detta avseende torde böra inskränkas till mål av sådan beskaffenhet, att enahanda frågor skulle av statskontoret avgöras på grund av dess utav kommittén föreslagna befattning med andra besvärsmål, anmärkningar rörande avlöning samt rese- och traktamentsersättning, som kunde framställas vid den inom riksräkenskapsverket skeende granskning av vissa allmänna inrättnings- och stiftelsers räkenskaper, icke borde avdömas av statskontoret. Besvär över riksräkenskapsverkets beslut i dylika, säkerligen ytterst fåtaliga mål borde fullföljas hos regeringsrätten. I s. k. redogörelsemål kunde bliva fråga om löneförmån eller rese- och traktamentsersättning, och i dylika fall syntes besvär böra fullföljas till statskontoret. I fråga om de anmärkningsmål, som angå tullbehandling, ansåge kommittén generaltullstyrelsen böra vara första instans med rätt för vederbörande att direkt hos regeringsrätten överklaga styrelsens beslut. Anmärkningar mot de i taxeringslängderna gjorda uträkningarna av skattebeloppen och därstädes upptagna skattefria avdrag syntes böra handläggas i första instans av riksräkenskapsverket och i andra instans av regeringsrätten. Om i anmärkningsväg uppkommit fråga om pension eller pensionsavgift, borde sådant mål behandlas på motsvarande sätt som besvärsmål rörande pension eller pensionsavgift.

Kommitténs förslag rörande anmärkningsmålens handläggning innebär alltså icke blott, att kammarrättens befattning med dylika mål samt

regeringsrättens befattning med sådana anmärkningsmål, som angå avlöning, pension eller rese- och traktamentsersättning, skulle upphöra utan även att riksräkenskapsverket skulle, i fråga om anmärkningsmålen, få en annan uppgift än för närvarande.

Beträffande förfarandet i riksräkenskapsverket såväl enligt nuvarande som enligt föreslagen ordning har kommittén anfört följande:

»Sedan vederbörande granskande revisor avgivit en inlaga, innefattande anmärkning mot en redogörare, föredrages ärendet av vederbörande förste revisor (eller av granskaren själv) inför generaldirektören. Om anmärkningens riktighet synes fullt påtaglig, beslutar han att redogöraren skall anmanas inbetala det anmärkta beloppet, vid äventyr att eljest talan fullföljes inför kammarrätten. Om redogöraren då ställer sig anmaningen till efterrättelse, resolverar generaldirektören, sedan beloppet inbetalts, att ärendet ej föranleder vidare åtgärd. Finner åter generaldirektören någon som helst tvekan kunna uppstå om anmärkningens riktighet, kommuniceras den med redogöraren, varefter, om denne bestrider anmärkningen, generaldirektören beslutar, huruvida anmärkningen må förfalla eller skall fullföljas. Om redogöraren i anledning av kommunikationen utan vidare inbetalar beloppet, resolverar generaldirektören, huruvida anmärkningen skall gillas eller ogillas, i vilket senare fall beloppet återbetalas till redogöraren. Skall bestridd anmärkning fullföljas, riktas till redogöraren en sådan anmaning, som ovan omförmåles. Om redogöraren ej ställer sig erhållen anmaning till efterrättelse, anställs medelst skrivelse till kammarrätten talan om beloppets utdömande. Finner generaldirektören, antingen utan att kommunikation med redogöraren ägt rum eller efter det förklaring från denne inkommit, granskarens anmärkning vara obefogad och till ingen åtgärd föranleda, kan granskaren påkalla, att ärendet avgöres i plenum, således i närvaro av styrelsens samtliga ledamöter, därvid även vederbörande förste revisor inträder såsom ledamot. Och om härvid lika antal röster stanna mot lika, gäller deras mening, som påyrka, att anmärkningen skall kommuniceras, respektive hänskjutas till kammarrättens prövning.

Om nu, enligt vad ovan föreslås, anmärkningsmålen skola i första hand avdömas av riksräkenskapsverket, synes det böra tillkomma vederbörande förste revisor i verket att besluta om kommunikation med redogöraren, dock att, om förste revisorn finner anmärkningen utan kommunikation böra förfalla, granskaren bör få påkalla verkets beslut härom i plenum. Efter skedd kommunikation bör, därest redogöraren bestrider anmärkningen, dess riktighet upptagas till prövning i riksräkenskapsverkets plenum, varvid vederbörande förste revisor bör inträda såsom ledamot. Varder därvid betalningsskyldighet ådömd redogöraren, äger denne häröver klaga, allt efter målets beskaffenhet hos regeringsrätten eller statskontoret. Däremot synes det knappast vara av nöden att tillerkänna granskaren klagorätt, om hans anmärkning av riksräkenskapsverket ogillats. Ej heller torde

man behöva påkalla särskilt beslut angående anmärkning, som redogöraren godkänt. Skulle en dylik anmärkning inverka på tredje mans rätt, står det ju denne öppet att vända sig till domstol. Då de godkända anmärkningarna i regel torde vara bagatellartade och revisorn ej skulle få klaga över anmärkningens underkännande, synes man i dessa fall kunna nöja sig med den allmänna övervakning och ledning av revisionsarbetet, som alltid kommer att utövas av de överordnade inom riksräkenskapsverket.»

Vad sålunda föreslagits gäller de inom riksräkenskapsverket framställda anmärkningarna. I fråga om de inom specialrevision uppkomna anmärkningarna skulle enligt kommitténs förslag förfarandet vara följande.

Inom specialrevision framställd anmärkning skall, där ej frågan gäller helt obetydliga detaljer, vilka, liksom nu sker, kunna lämpligen rättas genom direkt skriftväxling mellan granskaren och redogöraren, anmälas hos vederbörande förste revisor (resp. revisionskommissarie) eller, där sådan ej finnes, vederbörande byråchef. Där denne finner anmärkningen kunna äga fog, beslutar han, att anmärkningen skall kommuniceras. Finner han anmärkningen obefogad och vägrar kommunikation, äger granskaren påkalla prövning av riksräkenskapsverket i plenum, huruvida anmärkningen bör kommuniceras. Om redogöraren efter erhållen del av anmärkningen godkänner densamma och ställer sig yrkandet till efterrättelse eller om anmärkningen av granskaren och förste revisorn anses nöjaktigt förklarad, anmäles förhållandet av granskaren för riksräkenskapsverket på lämpligt sätt, t. ex. genom aktens insändande. Bestrider redogöraren anmärkningen, äger granskaren, där ej han och förste revisorn finna anmärkningen nöjaktigt förklarad, i ärendet avgiva påminnelser och överlämnar anmärkningsmålet till riksräkenskapsverkets prövning och avgörande på föredragning av vederbörande tjänsteman i specialrevisionen. På dennes eller riksräkenskapsverkets framställning kan yttrande avgivas av det förvaltande ämbetsverket.

Beträffande kontrollen över myndigheternas beslut om befattningshavares placering i löneklass eller om tilldelande av ålderstillägg har kommittén föreslagit inrättande av ett särskilt besvärsförfarande, bestående däri att vederbörande förste revisor i riksräkenskapsverket finge befogenhet att genom besvär yrka ändring i sådana beslut om placering i löneklass eller tilldelande av ålderstillägg, som syntes honom felaktiga. Av myndighet i dylika frågor fattade beslut skulle följaktligen icke vinna laga kraft, förrän de undergått granskning i riksräkenskapsverket. Dylika besvär skulle enligt förslaget anföras hos statskontoret, och då härigenom en enhetlig tillämpning av avlöningsbestämmelserna å detta område kunde anses tillräckligt tryggt, borde man enligt kommitténs mening avstå från den anordningen, att statskontoret skulle på förhand tillfrågas i tvivelaktiga fall beträffande placering i löneklass. Något anmärkningsförfarande skulle alltså i dylika fall ej ifrågakomma.

Med den föreslagna organisationen har kommittén ansett bäst överens-

stämmande, att granskningen av riksräkenskapsverkets egna räkenskaper uppdrages åt en av Kungl. Maj:t utsedd revisor samt att avgörandet av därvid framkomna anmärkningar överlämnas till regeringsrätten eller statskontoret allt efter anmärkningens beskaffenhet. Vad angår statskontorets egna utbetalningar av avlöning, rese- och traktamentsersättning samt pensioner, har kommittén anfört, att, i den mån en dylik utbetalning grundade sig på ett beslut, som av statskontoret efter prövning meddelats i plenum, någon talan mot detta beslut icke finge föras varken genom besvär eller i anmärkningsväg. Beträffande detaljerna i anordningsärenden, som förekomme i statskontoret och ej gjorts till föremål för anmärkning av vederbörande revisor, borde däremot anmärkning kunna framställas vid granskning av statskontorets räkenskaper, även om utbetalningen avsåge avlöning, pension eller rese- och traktamentsersättning. För att betrygga en omsorgsfull prövning av statskontorets egna beslut i avlönings- och ersättningsfrågor borde föreskrivas, att dessa i de delar, som av den granskande revisorn gjorts till föremål för erinran, skulle handläggas i plenum. Skulle emellertid vad som sålunda föreslagits beträffande eventuella anmärkningar mot statskontorets egna utbetalningar befinnas olämpligt, kunde sådana frågor avgöras av en av statskommissarierna på föredragning av vederbörande revisor, i vilket fall denne statskommissarie sedermera vid yppad anmärkning icke skulle deltaga i det eventuella anmärkningsmålets handläggning. Det sålunda framlagda alternativet innebure dock enligt kommitténs mening en tämligen onödig omgång.

Kommittén har såsom en tänkbar möjlighet framkastat, att kammarrätten i stället för statskontoret gjordes till slutinstans i mål angående avlöning m. m. och således även i huvudparten av anmärkningsmålen. Besvär i löneärenden torde emellertid — yttrar kommittén — med kammarrättens på andra huvuduppgifter inriktade organisation och sammansättning icke gärna kunna förläggas dit, under det att däremot statskontoret sedan gammalt ägde särskild sakkunskap just på detta område och därät ägnade en väsentlig del av sitt arbete. Därtill komme, att det icke syntes tänkbart, att, med kammarrättens nuvarande belastning av skattemål och med den betydelse dessa mål numera ägde, i någon mån minska utsikten till dessas avgörande inom rimlig tid genom att flytta till kammarrätten en ny grupp av besvärsmål.

Kommittén har emellertid motsett invändningar jämväl mot förslaget att riksräkenskapsverket och statskontoret skulle inordnas i samma instansordning, förnämligast på den grund att dessa verk skulle hava den ställning inom statsförvaltningen, att det senare icke lämpligen borde pröva det förras beslut. Av angivna skäl har kommittén funnit dessa invändningar icke böra tillmätas sådan betydelse, att man borde avstå från förslagets genomförande.

I samband med att anmärkningsmål, som omnämnas i § 1 mom. 4 av kammarrättens instruktion, skulle ifrån kammarrätten överflyttas till

statskontoret, har kommittén undersökt, vilka andra till kammarrätten hörande mål borde på grund av sin släktskap med ifrågavarande anmärkningsmål fränhändas kammarrätten. Kommittén har föreslagit, att de i mom. 5—8 av nyssnämnda paragraf omförmälda frågor borde till behandling upptagas av riksräkenskapsverket. Vad angår avkortnings-, avskrivnings-, restitutions- och reskontreringsmål har kommittén ifrågasatt upphävande av gällande bestämmelser om att förvaltningsmyndigheternas beslut i vissa fall skola underställas kammarrätten samt föreslagit, att hela kontrollen över ärendenas behandling skulle förläggas till riksräkenskapsverket. Riksräkenskapsverkets befogenhet att i anmärkningsväg beivra förelupna felaktigheter syntes enligt kommitténs mening innefatta tillräcklig kontroll över att i dessa frågor statsverkets intressen behörigen iakttoges. Klagan över riksräkenskapsverkets beslut, varigenom dylik anmärkning faststälts, har av kommittén ansetts böra få fullföljas till regeringsrätten. Besvär över myndigheternas beslut i restitutions- och reskontreringsmål hava av kommittén ansetts kunna anföras direkt hos regeringsrätten. Besvär över utslag, meddelade av konsistorierna eller av länsstyrelserna och konsistorierna gemensamt i frågor om orätt förvaltning av eller bristande redovisning för allmänna läroverks och kyrkors m. fl. dylika medel, hava likaledes ansetts kunna anföras direkt hos regeringsrätten. Vad angår de s. k. balansmålen och övriga i § 1 mom. 1—3 av kammarrättens instruktion omförmälda mål har kommittén ansett desamma kunna överflyttas till de allmänna domstolarna.

I samband med sitt förslag om förenklad handläggning av besvär- och anmärkningsmål i avlöningsfrågor har besparingskommittén upptagit spörsmålet, huruvida de tre *lönenämnderna*, kommunikationsverkens lönenämnd, allmänna civilförvaltningens lönenämnd och försvarsväsendets lönenämnd, fortfarande kunna anses nödvändiga. På anförda skäl har kommittén ifrågasatt, att åtminstone allmänna civilförvaltningens och försvarsväsendets lönenämnder skulle med nästa budgetårs ingång upphöra med sin verksamhet.

Beträffande den *organisatoriska innebörden av de utav kommittén framställda förslagen* har kommittén först och främst påpekat, att regeringsrättens arbetsbörda skulle avsevärt lättas. I avseende å ärendenas antal skulle omkring 20 procent komma att bortflyttas från regeringsrätten. Då emellertid en del av ifrågavarande mål torde vara mer tidskrävande än övriga, har kommittén räknat med, att regeringsrätten skulle befrias från ungefär en fjärdedel av sin arbetsbörda, motsvarande omkring 53 föredragningsdagar. Med hänsyn till regeringsrättens mycket betydande arbetsbalans har denna lättnad betecknats såsom välbehövlig och ansetts kunna medföra, att inrättandet av en ny avdelning av regeringsrätten åtminstone

tillsvidare kunde anstå. Härigenom kunde man undgå en årlig kostnad av över 100,000 kronor förutom avlöningar till nya föredragande. Då de mål, som från försvarsdepartementet föredragas inför regeringsrätten, till allra största delen utgjorts av sådana, som enligt förslaget skulle bortflyttas, har fördraganden av dessa mål, nämligen ett kansliråd i försvarsdepartementet, ansetts kunna indragas.

Vad kammarrätten angår skulle enligt kommitténs förslag såväl anmärkningsmål som vissa andra mål bortflyttas. Föredragningen av dessa mål verkställes nu av två kammarrättsråd, vilka emellertid därjämte under de senaste åren tagits i anspråk även för föredragning av skattemål. Såsom biträden åt dessa båda kammarrättsråd äro två amanuenser anställda. Kommittén har ansett någon minskning i antalet kammarrättsråd för närvarande icke vara tillrådlig på grund av den stora balansen av skattemål; och har kommittén ansett jämväl de båda amanuenserna böra bibehållas. Alternativt har dock ansetts kunna ifrågasättas, att ett av nyssnämnda kammarrättsråd förflyttas till statskontoret.

I fråga om riksräkenskapsverkets arbetskrafter är förslaget om upphörande av eftergranskningen därstädes av de verks räkenskaper, som hava specialrevisioner, mest betydelsefullt. Kommittén har uppgivit, att berörda eftergranskning nu krävde arbete av ungefär tio revisorer, vilka vid genomförande av kommitténs förslag ansetts kunna indragas. Å andra sidan skulle emellertid förslaget om anmärkningsmålen avdömande av riksräkenskapsverket medföra arbetsökning i avseende å de inom specialrevisionerna framställda anmärkningarna. På grundvalen av uppgifter rörande anmärkningsmål, handlagda hos verk med specialrevisioner, har kommittén kommit till den uppfattningen, att den ökning i arbetet, som genom förslaget skulle förorsakas riksräkenskapsverkets styrelse, icke borde bli alltför betydande. För att emellertid lätta arbetsbördan för styrelsen har kommittén ifrågasatt, att den ene byråchefen i riksräkenskapsverket, nämligen chefen för riksbokslutsbyrån, borde i regel vara befriad från deltagande i anmärkningsmålen avgörande och i stället vederbörande förste revisor inträda såsom ledamot. Då arbetet med uppsättning och expediering av ifrågavarande anmärkningsmål fortfarande ansetts böra vara förlagt till specialrevisionen, har någon förstärkning av riksräkenskapsverkets styrelse eller kanslipersonal icke föreslagits.

Vad beträffar de ämbetsverk, vilka hava specialrevisioner, har kommittén ansett deras befriande från själva avdömandet av de bestridda anmärkningarna knappast i detta sammanhang kunna föranleda till någon minskning i personalbehovet. Beträffande ett av de ifrågavarande ämbetsverken, nämligen marinförvaltningen, har emellertid den föreslagna ändringen i anmärkningsmålen behandling ansetts kunna giva anledning till en viss förändrad organisation. I detta ämbetsverk avgöras nu anmärkningsmålen av civilavdelningens chef, marinöverkommissarien, som därjämte har att handlägga och föredraga ärenden angående marinens fasta egendom i de

delar, som ej tillhöra annan avdelning, förklaring, ändring eller upphävande av gällande eller förslag till nya allmänna författningar, allmänna föreskrifter, vilka bero av marinförvaltningen att utfärda för verkställighet av gällande författningar eller av Kungl. Maj:t särskilt givna befallningar, tillsättning av och avsked från annan civil tjänstebefattning vid marinförvaltningen än kemist- och andre kemistbefattningarna, ledighet från och förordnande å dylik befattning samt ansvar för tjänstefel av marinförvaltningens civila personal, balans-, avskrivnings- och besvärsmål samt övriga ärenden av administrativt-juridisk beskaffenhet. Kommittén har ifrågasatt, huruvida efter bortflyttande av anmärkningsmålen, vilka syntes utgöra en ganska väsentlig del av marinöverkommissariens göromål, det kunde vara nödvändigt att bibehålla anordningen med två inför ämbetsverkets chef föredragande civila ledamöter, och om ej amiralitetsrådet kunde lämpligen återtaga chefskapet för civilavdelningen med därtill i övrigt hörande föredragningsskyldighet. Av anförda skäl har kommittén ansett sig kunna redan nu, innan kommittén upptagit den centrala försvarsförvaltningens organisation till behandling, föreslå indragning av marinöverkommissariens ämbete.

Inom statskontoret skulle givetvis vid genomförande av kommitténs förslag uppstå behov av ökade arbetskrafter. Kommittén har beräknat, att besvärsmål rörande avlöning, rese- och traktamentsersättning samt pensioner, utan samband med anmärkningsmål, skulle tillföras statskontoret till ett antal av omkring 250 årligen. Antalet till statskontoret inkommande besvär i anmärkningsmål har beräknats till omkring 400 årligen. Å andra sidan skulle emellertid statskontoret befrias från utlåtanden till regeringsrätten i avlöningsmål. Detta har emellertid ansetts komma att i någon mån motvägas därav, att statskontorets utlåtanden antagits komma att i större omfattning än nu av Kungl. Maj:t infordras i frågor om efterskänkande av i anmärkningsväg ådömda belopp. I statskontorets expeditionsgöromål har en väsentlig ökning beräknats uppstå. I följd av den sålunda beräknade arbetsökningen i statskontoret har kommittén ansett, att antalet statskommissarier och byråchefer, som nu äro fem, måste ökas med minst en och att utöver de i verket anställda tre sekreterarna ytterligare en sådan tjänsteman skulle erfordras. Till förstärkning av kansli-personalen i övrigt har kommittén beräknat ett belopp av 5,000 kronor.

Såsom en huvudsaklig *sammanfattning* av vad kommittén föreslagit har kommittén hemställt,

att besvär i frågor angående,

- a) statstjänstemäns avlöningsförmåner,
- b) statstjänstemäns rätt till eller avgift för pension eller deras avgifter till eller delaktighet i av staten understödd pensionskassa,
- c) rese- och traktamentsersättning för förrättning i statens ärenden eller dylika ersättningar, som eljest utgå av statsmedel,

d) enligt gällande författning eller särskilda av Kungl. Maj:t givna föreskrifter utgående kommittéarvoden, samt

e) familjeunderstöd åt värnpliktiga,

må, där sådana besvär hittills anförts hos regeringsrätten, i stället anföras hos statskontoret,

att de frågor om ålderstillägg eller placering i löneklass, som enligt kungörelsen den 2 december 1921 för närvarande avgöras av Kungl. Maj:t i statsrådet, i stället skola avgöras av statskontoret,

att talan mot statskontorets vare sig i första eller andra instans meddelade beslut i frågor av dylikt slag icke må kunna i besvärsväg fullföljas,

att, därest vid granskning i riksräkenskapsverket av andra myndigheters än statskontorets beslut om befattningshavares placering i löneklass eller om tilldelande av ålderstillägg sådant beslut anses felaktigt, vederbörande förste revisor i riksräkenskapsverket äger att genom besvär hos statskontoret överklaga dylikt beslut,

att riksräkenskapsverket skall hava att självt pröva och avgöra de inom verket anhängiggjorda anmärkningsmål,

att, där anmärkning, som framställts inom de hos vissa förvaltande myndigheter befintliga specialrevisioner, blivit av vederbörande redogörare bestridd, men ändock av specialrevisionen fullföljes, sådant anmärkningsmål skall med ändring av § 1 mom. 4 av kammarrättens instruktion överlämnas till riksräkenskapsverkets prövning och avgörande med nedan angivet undantag,

att riksräkenskapsverkets beslut i anmärkningsmål, som angår sådan fråga, om avlöning, rese- och traktamentsersättning, pension m. m., som omförmäles i första punkten av denna sammanfattning, må kunna genom besvär överklagas hos statskontoret,

att riksräkenskapsverkets beslut i övriga anmärkningsmål må kunna genom besvär överklagas i regeringsrätten,

att inom generaltullstyrelsen framställd anmärkning om felaktig tullbehandling skall i första instans avgöras av nämnda styrelse, vars beslut må kunna överklagas hos regeringsrätten,

att de i § 1 mom. 5—8 av kammarrättens instruktion omförmälda frågor skola till behandling och avgörande upptagas av riksräkenskapsverket i stället för av kammarrätten,

att de i kungörelser av den 23 december 1908 meddelade föreskrifter om underställning m. m. av avkortnings- och avskrivnings-, restitutions- och reskonteringsmål samt om besvär i extra ordinarie avskrivningsmål upphävas,

att besvär över utslag, meddelade av konsistorium eller av länsstyrelse och konsistorium gemensamt i frågor om orätt förvaltning av eller bristande redovisning för allmänna läroverks och kyrkors m. fl. dylika medel, må anföras direkt hos regeringsrätten,

att alltså kammarrättens befattning med sistnämnda mål samt med an-

märknings-, avkortnings-, avskrivnings-, restitutions- och reskontreringsmål ävensom regeringsrättens befattning med de avlönings-, pensions-, rese- och traktamentsersättnings- m. fl. mål, som omförmälas i första punkten av denna sammanfattning, skall upphöra.

Vidare har kommittén föreslagit,

att en kansliråds- och byråchefsbefattning i försvarsdepartementet indrages, att fyra extra revisorstjänster och sex ordinarie revisorsbefattningar i riksräkenskapsverket indragas,

att de två kammarrättsråd, som nu handlägga anmärknings- m. fl. ovan nämnda mål, ävensom de åt dem såsom biträden anställda två amanuenserna i kammarrätten må tagas i anspråk för andra på kammarrättens handläggning ankommande ärenden, eller, alternativt, att ett av nyssberörda kammarrättsråd förflyttas till statskontoret,

att marinöverkommissariebefattningen indrages,

att allmänna civilförvaltningens lönenämnd och försvarsväsendets lönenämnd indragas,

samt att i statskontoret anställas ytterligare en statskommissarie och byråchef samt en sekreterare, ävensom att erforderligt anslag i övrigt beviljas till förstärkning av arbetskrafterna i statskontorets kansli.

Inom besparingskommittén har en ledamot uttalat en från majoritetens förslag i viss mån *avvikande mening*. För att i anmärkningsmål rörande avlönings- m. fl. frågor ej behöva göra statskontoret till överinstans över riksräkenskapsverket har reservanten föreslagit, att åt statskontoret skulle uppdragas att å statsverkets vägnar auktoritativt tolka gällande avlönings- och pensionsreglementen, eventuellt även resereglementet m. fl. dylika författningar. Om tvist angående avlöningsbelopp på ett eller annat sätt uppstode, skulle enligt detta förslag statskontoret tillfrågas och avgiva ett för statsverket bindande svar. I anmärkningsprocessen skulle någon vidare prövning av själva löneförmånens storlek ej förekomma utan domstolarna vara bundna av statskontorets beslut härutinnan. Riksräkenskapsverket skulle i anmärkningsprocessen bli första instans, och talan skulle få fullföljas till regeringsrätten. Beträffande anmärkningsmålens handläggning i första instans har reservanten, vad affärsverken angår, ansett dessa verk böra själva avdöma anmärkningar, som uppkommit inom deras egna revisioner. Reservanten har i detta sammanhang förordat, att för de verk, som hava specialrevisioner, någon eftergranskning av räkenskaperna i riksräkenskapsverket, om ock i inskränkt omfattning, måtte bibehållas. Reservantens förslag i vad det avser bibehållande av eftergranskningen för verk med specialrevisioner har beräknats medföra, att av revisorsbefattningarna i riksräkenskapsverket endast sju eller åtta skulle kunna indragas.

Avgivna
yttranden.

Över besparingskommitténs ifrågavarande förslag hava utlåtanden avgivits av följande ämbetsverk, nämligen fängvårdsstyrelsen, arméförvaltningen, marinförvaltningen, medicinalstyrelsen, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, statskontoret, kammarrätten, generaltullstyrelsen, riksräkenskapsverket, domänstyrelsen, stuteriöverstyrelsen och lotsstyrelsen, ävensom av försvarsväsendets, kommunikationsverkens och allmänna civilförvaltningens lönenämnder. Därjämte hava Sveriges statstjänstemannanämnd, trafik tjänstemännens riksförbund och riksräkenskapsverkets tjänstemannaförening till Kungl. Majt inkommit med yttranden i anledning av förenämnda förslag.

Vad till en början angår kommitténs förslag beträffande handläggningen av besvärsmål rörande statstjänstemäns löneförmåner hava de flesta myndigheter icke haft något att erinra mot att dylika mål icke vidare skulle få fullföljas till regeringsrätten. Vissa myndigheter hava dock uttalat den meningen, att ifrågavarande mål borde såsom hittills få fullföljas till högsta administrativa instans. Styrelsen för Sveriges statstjänstemannanämnd har likaledes uttalat sig för att besvär över vederbörande ämbetsverks beslut i avlöningsfrågor måtte kunna anföras hos regeringsrätten. Denna mening har biträtts av trafik tjänstemännens riksförbund. Vissa av de ämbetsverk, som uttalat sig för att avlöningsfrågorna borde få fullföljas till regeringsrätten, hava dock, i syfte att begränsa tillströmningen av dylika mål till regeringsrätten, föreslagit införande av summa revisibilis på samma sätt, som gäller beträffande fullföljd av talan mot hovrätts beslut.

Beträffande härefter valet av statskontoret såsom sista instans i mål angående statstjänstemäns avlöning m. m. har kommitténs förslag biträtts av medicinalstyrelsen, generaltullstyrelsen, domänstyrelsen och stuteriöverstyrelsen. Statskontoret har, efter överbäggande av betänkligheterna mot förslaget, funnit desamma likväl ej vara av den vikt, att ämbetsverket ansett sig böra avstyrka förslaget. Reservationsvis har framförts ett förslag om att låta avlöningsmålen avdömas av en särskild förvaltningsdomstol, sammansatt av ledamöter från kammarrätten och statskontoret. Övriga ämbetsverk ävensom lönenämnderna och tjänstemannaorganisationerna hava stannat vid att avstyrka förslaget, såvitt detsamma avser att göra statskontoret till sista instans i här ifrågavarande mål. Såsom skäl för detta avstyrkande har i huvudsak anförts följande omständigheter. Statskontoret vore ett förvaltande ämbetsverk och ej organiserat såsom domstol, i följd varav statskontoret mindre väl lämpade sig för avgörande av besvärsmål. Den tillämnade högsta administrativa domstolen i dylika mål skulle t. o. m. ofta kunna komma att bestå av vikarier, något som ej vore ägnat att tillvarataga rättssäkerheten. Statstjänstemännen hade berättigade anspråk att fordra, att den administrativa prövningen av deras löneanspråk skedde av ett ämbetsverk, som vore obundet och organiserat såsom domstol. Vad statskontorets sakkunskap anginge sträckte densamma sig icke över hela statsförvaltningen, i det att statskontoret knappast hade någon erfarenhet beträffande

avlöningsbestämmelserna för kommunikationsverken och försvarsförvaltningen. Skulle statskontoret göras till sista administrativa instans i dessa mål, måste det förutsättas, att de allmänna domstolarna i mycket större utsträckning än hittills skulle komma att av tjänstemännen anlitas i tvister om deras avlöningsförmåner.

Om sålunda myndigheterna i allmänhet funnit sig böra avstyrka förslaget att göra statskontoret till högsta instans i mål angående statstjänstemäns avlöningsförmåner m. m., hava de i stor utsträckning tillstyrkt, att kammarrätten erhöile denna ställning. Härvid har framhållits, att kammarrätten vore lämpligt organiserad för handhavande av en dylik uppgift och att kammarrätten sedan lång tid tillbaka genom sin prövning av anmärkningsmål förvärvat sig en mångsidig erfarenhet beträffande tillämpningen av avlöningsförfattningarna. För egen del har kammarrätten anslutit sig till denna uppfattning; och har ämbetsverket uttalat, att ett överflyttande av denna uppgift på ämbetsverket icke behövde medföra behov av någon arbetsförstärkning för verket.

Ett annat förslag rörande den administrativa instansordningen i avlöningsmål har framlagts av telegrafstyrelsen, som åt lönenämnderna velat inrymma befogenheten att pröva verkens beslut i dylika mål. Enligt detta förslag skulle, om respektive lönenämnd vore ense med verket, målet ej få vidare fullföljas. Skulle åter lönenämnden komma till en annan mening än vederbörande ämbetsverk eller funne lönenämnden frågan så tvistig, att den borde komma under högre myndighets avgörande, skulle lönenämnden överlämna samtliga handlingar i ärendet till Kungl. Maj:t för avgörande allt efter dess art i statsrådet eller hos regeringsrätten.

Besparingskommitténs förslag angående de s. k. anmärkningsmålen behandlings har likaledes av myndigheterna mötts med kritik. Det har framhållits, att dessa mål borde, på sätt jämväl kommittén avsett, i sista instans handläggas av samma myndighet som besvärsmålen. Då myndigheterna, på sätt förut omförmåls, i allmänhet avstyrkt förslaget att göra statskontoret till högsta instans i sistnämnda mål, har härav följt, att jämväl anmärkningsmål, som avsåge statstjänstemännens avlöningsförmåner, av samma myndigheter ansetts icke böra i sista hand avgöras av statskontoret. I stället hava dessa mål liksom besvärsmålen ansetts böra bibehållas hos kammarrätten. Gentemot den av kommittén föreslagna ställning, som skulle tillkomma statskontoret, har, såvitt angår dessa mål, särskilt framhållits det oegentliga i att statskontoret, vårt största penningförvaltande verk och underkastat riksräkenskapsverkets kontroll, skulle sättas att pröva av riksräkenskapsverket meddelade beslut i anmärkningsmål. I avseende å den del av statskontorets egen förvaltning, som avsåge utbetalningar av avlöningar samt rese- och traktamentsersättning, skulle statskontoret vara uteslutet från varje kontroll. Det skulle icke kunna undvikas, att statskontorets omdöme vid handläggning av anmärkningsmål skulle påverkas av statskontorets tidigare anordningsbeslut.

Kommitténs förslag, att riksräkenskapsverket skulle i första hand självt

avgöra de anmärkningar, som uppkommit i anledning av verkets egen revision, har i allmänhet mottagits utan betänkligheter. Beträffande sättet för handläggningen i riksräkenskapsverket av dylika mål har emellertid av verket självt samt av statskontoret och kammarrätten gjorts gällande, att revisions- och domarfunktioner genom förslaget blivit av kommittén sammanblandade. Särskilt har riksräkenskapsverket framhållit, att, om både förste revisorerna och revisionsbyråchefen droges bort från ledande till dömande verksamhet, detta skulle föra med sig betydande olägenheter. I stället har riksräkenskapsverket föreslagit, att anmärkningsmålen skulle inom verket avgöras av generaldirektören på föredragning av vederbörande förste revisor.

Det av kommittén föreslagna sättet för behandling av anmärkningar, uppkomna inom specialrevisionen, har allmänt ansetts vara opraktiskt och ägnat att medföra onödigt arbete samt giva åt specialrevisionernas tjänstemän en osäkerhet i ställningen, som komme att oförmånligt inverka på deras arbete.

Om eftergranskningen i riksräkenskapsverket av de räkenskaper, som förut granskats inom specialrevisioner, hava meningarna varit delade. Någon eftergranskning har dock i allmänhet ansetts böra finnas i syfte att giva stimulans åt specialrevisionernas arbete samt bereda riksräkenskapsverket tillfälle att följa och leda revisionernas arbete. Verklig dubbelrevision har allmänt ansetts böra upphöra.

Efter denna allmänna överblick över de avgivna yttrandena anhåller jag att något närmare få uppehålla mig vid dessa yttrandens innehåll.

Fångvårdsstyrelsen anser den erinran kunna göras mot förslaget, att genom detsamma statstjänarna skulle berövas sin urgamla rätt att få avlöningsfrågor i administrativ väg pröva i sista hand av Kungl. Maj:t. En dylik inskränkning borde enligt styrelsens mening icke vidtagas annat än såsom en av alldeles särskilda förhållanden framtvungen nödfallsåtgärd. Befunnes emellertid en sådan anordning påkallad, måste det givetvis tillses, att den myndighet, å vilken skulle överflyttas befogenheten att i sista instans avdöma dylika mål, hade en organisation av den art, att en sådan befogenhet lämpligen kunde och borde anförtros åt densamma. Detta syntes emellertid icke vara fallet beträffande statskontoret, vars huvuduppgift såsom ett penningförvaltande verk måste i främsta rummet bestämma dess organisation och sammansättning. En vida mera tillfredsställande lösning vore att åt kammarrätten, vilken ju redan tjänstgjorde såsom sista instans i vissa administrativa besvärsmål, uppdroges att såsom högsta administrativa instans avdöma nu ifrågakvarande mål. Det torde härvid ock böra uppmärksammas, hurusom kammarrätten såsom domstol i anmärkningsmål, vilka till övervägande del avsåge avlönings- och dylika frågor, borde vara väl förtrogen med tillämpningen av hithörande författningar.

Kommitténs förslag beträffande behandling av anmärkningsmål innebure för fångvårdsstyrelsens vidkommande, bland annat, att styrelsens handläggning av inom dess revisionsavdelning framställda anmärkningar vid fångvårdsanstalternas räkenskaper ävensom länsstyrelsernas räkenskaper, i vad de avsåge fångvårdskostnader, skulle i väsentliga delar överflyttas till riksräkenskapsverket. Styrelsen ansåge för sin del fara värt att genom det sålunda

föreslagna överflyttandet den förvaltande myndigheten icke erhöile tillräckligt inflytande a ifrågavarande måls avgörande. Vidare syntes den dubbelställning, styrelsens revisionsavdelning enligt förslaget skulle komma att intaga, kunna föranleda slitningar mellan styrelsen och riksräkenskapsverket, helst som revisionsavdelningens tjänstemän i ej obetydlig utsträckning anlitas för andra uppgifter än det rena revisionsarbetet. Mot förslaget att låta vederbörande tjänstemän i specialrevisionen tjänstgöra såsom föredragande i riksräkenskapsverket ansåge sig styrelsen böra framställa en bestämd erinran.

Tillvaron av en eftergranskning av räkenskaperna i riksräkenskapsverket måste för vederbörande tjänsteman i specialrevisionen verka såsom en sporre vid utövandet av hans granskningsverksamhet, och därför kunde borttagandet av eftergranskningen tänkas leda till en minskad effektivitet i specialrevisionens granskningsarbete, helst som granskningsprovision numera icke förekomme. I avseende å frågor rörande placering i löneklass innebure kommitténs förslag, bland annat, att av myndighet fattat beslut icke skulle vinna laga kraft, förrän det undergått granskning i riksräkenskapsverket. Utom det att riksräkenskapsverket icke kunde tillerkännas någon högre förståelse av de frågor, som berörde tjänstgöringen inom fängvärdens m. m. sådant, som inverkade på placering i löneklass, syntes det föreslagna förfarandet kunna medföra avsevärda olägenheter för tjänstemännen, därigenom att de även i fullt klara och ostridiga fall kunde få vänta oskäligt länge på dem tillkommande avlöning.

Vidkommande förslaget att indraga allmänna civilförvaltningens lönenämnd vore styrelsen av den meningen, att en sådan åtgärd för närvarande icke skulle vara välbetänkt. Skulle emellertid framdeles en förhandlingsordning med därför lämpat organ komma till stånd, bleve givetvis behovet av en särskild lönenämnd mindre framträdande. Den beräknade besparingen, som skulle uppkomma genom lönenämndens indragning, skulle enligt styrelsens mening mer än uppvägas av de ökade statsutgifter och andra olägenheter, som torde kunna bliva en följd av saknaden av en institution, vilken genom sin sammansättning vore danad att utöva en medlande verksamhet mellan förvaltningsmyndigheterna och befattningshavarna samt att tillbakahålla obefogade eller oskäligen anspråk.

Arméförvaltningen har till en början erinrat, hurusom ämbetsverket tidigare gjort gällande, att besvär över lokalförvaltningarnas vid armén beslut i avlönings- och liknande ärenden samt anmärkningsmål borde behandlas i lika antal instanser och av samma centrala myndigheter samt att instansernas antal borde begränsas till två, arméförvaltningen och regeringsrätten. Arméförvaltningen vore ense med besparingskommittén därom, att de anmärkningar, som framställdes av riksräkenskapsverkets revision, borde avgöras av detta ämbetsverk såsom första instans. Arméförvaltningen kunde dock icke ansluta sig till kommittéförslaget, i vad det avsåge förläggandet till statskontoret såsom överinstans av det slutliga administrativa avgörandet av ifrågavarande ärenden och överflyttandet till riksräkenskapsverket av prövningen utav de anmärkningar, som gjordes av arméförvaltningens revision.

Ämbetsverket hölle före, att det skulle vara lämpligare, om funktionen som högsta instans på ifrågavarande område överlämnades åt kammarrätten, som hittills haft att dels såsom första, dels såsom andra instans avgöra anmärkningsmålen. Genom målens slutliga handläggning i administrativ väg av kammarrätten torde den fördelen vinnas, att rättegångarna vid allmän domstol i avlöningsfrågor skulle på grund av kammarrättens sammansättning

och arbetsformer samt statstjänstemännens därav betingade förtroende för riktigheten av dess domslut bliva mindre ofta förekommande än om statskontoret bleve slutinstans. Kommittén hade visserligen framhallit, att statskontoret ägde en kvalificerad sakkännedom i fråga om avlönings- och dylika förhållanden, men som kammarrätten alltid haft att handlägga sådana frågor, särskilt då de varit av tvistig beskaffenhet, syntes även där en betydande sakkunskap vara till finnandes. Det torde vidare vara själfvallet, att, om det högsta administrativa avgörandet av nu ifrågavarande mål förlades till annan myndighet än regeringsrätten, befogenheten att iakttaga förutom reella och formella synpunkter jämväl lämplighets- och billighetssynpunkter även borde överflyttas på den slutligen avgörande myndigheten. Det ville då synas, som om det skulle vara lämpligare att, såsom hittills, denna befogenhet anförtroddes åt en administrativ domstol än åt ett administrativt ämbetsverk. Om handläggningen av besvär- och anmärkningsmål i avlöningsfrågor i andra och sista instans överlämnades till kammarrätten i stället för till statskontoret, skulle vissa av de svårigheter och oegentligheter, som kommittén själf funnit vara förenade med dess förslag, kunna undvikas. Arméförvaltningen ville i sådant hänseende exempelvis framhålla, hurusom en överinstans för prövning av statskontorets egna beslut i avlöningsärenden däri genom utan vidare komme att finnas samt att regeringsrätten kunde befrias från att pröva besvär i restitution-, avskrivnings- och avkortningsmål, vilka i stället kunde överlämnas till kammarrätten.

Mot förslaget att överflytta prövningen av de anmärkningar, som göras av arméförvaltningens revision, från detta ämbetsverk till riksräkenskapsverket har arméförvaltningen anmärkt, att genom detta förslag avlönings- och andra likartade ärenden icke komme att behandlas av samma myndigheter, om de avsåge anmärkningar mot redan skedda utbetalningar, som om de avsåge direkta utbetalningar. Det syntes svårt att förstå, varför icke anmärkningar, gjorda av arméförvaltningens revision, skulle kunna prövas av detta ämbetsverk lika väl som beslut i liknande frågor från de omkring nittio arméförvaltningen underställda lokalförvaltningarna. Atminstone vad arméförvaltningen beträffade syntes förslaget i denna del varken vara med hänsyn till rättskipningen behöfligt eller ur andra synpunkter önskvärt men däremot komma att medföra betydande olägenheter. Inom arméns förvaltningsområde vore förhållandena av den säregna karaktär, att det för bedömande av frågor rörande personalen under olika tjänstgöringsförhållanden tillkommande avlönings- m. fl. förmåner erfordrades en speciell sakkunskap samt förtrogenhet med gällande organisation. En sådan sakkunskap måste givetvis anses vara till finnandes i det centrala ämbetsverket, som antingen själfvt utfärdat de förvaltningsföreskrifter, mot vilkas tillämpning i det speciella fallet anmärkning framstälts, eller som i varje fall avgivit förslag eller yttrande rörande samma föreskrifter. Arméförvaltningen måste beträffande sitt ganska särartade förvaltningsområde anses äga den speciella sakkunskap, som, vad tullmälen beträffade, ansetts böra för generaltullstyrelsens vidkommande betinga ett undantag från den allmänna regeln. Riksräkenskapsverket däremot med sina speciellt å revisionsverksamhet inriktade arbetsuppgifter måste städse komma att stå mera främmande för detaljerna av arméns förvaltningsarbete. Genom anmärkningsmålens fortsatta avgörande i första instans av arméförvaltningen syntes man därför erhålla de säkraste garantierna för ett riktigt och rättvist resultat i de olika fallen. Det torde också vara att förvänta, att i allmänheten redogörare, som bestritt en specialrevisions anmärkning, komme att vara mindre

benägen att böja sig för ett beslut om anmärkningens fastställande, därest beslutet härom meddelats av riksräkenskapsverket, än om fastställandet skett av det centrala ämbetsverk, under vilket han lydde och som han visste äga sakkunskap inom förvaltningsområdet. För överinstansen skulle det vara en avgjord fördel, att likartade spörsmål bleve föremål för bedömande av ett flertal myndigheter i första instans. Den föreslagna anordningen skulle vidare komma att motverka önskemålet om vinnande av största möjliga arbetsbesparing. Genomförandet av kommitténs förslag förutsatte nämligen, att för målens handläggning först i vederbörande specialrevision och sedan i riksräkenskapsverket anteckningar i diaries och liggare m. m. gjordes i båda ämbetsverken. Vidare komme anordningen med avgivande från ämbetsverken av särskilda yttranden till riksräkenskapsverket samt utfärdandet därefter av erforderliga resolutioner hos det sistnämnda verket att innebära ett eljest onödigt dubbelarbete. Dessa nackdelar undginges däremot, om man läte de med specialrevision utrustade ämbetsverken med mera omfattande förvaltningsområden fortfarande liksom hittills avdöma anmärkningsmålen. Vad särskilt arméförvaltningen beträffade komme dess arbete icke att minskas. Likaväl som ämbetsverket avgäve utlåtande i dessa ärenden kunde ämbetsverket meddela utslag i dem. För riksräkenskapsverket, som stode mera främmande för de speciella fallen, komme den föreslagna anordningen att medföra icke oväsentligt arbete och tidsutdräkt. Det viktigaste för riksräkenskapsverket måste vara, att verket finge kännedom om de fall, då anledning till anmärkningar förelegat men anmärkningar icke blivit gjorda. Arméförvaltningen finge i detta sammanhang erinra om att enligt föreskrift i instruktionen för riksräkenskapsverket detta ämbetsverk redan nu hade till åliggande att i viss mån övervaka specialrevisionerna inom de centrala ämbetsverken. Genom ett bibehållande av nämnda föreskrift torde, på ett lyckligare sätt än kommittén föreslagit, bliva sörjt för att riksräkenskapsverket skulle kunna utöva sina ifrågavarande funktioner i avseende å specialrevisionen.

Med den ståndpunkt, arméförvaltningen sålunda intagit, har ämbetsverket ansett sig böra biträda det av reservanten inom kommittén framställda förslaget om bibehållande i viss omfattning av eftergranskning i riksräkenskapsverket av de hos specialrevisionerna detaljgranskade räkenskaperna. Arméförvaltningen kunde för sin del icke finna, att en sådan eftergranskning kunde betecknas såsom dubbelarbete. För kontroll av likvider olika förvaltningsmyndigheter emellan vore en sådan eftergranskning nödvändig. Genom en eftergranskning kunde vidare den centrala revisionsmyndigheten bilda sig en tillförlitlig uppfattning om, huru detaljgranskningen av de redovisande verkens revisioner utfördes, dess noggrannhet och fullständighet.

Marinförvaltningen har anfört, att tvister i avlönings- och ersättningsfrågor visserligen kunde ur statsfinansiell synpunkt vara bagateller men att dessa frågor ur den enskildes och ofta även ur större grupper beställningshavares synpunkt vore av stor räckvidd. Det syntes därför marinförvaltningen vara att föredraga, att slutliga avgörandet lades hos kammarrätten, som av alder vore inrättad såsom domstol. Om ämbetsverken bibehölles vid avgörandet i besvärs- och anmärkningsmål, om vidare dubbelrevisionen i riksräkenskapsverket upphörde och detta verk erhöle domsrätt i anmärkningsmål, som uppkomme vid dess egen granskning, allt med kammarrätten som högsta instans, komme organisationen i två instanser att bliva fullt enhetlig och klar utan möjlighet till friktioner i gränsfall och utan den

svagheten att vissa ärenden, som kunde vara av prejudicierande betydelse, avgjordes i första och sista instans måhända uteslutande på grund av förhållandena i statskontoret.

Beträffande de skäl, som av kommittén anförts för indragning av marinöverkommissarieämbetet, har marinförvaltningen ansett desamma sakna betydelse. Besparingskommitténs påstående att anmärkningsmälens avgörande skulle utgöra en ganska väsentlig del av marinöverkommissariens göromål, måste bero på ett rent missförstånd. Sa vore i varje fall alldeles icke förhållandet. För frågan om marinöverkommissarieämbetets indragning betydde bibehållandet eller avskiljandet av anmärkningsmälens avgörande intet nämnvärt.

Av *medicinalstyrelsen* har anförts, att skäl syntes tala för att den sakkunskap i avlöningsfrågor, som statskontoret otvivelaktigt besuttede och som numera utnyttjades genom inhämtande av statskontorets yttrande, komme till mera direkt användning. Mot kommitténs förslag, att statskontoret skulle bliva instans för besvärsmål i dylika frågor, ansåge sig styrelsen därför för sitt vidkommande icke hava något att invända. En avsevärd besparing skulle vinnas redan därigenom, att lönenämnderna avvecklades och yttranden i dessa frågor inhämtades enbart från statskontoret. Styrelsen hade ej heller något att erinra mot att anmärkningsmål, som rörde avlöningsförhållanden, avdömdes av statskontoret i stället för av kammarrätten. Däremot ställde sig styrelsen mycket tveksam i fråga om kommitténs förslag, att statskontoret skulle i sista instans pröva såväl besvärs- som anmärkningsmål rörande dylika frågor, och hölle styrelsen före, att regeringsrätten borde sasom hittills vara sista instans i dessa mål.

Beträffande de anmärkningsmål, som anhängiggöras av vederbörande specialrevisioner, har styrelsen bestämt avstyrkt, att sagda mål skulle avgöras i första instans av riksräkenskapsverket. Det måste nämligen enligt styrelsens mening vara av största vikt för vederbörande förvaltande ämbetsverks verksamhet, att de finge taga noga del av de felaktigheter, som uppkommit inom deras förvaltningsområden. Om det måste anses nödvändigt eller åtminstone synnerligen lämpligt, att dessa ämbetsverk satte sig in i varje av deras specialrevisioner väckt anmärkningsmål, syntes förslaget att låta jämväl riksräkenskapsverket taga del av dessa mål strida mot förslagets i övrigt genomförda syfte att undanröja onödigt dubbelarbete. Underinstans i dylika mål syntes därför såsom hittills böra vara det ämbetsverk, vars specialrevision anhängiggjort anmärkningsmålet. I de anmärkningsmål åter, som anhängiggjorts av riksräkenskapsverket, skulle, därest nämnda verk icke ansåges böra bliva underinstans till statskontoret, statskontoret bliva första och sista instans. Då detta icke kunde anses lämpligt, syntes besvär över statskontorets utslag i anmärkningsmål böra få anföras hos regeringsrätten. Men om sålunda anmärkningsmål rörande lönefrågor skulle få dragas inför regeringsrätten, syntes detta böra få ske även beträffande de i hög grad likartade besvärsmålen rörande dylika frågor.

I fråga om kommitténs förslag till upphävande av nu förefintlig dubbelrevision av de räkenskaper, som granskats av särskilda specialrevisioner, har styrelsen icke haft något att erinra. Styrelsen har särskilt framhållit det stora värde i fråga om möjligheten att förebygga felaktigheter, som det nära sambandet mellan vederbörande förvaltande ämbetsverk och deras specialrevisioner innebure. Beträffande hospitalens räkenskaper föreläge emellertid icke någon dubbelrevision, enär dessa räkenskaper av riksräkenskapsverkets veder-

börande revisor granskades allenast i de delar, vari de ej underkastats revision av styrelsens revisionspersonal.

Generalpoststyrelsen har yttrat, att besparingskommittén syntes hava i viss mån överskattat såväl olägenheter och kostnader med nuvarande handläggning av besvär- och anmärkningsmål rörande avlöningsförmåner som även den genom den föreslagna förenklingen uppkommande nettobesparingen. En viss kanske icke oväsentlig minskning av här ifrågakvarande mål torde vara att emotse som följd av dels den föregående år genomförda förenklingen i sättet för dyrtidstilläggens beräkning, dels den revision av avlöningsreglementet för befattningshavare i statsdepartementen m. fl. verk, som torde kunna väntas bliva snarligen genomförd på grundval av redan föreliggande revisionsförslag. En jämförelse mellan kostnaderna för ifrågakvarande besvärsmåls handläggning enligt nuvarande och föreslagna system syntes därför böra göras med all försiktighet. Vad den av kommittén beräknade partiella utgiftsökningen beträffade vore styrelsen av den meningen, att statskontoret, för att kunna rätt lösa de detsamma enligt kommittéförslaget alagda uppgifter, skulle nödgas vidtaga en ganska genomgripande omorganisation av personalförhållandena och att det icke utan vidare vore klart, att den härav föranledda utgiftsökningen komme att stanna vid det av kommittén nu beräknade relativt blygsamma beloppet.

Beträffande det föreslagna sättet för besvärsmåls handläggning har generalpoststyrelsen funnit befogade erinringar däremot kunna göras från såväl de enskilda befattningshavarna och respektive verksamheter som det allmänna. Särskilt vore detta förhållandet beträffande sådana avlöningsmål, som visserligen anginge framställningar om avlöningsförmåner m. m. men icke ansåges kunna med fog framföras såsom rättsanspråk i vanlig bemärkelse, enär de grundades mer på billighets- eller lämplighetsskäl än egentliga rättsskäl och därför betraktades såsom liggande inom området för administrationens s. k. fria prövningsrätt. Enligt kommitténs förslag skulle även nu omhandlade avlöningsmål, i fråga om vilka någon värdjan till allmän domstol syntes vara utesluten, komma att i administrativ väg slutligt avdömas av statskontoret. Generalpoststyrelsen, som icke funnit ett sådant förfaringsätt vara riktigt eller lämpligt, ville i detta sammanhang hänvisa till vad som anförts i det enligt särskilt uppdrag utarbetade och den 17 december 1921 avlämnade betänkande med förslag till lag om rätt domstol och rättgång i vissa mål angående avlöning samt annan förmån och ersättning av allmänna medel m. m. I all synnerhet syntes den talrika personalen vid kommunikationsverken, för vilkas säregna förhållanden statskontoret måste sägas stå mer eller mindre främmande, komma att finna ett dylikt avdömande vara föga förenligt med de av personalen städse resta kraven på de ömtåliga löneärendenas handläggning med iakttagande av all möjlig varsamhet och sakkunskap. Även ur ren förvaltningssynpunkt kunde mot förslaget berättigade erinringar framställas. Kommittén hade själv medgivit, att det för respektive förvaltningsmyndigheter måste framstå såsom något egenomligt, att dessas beslut i avlöningsfrågor skulle i förekommande fall kunna prövas av ett med samma myndigheter jämförbart, icke såsom domstol organiserat ämbetsverk. Beträffande särskilt kommunikationsverken borde icke förbises, att inom dessa verk förefunnes en sakkunskap i fråga om avlöningsförfattningar och en förfarenhet i dessas tillämpning, som torde kunna till fullo jämföras med den, som kunde av statskontoret presteras. Att under sådana förhållanden på nu förevarande område subordnera kommunikations-

verken under ett dem i övrigt jämställt verk syntes vara föga lämpligt och ur förvaltningssynpunkt av inga vägande skäl betingat.

I avseende å anmärkningsmålen har generalpoststyrelsen till en början uttalat, att den dubbla revision, som förekomme beträffande vissa räkenskaper, exempelvis kommunikationsverkens, måste anses vara på det hela taget onödig, vadan den eftergranskning, som ägde rum i riksräkenskapsverket, i stort sett kunde upphöra. Vad postverket beträffade vore emellertid generalpoststyrelsens egna räkenskaper ej föremål för granskning inom styrelsen. Dessa räkenskaper syntes därför fortfarande böra underkastas granskning inom riksräkenskapsverket. Beträffande förslaget, att sådana specialrevisionsanmärkningar, som icke godkändes av redogörare, skulle upptagas till handläggning i riksräkenskapsverket, har styrelsen uttalat, att, da efter räkenskapsårets utgång de slutbehandlade anmärkningsakterna överlämnades till riksräkenskapsverket, detta ju i allt fall vore i tillfälle att taga del av granskningsresultatet och, om så befunnas erforderligt, upptaga anmärkningarna till förnyad prövning. Ur nämnda synpunkt kunde sålunda förevarande förslag ej anses nödvändigt att genomföra. Tvärtom funne styrelsen förslaget av flera skäl olämpligt. Först och främst skulle föredragningar i riksräkenskapsverket av mål, som vore speciella för posttjänsten och oftast berörde någon särskild sida av den praktiska delen därav, enligt styrelsens förmenande med säkerhet förorsaka riksräkenskapsverket ganska stort besvär. Men därjämte skulle den ifrågasatta anordningen, långt ifrån att såsom kommittén förmodat medföra förenkling, i stället i väsentlig mån öka revisionsarbetet i generalpoststyrelsen. Enligt sin instruktion ägde vidare generalpoststyrelsen att vid prövning av anmärkning bedöma anmärkt utbetalning eller förvaltningsåtgärd med hänsyn i främsta rummet till dess lämplighet samt ägde att, även om utbetalnings- eller förvaltningsåtgärd befunnas författningsstridig, med avseende å särskilda omständigheter i ärendet befria vederbörande från all ersättningsskyldighet. Klart vore, att en dylik prövning kunde bliva ganska svår för riksräkenskapsverket. Generalpoststyrelsen ville på grund av det anförda instämma i reservantens inom kommittén uttalande, att de affärsdrivande verken själva borde få avgöra sina anmärkningsmål.

En indragning, på sätt kommittén föreslagit, av lönenämnderna, syntes enligt generalpoststyrelsens mening väl kunna komma till stånd, oavsett huruvida de med hänsyn till sättet för handläggning av besvär- och anmärkningsmålen ifrågasatta åtgärderna komme att genomföras eller ej. Enligt styrelsens mening hade de av kommittén anförda skälen för en indragning av den allmänna civilförvaltningens och försvarsväsendets lönenämnder i huvudsak gällande kraft även i avseende å kommunikationsverkens lönenämnd. Beträffande påståendet, att lönenämnderna skulle hava ett visst värde såsom något slags substitut för en förhandlingsinstitution, ville generalpoststyrelsen, oavsett huruvida och efter vilka riktlinjer det förhandlingsförfarande, som i praktiken redan förefunnas vid kommunikationsverken, borde vidare utvecklas, uttala tvivelsmål angående lämpligheten av att anknyta denna eventuella utveckling vid institutioner med lönenämndernas arbetsuppgifter och sammanställning.

Telegrafstyrelsen har i avseende å förslaget att göra statskontoret till sista instans i besvärsmål rörande avlöningsförmaner m. m. å statstjänstemännen särskilt betonat, att befattningshavarna, i synnerhet i de lägre lönegraderna, icke skulle med jämnmod finna sig i att de för dem så betydelsefulla lönefrågorna skulle under nuvarande förhållanden komma att i sista instans avgöras av ett vanligt ämbetsverk, som därjämte stode fullkomligt främmande

för förhållandena inom de mest personalstarka verken. Endast under den förutsättningen, att en utvecklad förhandlingsordning bleve fastställd, syntes någon utsikt föreligga, att kommitténs förslag skulle utan alltför stark opposition från befattningshavarnas sida kunna av dem godtagas. För de förvaltande myndigheterna måste det te sig som en egendomlighet, att ett centralt ämbetsverk, vilket icke vore organiserat såsom domstol, skulle komma att pröva andra, jämställda ämbetsverks beslut. Denna egendomlighet vore så mycket mera framträdande, som det centrala ämbetsverk, vilket skulle hava att pröva de övrigas beslut, i de flesta fallen icke komme att vara så väl förfäret i tillämpningen av löneförfattningarna som det ämbetsverk, vilket hade att i första hand besluta.

Vad särskilt angår förslaget om överflyttande från vissa förvaltande verks styrelser till riksräkenskapsverket av avgörandet i första instans utav vissa anmärkningsmål, som framställts av verkens specialrevisioner, har telegrafstyrelsen framhållit, att därigenom skulle uppkomma betydande ökning av arbetet såväl för nämnda myndigheter som för riksräkenskapsverket, vadan det ur besparingssynpunkt skulle vara meningslöst att vidtaga en dylik överflyttning. Indragandet av ett antal revisorstjänster hos riksräkenskapsverket skulle uppenbarligen kunna ske oberoende av om denna överflyttning verkställdes eller ej.

I syfte att åstadkomma en förenklad behandling av avlönings- och anmärkningsmalen har telegrafstyrelsen framlagt ett eget förslag, gående ut på att i vidsträckt mån befria Kungl. Maj:t i statsrådet, regeringsrätten, statskontoret och kammarrätten från arbetet med handläggning av avlöningsfrågor och anmärkningsmål samt för ändamålet i stället anlita statens lönenämnder och riksräkenskapsverket, de förstnämnda för behandling av avlöningsfrågor samt det sistnämnda för behandling av anmärkningsmål. Förfarandet enligt ifrågavarande förslag skildrar telegrafstyrelsen på följande sätt:

»Varje myndighet beslutar själv för sin förvaltningsgrens vidkommande i alla dylika frågor, som icke oundgängligen böra vara Kungl. Maj:t förbehållna, således även i fråga om tjänstemans placering och uppflyttning i löneklass eller erhållande av alderstillägg. Hyser myndigheten tvekan i någon lönefråga, äger den att under den mest enkla och praktiskt tänkbara form hänvända sig till vederbörande lönenämnd för inhämtande av yttrande, vilket, under samma form avgivet, dock icke bör vara för myndigheten bindande. Att statens bästa icke genom beslut i nu nämnda frågor trädes för när bevakas av riksräkenskapsverket dels genom dess vanliga revision och dels genom att, såsom redan nu sker, beslut om placering och uppflyttning i löneklass eller tilldelande av alderstillägg kvartalsvis rapporteras till riksräkenskapsverket. Det vidare förfarandet, därest riksräkenskapsverket finner anledning till erinran mot myndighets beslut, sammanfaller i väsentliga delar med vad här nedan sägs om anmärkningsmal.

Skulle åter befattningshavare vara missnöjd med myndighets beslut i lönefrågor, har han att inom viss tid anmäla ärendet hos vederbörande lönenämnd. Hyser lönenämnden samma mening som myndigheten, äger befattningshavaren icke anföra besvär över myndighetens beslut, vilket således står fast. Skulle åter lönenämnden, vare sig av rättsliga grunder eller på grund av billighetsskäl, komma till en annan mening än den, som framgår av myndighetens beslut, eller finner lönenämnden frågan så tvistig, att den bör komma under högre myndighets avgörande, överlämnar lönenämnden med eget yttrande samtliga handlingar i ärendet till Kungl. Maj:t för avgörande allt efter dess art i statsrådet eller hos regeringsrätten. På enahanda sätt

förfares jämväl med de talrika ansökningsärendena i lönefragor: endast om myndigheten och lönenämnden äro av olika uppfattning eller äro ense om att sådan ansökning bör bliva föremål för behandling hos Kungl. Maj:t i statsrådet, må densamma komma under Kungl. Maj:ts prövning.»

Vad angår behandlingen av anmärknings- och därmed besläktade mål yttrar styrelsen, bland annat, följande.

Inom de verk, där specialrevision funnes, skulle uppkomma anmärkningar avgöras av verkets styrelse själv liksom hittills. Något hinder funnes icke mot att riksräkenskapsverket, på grund av stadgande redan i dess nuvarande instruktion, lämnade sådana direktiv eller anvisningar åt specialrevisionerna, att dessa kunde sägas arbeta även för riksräkenskapsverkets räkning. Den av kommittén föreslagna indragningen av visst antal revisorstjänster i riksräkenskapsverket kunde därför ske lika väl om vederbörande myndighet själv avdömde av dess specialrevision framställda anmärkningar, som om dylika anmärkningar skulle överlämnas till avgörande av riksräkenskapsverket med därav föranledda av kommittén själv omnämnda omgång och ökning i arbetet. Den, som vore missnöjd med myndighets beslut över anmärkning, vilken framställts av specialrevisionen, skulle äga anmäla missnöje hos riksräkenskapsverket, eller, om det gällde lönefråga, hos vederbörande lönenämnd. Biträdde riksräkenskapsverket respektive lönenämnden myndighetens beslut, skulle detta stå fast. I motsatt fall eller om riksräkenskapsverket respektive lönenämnden ansåge frågan så tvistig, att den borde komma under högre myndighets prövning, skulle handlingarna överlämnas till Kungl. Maj:t för avgörande i regeringsrätten. Över de av riksräkenskapsverkets egen revision framställda anmärkningar skulle riksräkenskapsverket självt besluta, då fråga vore om annan än jämfäst myndighets redovisning (exempelvis lokalförvaltningarnas redovisningar) eller då anmärkning mot jämfäst myndighets redovisning godtoges av denna. I övriga fall skulle ärendet hänskjutas till regeringsrätten, och skulle besvär över beslut av riksräkenskapsverket, då detta vore första instans, jämväl kunna anföras hos regeringsrätten. Huruvida i nu nämnda fall hänskjutande till, respektive besvär hos regeringsrätten skulle få anföras, borde, vad lönefragor anginge, bliva beroende av vederbörande lönenämnds till- eller avstyrkan.

Även *järnvägsstyrelsen* har varit ense med besparingskommittén därom, att det hittillsvarande förfarandet i avlöningsmål och anmärkningsärenden vore alltför omständligt och att en förenkling vore önskvärd. Beträffande förslaget att överflytta vissa besvärmål rörande avlöningsfrågor till statskontoret har styrelsen emellertid haft åtskilliga erinringar att framföra. I sådant hänseende har styrelsen anført, att statskontoret icke med sin nuvarande organisation vore lämpat att mottaga ifrågavarande nya uppgift, utan att för detta ändamål krävdes en genomgripande omorganisation, som kunde göra den beräknade besparingen mindre än kommittén antagit, om över huvud någon som helst besparing komme att uppstå. Härtill komme, vad kommunikationsverken beträffade, att statskontoret hittills tagit synnerligen obetydlig befattning med avlöningsförhållandena vid dessa verk och därför ingalunda kunde förväntas hava några särskilda förutsättningar att bedöma förhållandena på detta område. Ville man genomföra förenklingar i besvärsförfarandet i avlöningsmål, måste man därför enligt styrelsens mening utfinna någon annan väg än den kommittén föreslagit. Styrelsen ville i detta sammanhang erinra om det av särskild sakkunnig inom justitiedepartementet utarbetade förslaget till lag om rätt domstol och rättegången i vissa mål angä-

ende avlöning samt annan förmån och ersättning av allmänna medel. En fortsatt utredning efter de i nämnda lagförslag givna riktlinjer skulle kunna leda till ett mera tillfredsställande resultat än besparingskommitténs nu föreliggande förslag.

Vad anmärkningsmålens behandling anginge syntes förslaget, åtminstone vad järnvägsstyrelsen beträffade, leda till ännu sämre konsekvenser än det föreslagna besvärsförfarandet. En anordning med två instanser — riksräkenskapsverket och statskontoret — med i stort sett samma förutsättningar att bedöma ifragavarande spörsmål vore enligt styrelsens mening olämplig. Enligt den för järnvägsstyrelsen med underlydande linjeförvaltningar gällande instruktionen skulle anmärkningar, som framställts vid den å revisionskontoret eller å styrelsens byråer verkställda granskningen av distriktens räkenskapshandlingar, prövas av styrelsen, därvid styrelsen hade att bedöma anmärkt utbetalning eller förvaltningsåtgärd med hänsyn i främsta rummet till dess lämplighet samt ägde att även i de fall, då utbetalning eller förvaltningsåtgärd befunnos författningsstridig, med avseende å särskilda omständigheter i målet befria vederbörande redogörare från all ersättningsskyldighet. Bibehållandet av berörda utvidgade prövningsrätt syntes styrelsen vara ofrånkomligt, men dess överlämnande till riksräkenskapsverket skulle i stort sett omintetgöra dess syfte. Om det alltså skulle bli nödvändigt att för sådana frågor utredande infordra utlåtande från järnvägsstyrelsen, skulle detta medföra ökat arbete och tidsutdräkt. En icke oväsentlig arbetsökning skulle ock vara att förvänta av en anordning med tjänstemän inom de olika specialrevisionerna sasom föredragande inom riksräkenskapsverket.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har närmast yttrat sig beträffande de delar av förslaget, som avse det föreslagna sättet för behandlingen av avlöningsfrågor samt eftergranskningen i riksräkenskapsverket av de verks räkenskaper, vilka äro utrustade med specialrevisioner, ävensom angående lönenämndernas framtida ställning.

I förstberörda avseende har styrelsen ifragasatt, huruvida icke med hänsyn till säkerheten i rättstillämpningen den nuvarande organisationen vore att föredraga framför att åt statskontoret överlämna dömande myndighet i avlöningsfrågor.

Beträffande den s. k. dubbla revisionen har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anført, att denna, långt ifrån att sasom kommittén förmenade vara onödig, tvärt om vore av förhållandena påkallad. Styrelsens förvaltningsområde innefattade bland annat byggande av fiskehamnar ävensom överinseendet över de fiskehamnar och övriga hamnar samt Väddö kanal, varest uppbörd av statsmedel i form av avgifter enligt taxa förekomme. Denna styrelsens verksamhet förutsatte lokalförvaltning å platsen med redogörarskyldighet för arbetschefer, hammästare och vid Väddö kanal kanalinpektorer. Det låge i sakens natur, att utbetalningarna vid dessa lokala förvaltningar försigginge på ett jämförelsevis primitivt sätt så till vida, som ju redogöraren i flertalet fall ensam, utan tillfälle att rådfråga sig med någon styrelsens tjänsteman och utan kontroll i varje särskilt fall, på eget bevåg beslutade en utbetalning. Den garanti, som låge i styrelsens anordningsbeslut föregående attestering, granskning och föredragning, funnes här icke, utan santliga dessa funktioner måste utövas av redogöraren själv. Det vore klart, att dessa utbetalningar borde vara underkastade en mycket noggrannare revision än de utbetalningar, som skedde i styrelsen. Kontrollen över den lokala förvaltningens liksom styrelsens räkenskaper i övrigt syntes vis-

serligen vara tillgodosedd i lika mån, då vardera vore underkastad *en* revision, den förra av specialrevisionen med direktiv från riksräkenskapsverket och den senare av riksräkenskapsverket direkt. Men den förra revisionen måste av naturliga skäl innebära en mindre grad av kontroll, då det ju icke kunde undvikas, att specialrevisionen av kollegiala hänsyn gentemot redogöraren intoge en välvilligare kritisk ståndpunkt än som betingades av förberörda särskilda förhållanden. Revisionen av den lokala förvaltningen bleve mindre effektiv än revisionen av styrelsens övriga räkenskaper. En minskning i kontrollen över utgifterna vid de lokala förvaltningarna genom ett slopande av revisionen i riksräkenskapsverket funne styrelsen för den skull icke böra förekomma.

Styrelsen har slutligen uttalat sig för borttagande av allmänna civillförvaltningens och försvarsväsendets lönenämnder.

I avseende a besvärsmalens handläggning har *vattenfallsstyrelsen* särskilt framhållit, att, då styrelsen bemyndigats att bestämma avlöningarna för extra och tillfälliga tjänstemän samt arbetare, avsikten härmed givetvis varit att bereda styrelsen en för ett affärsdrivande verk åtminstone beträffande nämnda personal nödvändig rörelsefrihet. Denna avsikt — yttrar styrelsen vidare — låte emellertid icke förena sig med en anordning, varigenom styrelsens beslut rörande avlöningen till en dylik befattningshavare skulle kunna ändras av ett annat med styrelsen sidoordnat ämbetsverk. Det vore mest konsekvent, om de beslut, som styrelsen för ett affärsdrivande verk fattade rörande tillämpningen av de utav vederbörande styrelse själv utfärdade avlöningsbestämmelserna, över huvud icke kunde överklagas i administrativ väg; men om detta ansåges olämpligt, borde dylikt överklagande icke äga rum hos annan myndighet än Kungl. Maj:t. Den funktion, som kommittén velat lämna åt statskontoret, borde i alla händelser endast tillkomma en institution, vars medlemmar genom sin utbildning vore särskilt kvalificerade för utövande av en dömande verksamhet.

Vidkommande anmärkningsmalen har *vattenfallsstyrelsen* uttalat, att anmärkningar, som angå debitering av olika slags trafikavgifter vid statens kanalverk, krävde en sådan speciell sakkunskap, att de under alla omständigheter borde fortfarande prövas i första instans av *vattenfallsstyrelsen*, vars beslut skulle kunna överklagas direkt hos Kungl. Maj:t. Men även övriga anmärkningar, som framställdes inom *vattenfallsstyrelsens* revision, borde enligt styrelsens mening fortfarande prövas av styrelsen själv. De specialrevisioner, som funnes vid de affärsdrivande verken, hade ju till en av sina huvuduppgifter att utöva kontroll å efterlevnaden av vederbörande verksstyrelsens egna föreskrifter, och det vore uppenbart, att verksstyrelserna själva vore bäst skickade att bedöma revisionsanmärkningar rörande tillämpningen av dessa föreskrifter. Härtill komme, att de affärsdrivande verken hade att i atskilliga sina avgöranden anlägga delvis andra synpunkter än verken i allmänhet nämligen praktikabilitetshänsyn och att sådana hänsyn svårligen kunde tillämpas av något annat verk än det, som självt handlade affärsverksamheten. Den friare prövningsrätt i avseende å anmärkningsmål, som enligt affärsverkens instruktioner tillkomme dessa ämbetsverk och som även blivit tillerkänd kammarrätten med avseende å revisionsanmärkningar rörande dessa verk, syntes enligt kommittéförslaget vara avsedd att upphöra. Skulle emellertid riksräkenskapsverket tilldelas rätten till en dylik fri prövning, vore det att befara, att talrika anledningar till konflikter mellan riksräkenskapsverket och verksstyrelserna skulle uppstå. Ett överflyttande från de affärsdrivande verkens styrelser till riksräkenskapsverket av beslutanderätten i första instans rörande specialrevisionernas anmärkningar

skulle ej medföra någon besparing utan komme tvärtom säkerligen att giva anledning till ökat arbete och sålunda även ökade kostnader.

Till kommitténs förslag om inskränkning av den dubbelrevision, som nu äger rum beträffande de verk, vilka hava egna specialrevisioner, har vattenfallsstyrelsen givit sin principiella anslutning.

Statskontoret har till en början framhållit vissa betänkligheter gentemot den ställning, som enligt kommittéförslaget skulle tilldelas ämbetsverket. I detta avseende har statskontoret understrukt kommitténs uttalande, att det givetvis vore något för vår förvaltningsorganisation främmande att giva ett centralt förvaltande verk befogenhet att pröva, och därtill slutgiltigt pröva, andra ämbetsverks beslut i vissa frågor; och särskilt måste det centrala revisionsverkets underordnande i vissa avseenden under ett penningförvaltande verk framstå som en egendomlighet. Den dubbelställning, statskontoret skulle komma att intaga som på samma gång avgörande i vissa besvär- och anmärkningsmål och beslutande rörande utbetalningar av enahanda art, som i dessa mål förekomme, kunde icke undgå att väcka betänkligheter. En följd härav bleve även den, att statskontorets anordningsbeslut i vad de avsåge avlöningar m. m. icke skulle kunna i administrativ väg prövas eller av riksräkenskapsverket i anmärkningsväg påtalas; och vid av riksräkenskapsverket mot en statskommissarie eller en revisor inom statskontoret riktad anmärkning i anledning av dylik utbetalning skulle statskontoret hava att avgöra ersättningsyrkanden mot ledamöter och tjänstemän i eget verk. Med riksräkenskapsverkets övertagande av de förvaltande verkens respektive kammarrättens beslutanderätt i anmärkningsmål skulle den nuvarande bestämda gränsen mellan anmärkare och beslutande myndighet i dessa mål icke längre uppehållas. Mot vad sålunda anförts kunde å andra sidan framhållas, att statskontorets ifrågasatta beslutanderätt i besvär- och anmärkningsmål skulle omfatta allenast en avgränsad grupp av ärenden samt att anordningsförfarandet inom statskontoret kunde ordnas så, att utbetalningsbesluten kunde, efter framställning av sakägaren eller efter anmärkning av riksräkenskapsverket, bliva föremål för förnyad omprövning i statskontoret; och vad anginge riksräkenskapsverkets avgörande av anmärkningsmålen syntes detta kunna ske under sådana former, att själva framställandet av anmärkningen och beslutandet i högre grad hölles i sär än efter kommitténs förslag. Ehuru betydelsen av de framförda erinringarna icke syntes böra förbises, kunde statskontoret emellertid icke finna dem vara av den vikt, att ämbetsverket inför den väsentliga förenkling, som genom förslaget skulle vinnas, ansåge sig kunna avstyrka detsamma. En alternativ lösning vore visserligen att låta kammarrätten bliva slutinstans i anmärkningsmål rörande löne- och dylika frågor. Det syntes emellertid då bliva nödvändigt att låta även besvärsmål i samma frågor avgöras av kammarrätten såsom slutlig instans, vilket skulle föranleda en icke obetydlig ökning i kammarrättens arbetsbörda. Med hänsyn till detta ämbetsverks arbetsbelastning och stora balans av oavgjorda mål måste en sådan ökning väcka betänkligheter. Det syntes även vara mest överensstämmande med en rationell arbetsfördelning, att avlöningsfrågornas prövning överlätes åt en däri speciellt sakkunnig myndighet för att kammarrätten måtte mera odelat kunna ägna sig åt sina huvuduppgifter, beskattnings- och fattigvårdsmålen. Genom att statskontoret i sin verksamhet i övrigt handlade avlönings- och dylika ärenden samt hade att yttra sig i löneroglerings- och löneförfattningsfrågor stode statskontoret i ständig kontakt med utvecklingen på dessa områden och finge härigenom anses äga särskilda förutsättningar

att träffa i materiellt hänseende riktiga avgöranden. Genom att prövningen lades till ett förvaltande verk bleve även förfarandets administrativa karaktär starkare framhåvd, och det syntes vara att antaga, det ifrågavarande ärenden på grund härav skulle kunna handläggas under enklare former än om prövningen förlades till kamrarrätten, som vore organiserad såsom domstol. Ur rent praktiska synpunkter syntes det vara mest ändamålsenligt att utnyttja den sakkunskap i dessa ärenden, som nu finnes och under alla förhållanden måste vara till finnandes i statskontoret, genom att till detta ämbetsverk koncentrera det administrativa avgörandet i besvär- och anmärkningsmål i avlönings- och dylika ärenden.

Vad redogöraransvaret beträffade ville emellertid statskontoret ifrågasätta en modifikation av kommitténs förslag. Frågan om redogörarens ansvar vore nämligen enligt statskontorets förmenande av den art, att lämpligheten av att statskontoret bleve den sista administrativa instansen starkt kunde ifrågasättas. Enligt ämbetsverkets mening borde fördenskull inrymmas rätt för den, som av statskontoret ålagts ersättningsskyldighet, att genom besvär över beslutet få av regeringsrätten prövat, huruvida dylik skyldighet för honom föreläge beträffande av statskontoret oriktig befunnen utbetalning. En motsvarande befogenhet syntes även böra tillkomma riksräkenskapsverket i fall, då statskontoret funnit ersättningsskyldighet icke kunna aläggas den, mot vilken anmärkning riktats.

Om åt statskontoret skulle uppdragas att pröva besvär- och anmärkningsmål i avlönings- och liknande ärenden, borde anordningsväsendet inom verket omläggas. Kommittén hade alternativt ifrågasatt, att en utbetalning av avlöning m. m. skulle avgöras av respektive statskommissarier på föredragning av vederbörande revisorer, men tillika uttalat, att detta alternativ innebure en tämligen onödig omgång. Statskontoret kunde icke dela denna kommitténs uppfattning utan ansåge, att denna form för utbetalningsbesluten borde införas och utsträckas att gälla alla utbetalningar i statskontoret.

Beträffande behandlingen av de speciella frågorna om befattningshavares författningssenliga avlöningsförhöjningar skulle enligt kommittéförslaget statskontoret övertaga det avgörande i fråga om ålderstillägg och placering i löneklass, som jämlikt kungörelsen den 2 december 1921 ankomme på Kungl. Maj:t; och skulle riksräkenskapsverket erhålla befogenhet att anföra besvär över andra förvaltningsmyndigheters än statskontoret beslut rörande tilldelande av ålderstillägg eller uppflyttning i löneklass. Om slutliga prövningen av besvär- och anmärkningsmål i lönefrågor förlades till statskontoret, syntes det vara självfallet, att här ifrågavarande avlöningsärenden icke längre borde förbehållas Kungl. Maj:t, och syntes i så fall dessas avgörande jämväl enligt statskontorets mening lämpligen kunna uppdragas åt detta ämbetsverk. Det kunde i detta sammanhang erinras om det förslag rörande utsträckning av statskontorets befogenhet i frågor om placering i löneklass, som framställt i ett inom finansdepartementet utarbetat betänkande angående revision av avlöningsbestämmelserna för allmänna civilförvaltningen. Enligt detta förslag skulle den beslutanderätt rörande tillgodoräkning och därmed förbunden placering i löneklass, som nu tillkomme verk och myndigheter var för dess underställda personal, överflyttas till statskontoret. Någon ändring i Kungl. Maj:t nu förbehållen beslutanderätt skulle däremot icke vidtagas men skulle, sedan beslut i tillgodoräkningsfrågan meddelats, statskontoret bestämma rörande vederbörandes placering i löneklass. Denna anordning stode i överensstämmelse med vad statskontoret tidigare ansett lämpligt, och verken skulle härigenom befrias från de mera inveck-

lade löneuppflyttningsärendena. Även om det fördenskill torde vara att antaga, att vid allmänna civilförvaltningen felaktiga beslut sällan behövde förekomma, syntes det likväl särskilt med hänsyn till att beträffande statsförvaltningen i övrigt respektive myndigheter skulle bibehållas vid sin beslutanderätt i tillgodoräkningsfrågor icke vara opakallat att genom det ifrågasatta införandet av besvärsrätt för riksräkenskapsverket möjliggöra rättelses vinande.

I fråga om den av kommittén föreslagna arbetsförstärkningen för statskontoret har ämbetsverket för sin del bestämt uttalat, att denna ökning — en statskommissarie och en sekreterare samt ett belopp av 5,000 kronor till biträde å kansliet — vore otillräcklig, om ämbetsverket skulle på ett tillfredsställande sätt kunna fullgöra sina nya krävande alliganden. Man syntes nämligen med ganska stor sannolikhet kunna antaga, att antalet besvärmål i statskontoret bleve ej oväsentligt högre än det av kommittén beräknade. Men även om man utginge från kommitténs siffror, vore den föreslagna personalförstärkningen, särskilt för föredragningen, enligt statskontorets mening allt för ringa i förhållande till arbetsökningen. Enligt ämbetsverkets åsikt erfordrades med nödvändighet en utökning av statskontorets styrelse med minst två statskommissarier. I stället för den föreslagna sekreterarbefattningen borde uppföras två notariebefattningar. Det för biträde å kansliet av kommittén föreslagna beloppet vore tillmätt i knappaste laget. De lokaler, statskontoret disponerade, vore redan med den personal, som för närvarande funnes anställd, ur utrymmessynpunkt otillfredsställande, och det bleve därför absolut nödvändigt att vid den nu ifrågasatta personalförstärkningen ställa erforderliga ytterligare lokaler till ämbetsverkets förfogande.

Mot förslaget, att riksräkenskapsverket skulle övertaga avgörandet i första instans av samtliga anmärkningsmål, hade statskontoret endast den erinran att framställa, att det knappast syntes riktigt, att förutom generaldirektören både byråchefen å revisionsbyrån och vederbörande förste revisor skulle deltaga i besluten, då dessa personer ofta torde kunna antagas hava i viss mån tagit initiativ till anmärkningens framställande. Om det skulle bli för betungande för verkets andre byråchef att deltaga i dessa beslut, syntes därför generaldirektören böra bli ensam beslutande. Att vederbörande förste revisor icke finge deltaga i besluten hindrade givetvis icke, att han vore föredragande i målen.

Vid behandlingen av detta ärende i statskontoret har i afgiven reservation framförts ett särskilt förslag rörande handläggningen av ifrågavarande ärenden. Detta förslag, som omfattats av två ledamöter, avser att låta den så att säga mera aktuella sakkunskap, som är till finnandes i statskontoret, göra sig gällande samtidigt som den prövande myndigheten erhåller en domstolsmässig organisation. Lönefrågornas prövning skulle salunda uppdragas åt en särskild lönedomstol med två ledamöter från kammarrätten och två från statskontoret. Vid lika röstetal inom domstolen borde ytterligare en ledamot från kammarrätten tillkallas. Detta förslag — framhålles i reservationen — innebure icke inrättandet av ett nytt ämbetsverk, då ledamöterna fortfarande tillika skulle tjänstgöra i det verk de tillhörde samt för ärendenas beredning, uppsättning och expediering erhålla biträde från det egna verket. Inrättades den ifrågasatta domstolen med ledamöter tagna från kammarrätten och statskontoret, vore det tydligtvis mindre lämpligt, att besvär- och anmärkningsmål rörande dessa ämbetsverks beslut i löne- och liknande ärenden avgjordes av nämnda domstol, utan syntes sådana mål böra prövas av regeringsrätten.

En av reservanterna har vidare gjort gällande, att specialrevisionernas anmärkningar icke borde avdömas i riksräkenskapsverket. Beträffande kommitténs förslag, att riksräkenskapsverkets granskning av de verks räkenskaper, vid vilka specialrevisioner finnas, helt skulle upphöra, yttrar reservanten, att det ej behöfve innebära dubbelarbete, att ett verks räkenskaper underkastades granskning såväl vid specialrevisionen som inom det centrala revisionsverket; granskningen borde nämligen inrikta sig på olika sakförhållanden. Det låge ock i revisionsverkets hand att genom lämpliga direktiv tillse, att verkligt dubbelarbete icke förekomme. I fråga om de förvaltningar, där specialrevisionen ansåges böra bibehållas, borde därför enligt reservantens åsikt även riksräkenskapsverket äga personal till förfogande för räkenskapernas granskning.

Kammarrätten har till en början uppehållit sig vid spörsmålet, huruvida det kunde vara nödvändigt, att helt och hållet undantaga i förslaget avsedda mål från regeringsrätten eller om det icke kunde vara tillräckligt att på ett eller annat sätt begränsa möjligheten att draga berörda mål under regeringsrättens prövning. I sådant avseende har kammarrätten erinrat om sitt den 2 mars 1922 avgivna yttrande över en i riksdagen väckt motion om införande av förenklade bestämmelser rörande förfarandet i anmärkningsmål, i vilket yttrande kammarrätten uttalat sig för en med stadgandet i 30 kap. 5 § rättegångsbalken analog föreskrift, att kammarrättens beslut finge överklagas, om det omtvistade beloppet uppginge till minst 1,500 kronor, därvid dock borde beredas en efter grunderna i 13 § omförmälda kapitel anordnad möjlighet att för vissa fall erhålla särskilt tillstånd att fullfölja talan till regeringsrätten. Då knappast 7 procent av de under regeringsrättens prövning dragna målen rört sig om ett belopp av 1,500 kronor eller därutöver samt särskilt tillstånd att i andra fall fullfölja talan helt naturligt endast undantagsvis kunde komma att medgivas, skulle genom införande av en dylik begränsning den eftersträfvade minskningen i regeringsrättens arbetsbörda i huvudsak kunna vinnas utan att möjligheten att fullfölja mål till regeringsrätten helt uteslötes. I detta sammanhang ville kammarrätten ifrågasätta, om det icke vore lämpligt att, i samband med behandlingen av det remitterade förslaget, frågan om införande av en särskild instansordning i mål om avlöningsförmåner upptoges till slutligt avgörande.

Beträffande statskontorets insättande såsom högsta instans i stället för regeringsrätten vid avgörande av ifrågavarande mål har kammarrätten yttrat, att statskontoret väl ägde speciell sakkunskap i avlöningsfrågor men att dess erfarenhet i detta avseende dock omfattade endast en rätt begränsad del av statsförvaltningen. Mot förslaget att överlämna avgörandet i sista instans till statskontoret talade jämväl den omständigheten, att statskontoret, som vore vårt största penningförvaltande verk, på grund härav vore organiserat för tillgodoseende av helt andra arbetsuppgifter än att fungera såsom administrativ domstol. Beträffande särskilt den föreslagna anordningen, att riksräkenskapsverket skulle vara första samt statskontoret andra och högsta instans för vissa mål, kunde erinras, att dessa båda ämbetsverk hade likartad organisation; att i avseende å arbetssättet eller ordningen för målens handläggning och avgörande ingen större garanti funnes för en noggrann och allsidig prövning i statskontoret än i riksräkenskapsverket; samt att det med skäl kunde sättas i fråga, om sakkunskapen härutinnan vore i så mycket högre grad företrädd inom statskontoret, att detta lämpligen kunde göras till instans över riksräkenskapsverket. Man borde ej heller förbise, att vid

rekryteringen av statskontorets personal hittills helt andra synpunkter gjort sig gällande än hänsynen till att ämbetsverket skulle komma att intagaställning såsom en administrativ högsta domstol, ävensom att i statskontoret de högre tjänsterna i stor utsträckning uppehöles av vikarier, något som med ämbetsverkets nuvarande organisation icke torde kunna undvikas. Vad anginge tjänstemans rätt att vädja till allmän domstol i lönetvist med kronan, syntes denna rätt för närvarande icke kunna anlitas av annan än vederbörande sakägare. Skulle förevarande förslag bliva genomfört, vore det icke osannolikt, att även redogörare komme att söka få sina mellanhavanden med kronan dragna under domstols prövning. Det syntes emellertid vara olämpligt att träffa sådana anstalter, som måste leda till minskning i garantierna för en allsidig utredning i det administrativa förfarandet och ökad benägenhet att tillita allmän domstol. Skulle tanken på anordnande av ett särskilt förfarande i mål om avlöningsförmåner helt uppgivas, syntes det knappast kunna antagas, att tjänstemännen skulle känna sig tillfredsställda med den prövning, uppkommande tvistefrågor om avlöningsförmåner kunde väntas erhålla i statskontoret. Detta ämbetsverk vore nämligen icke organiserat såsom domstol; och det torde knappast vara uteslutet, att den uppfattningen kunde vinna insteg, att vid den prövning, som komme ifrågavarande mål till del i statskontoret, hänsynen till statens fiskaliska intresse skulle komma att spela in. Därest likväl, trots allt som talade mot en sådan anordning, statskontoret skulle komma att ersätta såväl regeringsrätten som kammarrätten vid behandlingen av mål om avlöningsförmåner m. m., måste givetvis statskontorets arbetskrafter förstärkas på ett sådant sätt, att största möjliga garantier förefunnes för en allsidig prövning av dessa mål.

I avseende å den jämväl av kommittén övervägda tanken på att göra kammarrätten till högsta instans i ifrågavarande mål har kammarrätten anfört, att de anmärkningar, som i berörda avseende kunde riktas mot statskontoret, icke kunde med fog göras gällande i fråga om kammarrätten. Nämda ämbetsverk vore organiserat såsom domstol och handlade redan nu såsom instans närmast under regeringsrätten de tvister angående avlöningsförmåner och dylikt, som i anmärkningsmålen komme under bedömande. Kammarrätten hade därvid att pröva mål rörande hela statsförvaltningen, således i motsats till vad som hittills varit fallet med statskontoret även angående militärväsendet och kommunikationsverken. Med tillämpning av den av kommittén uttalade åsikten, att anmärkningsmål rörande avlöning och besvär i löneärenden borde prövas av samma myndighet i sista instans, skulle det därför ligga närmast till hands, att låta samtliga berörda mål i sista instans avgöras av kammarrätten, som i mer än 200 år varit domstol i anmärkningsmål och redan nu hade att i sista instans avgöra vissa andra grupper av mål. Emot en sådan anordning hade visserligen kommittén anfört, dels att besvär i löneärenden med hänsyn till kammarrättens på andra huvuduppgifter inriktade organisation och sammansättning icke gärna kunde förläggas dit, dels ock att det icke syntes tänkbart, att med kammarrättens nuvarande belastning av skattemål difflytta en ny grupp av besvärsmål. Emot det förra skälet kunde anföras, att just kammarrättens organisation ävensom kammarrättens nuvarande befattning med anmärkningsmål borde göra kammarrätten särskilt lämpad att pröva även andra besvärsmål angående avlöningsfrågor. Vad det andra skälet anginge, måste det givetvis vara mindre tyngande för kammarrätten att övertaga sistnämnda mål än för statskontoret att belastas med såväl dessa mål som anmärkningsmålen. En överflyttning till kammarrätten av de mål, som avsåge besvär i avlö-

ningsfrågor, syntes kunna ske, utan att någon förstärkning av kammarrättens arbetskrafter för ändamålet behövde äga rum. Till en början hade nämligen kammarrättens arbetsbalans under det senast gangna året avsevärt minskats. Och om riksräkenskapsverket erhöle befogenhet att i första hand döma över anmärkningar, som framställes av dess revision, måste givetvis antalet anmärkningsmål, som kammarrätten finge att handlägga, bli mindre än enligt nuvarande instansordning.

I enlighet med vad sålunda anförts har kammarrätten hemställt, att, därest regeringsrätten icke vidare skulle utgöra sista instans i mål angående avlöningsförmåner och dylikt, nämnda mål i stället i sista instans skulle avgöras av kammarrätten. Därest så komme att ske, syntes böra tagas under övervägande, huruvida icke, såsom intill den 1 oktober 1923 varit föreskrivet i fråga om handläggningen av anmärkningsmål, lämpligen borde stadgas, att här ifrågavarande mål skulle avgöras av fem ledamöter eller av fyra, da tre vore om beslutet ense.

Beträffande handläggningen av anmärkningar, som anhängiggöras av riksräkenskapsverkets revision, har kammarrätten förklarat sig anse åtskilliga skäl tala för kommitténs förslag att låta riksräkenskapsverket självt i första hand pröva de av verkets revision framställda anmärkningarna. Såsom ett oefftergivligt villkor härför måste dock, oavsett huruvida kammarrätten eller statskontoret bleve överinstans i förhållande till riksräkenskapsverket, uppställas den fordran, att nödig ändring skedde av verkets nuvarande organisation, särskilt i syfte att skilja mellan revisions- och domarfunktionerna, samt att verket erhöle en sådan förstärkning av kvalificerad arbetskraft, som kunde göra detsamma skickat att möta ifrågavarande nya uppgift. I fråga om handläggningen av de i specialrevisionerna framställda anmärkningarna hade kommittén föreslagit, att riksräkenskapsverket skulle i viss omfattning få i första instans pröva dessa. Såsom skäl för denna anordning hade anförts bland annat, att avdömandet av en tvist lämpligen borde överlämnas åt en utomstående myndighet, därest det kunde ske utan omgång. Detta skäl måste väl tillmätas viss betydelse, som dock torde mer än uppvägas av de nackdelar, vilka en sådan anordning i flera avseenden skulle medföra. Sålunda skulle därigenom förvaltningsmyndigheternas och följaktligen även specialrevisionernas auktoritet försvagas på ett betänkligt sätt. Överflyttandet av avgörande av ifrågavarande mål till riksräkenskapsverket skulle snart nog medföra krav på ökning av den personal i nämnda verk, som hade att besluta över de gjorda anmärkningarna, men skulle däremot icke medföra någon minskning av personalbehovet vid respektive förvaltningsverk. Tvärtom torde nödvändig kommunikation mellan riksräkenskapsverket och de förvaltande verken för föredragning, rådpläging, handlingars skickande fram och ater m. m. komma att medföra stor förlust av arbetstid och därigenom minska möjligheten till besparingar. Kommittén hade vidare till stöd för sitt förslag i förevarande avseende anført, att därigenom en enhetlig praxis redan vid anmärkningsmålen avgörande i första instans skulle befordras. Häremot syntes kunna anföras, att det icke vore av mindre betydelse för den myndighet, som finge att avgöra anmärkningsmålen i sista instans, att erhålla del av de olika uppfattningar, som kunde komma till uttryck vid prövning av anmärkningsmålen i första instans, där denna prövning ankomme på myndigheter med särskild sakkunskap inom respektive områden. På grund av vad sålunda anförts kunde kammarrätten icke förorda kommitténs förslag att låta riksräkenskapsverket i första hand pröva de inom specialrevisionerna framställda anmärkningarna.

Beträffande dubbelrevision av de räkenskaper, vilka i första hand granskas av specialrevisionerna, har kammarrätten anført, att kammarrätten vore ense med kommittén därom, att, därest berörda dubbelrevision skulle avskaffas, detta borde ske genom slopande av den eftergranskning, som ägde rum i riksräkenskapsverket och icke genom inflyttning till detta verk av de nuvarande specialrevisionerna. Dessa ägde nämligen ett så nära samband med respektive förvaltningars verksamhet i övrigt, att de icke utan men torde kunna därifrån avskiljas. Det syntes också med fog kunna påstås, att just specialrevisionernas nära anknytning till förvaltningarna gjorde, att deras granskning vore mera effektiv. Vid frågans avgörande borde emellertid avseende fästas vid det förhållandet, att blotta vetskapen om att en eftergranskning kunde ske, måste anses i hög grad öka revisionens effektivitet. På grund härav syntes det böra övervägas, huruvida icke eftergranskning fortfarande borde få äga rum åtminstone i den begränsade omfattning, som i reservationen ifrågasatts. Att ytterligare utsträcka det inflytande på specialrevisionernas verksamhet, som riksräkenskapsverket enligt sin nuvarande instruktion ägde, syntes vara överflödigt med hänsyn till medelskontrollen och för övrigt knappast lämpligt ur organisatorisk synpunkt.

För den händelse att riksräkenskapsverkets eftergranskning skulle upphöra eller väsentligt inskränkas, har kammarrätten ansett nödigt, att ändring skedde av gällande föreskrifter angående begränsning av tiden för specialrevisionernas rätt att framställa anmärkningar.

Beträffande kommitténs yttrande, att det icke syntes vara av nöden att tillerkänna vederbörande granskare klagorätt mot riksräkenskapsverkets beslut i anmärkningsmål, har kammarrätten anført, att, då ifragavarande anmärkningar redan på ett tidigare stadium varit föremål för en förberedande prövning, därvid uppenbarligen oriktiga anmärkningar utgallrats, någon anledning icke syntes föreligga att förvägra revisionsmyndigheten rätt att besvära sig hos högre instans.

Därest det, enligt kammarrättens förslag, skulle uppdragas åt detta ämbetsverk att i sista instans avgöra mål angående avlöning m. m., ansåge ämbetsverket samma regel böra gälla även beträffande s. k. pensionsmål och mål om familjeunderstöd åt värnpliktiga. Beträffande avkortnings-, avskrivnings-, restitutions- och reskonterings- m. fl. mål, vilka med hänsyn till arbetsbalansen i kammarrätten spelade en mycket obetydlig roll, ansåge sig kammarrätten, med den uppfattning i fråga om ordningen för anmärkningsmålens handläggning, varåt kammarrätten givit uttryck, sakna anledning att ingå i prövning av de av kommittén föreslagna ändrade bestämmelserna.

Emot de av kommittén uppgjorda beräkningarna rörande de besparingar, som ett genomförande av kommitténs förslag skulle medföra, har kammarrätten gjort atskilliga erinringar, gående ut på dels att de beräknade besparingarna i kammarrätten vore något för höga, dels att kostnaderna för erforderlig ökning av arbetskrafterna i statskontoret vore för lagt beräknade. Att insätta statskontoret sasom sista instans i administrativa besvärsmål har av kammarrätten ansetts knappast kunna bli billigare än att lata kammarrätten intaga nämnda ställning. Ur besparingssynpunkt vore det fördensfullt av skäligen ringa betydelse, huruvida ifragavarande mål i sista instans komme att avgöras av kammarrätten eller av statskontoret.

Generaltullstyrelsen har till en början ifrågasatt, huruvida icke med genomförande av ändring av handläggningen utav avlöningsmål möjligen borde tills vidare anstå i avbidan på resultatet av pågående utredning om förenk-

ling av avlöningsbestämmelserna för nyreglerade verk. Därest emellertid det föreslagna förfarandet ansåges redan nu böra införas, vore enligt styrelsens mening mindre att invända mot att statskontoret såsom sista instans avgjorde besvärsmål angående löneförmåner, då möjligheten att få sådan fråga prövad av allmän domstol fortfarande skulle stå vederbörande tjänstemän till buds. Frågan, i vad mån den ändrade instansordningen skulle medföra verklig kostnadsbesparing, vore emellertid beroende av i vilken utsträckning de allmänna domstolarna skulle komma att betungas med mål av ifrågavarande slag.

Beträffande förslaget, att riksräkenskapsverket skulle i första samt statskontoret i andra och sista instans avgöra mål angående anmärkningar, som blivit av vederbörande redogörare bestridda, med undantag av anmärkningarna om felaktig tullbehandling, har styrelsen ifrågasatt, huruvida nämnda ämbetsverk för närvarande vore så organiserade, att de lämpade sig att utöva domsrätt i anmärkningsmål. I varje fall ansåge styrelsen, att, om statskontoret gjordes till sista instans i dylika mål, av samtliga dess ledamöter eller åtminstone flertalet bland dem borde fordras, att de skulle hava fullgjort vad författningarna föreskriva för dem, som uti domareämbeten må nyttjas. Endast under förutsättning att de ämbetsverk, som skulle utöva domsrätt i anmärkningsmål, vore ur rättssäkerhetssynpunkt på ett fullt betryggande sätt organiserade, eller ock vederbörande tjänstemän, mot vilka anmärkning riktades, bereddes möjlighet att hänskjuta frågan om sin betalningsskyldighet till allmän domstol, ville styrelsen icke motsätta sig den ifrågasatta förenklingen av förfarandet i anmärkningsmålen.

Vidkommande det föreslagna besvärsförfarandet i mål angående placering i löneklass har styrelsen i huvudsak icke haft något att däremot erinra. Innebörden av kommitténs uttalande, att av myndighet fattade beslut i dylik fråga icke skulle vinna laga kraft, förrän de undergått granskning i riksräkenskapsverket, syntes styrelsen dock icke vara fullt tydlig. Försåvitt kommittén avsett, att utbetalning av ålderstillägg icke skulle verkställas, innan beslutet om löneklassplacering blivit granskat av riksräkenskapsverket, ville styrelsen framhålla, att beredning av ärenden om placering i löneklass under år 1923 krävt ett betydande arbete inom styrelsen, varför en mera effektiv granskning inom riksräkenskapsverket av de handlingar, som låge till grund för dessa beslut, icke syntes kunna ske utan avsevärd tidsutdräkt. Skulle åter kommittén hava avsett, att beslut om löneklassplacering skulle vinna laga kraft, om de icke överklagades inom den tid, som i allmänhet vore stadgad för anförande av besvär över vederbörande myndighets beslut, syntes det vara tvivel underkastat, om någon effektiv granskning av dylika beslut skulle utan särskild personalförstärkning medhinnas före besvärstidens utgång.

I fråga om dubbelrevisionen av vissa verks räkenskaper har styrelsen till en början omförmålt, att vad tullverket beträffar dubbelrevision icke förekomme i den omfattning, kommittén syntes hålla före. De redogörelsehandlingar, som granskades å styrelsens revisionsbyrå, eftergranskades icke av riksräkenskapsverket, och de räkenskaper, som insändes av styrelsens kameralbyrå, hade till stora delar icke, då de överlämnades till riksräkenskapsverket, granskats ur synpunkten om de gjorda utbetalningarna varit författningsenligt grundade. Revisionen inom styrelsen vore i stort sett anordnad sålunda, att revisionsbyråns revisorer granskade debiteringen av de olika avgifter, som uppbures av tullverket, under det kameralbyråns revisorer granskade tullverkets utgifter. Beträffande utgifterna torde en dubbelrevision i viss omfattning förekomma. Utgifter finge i viss omfattning bestridas av de lokala

tullförvaltningarna, men i övrigt ägde styrelsen själv att därom fatta beslut. Tullförvaltningarnas utbetalningar vore givetvis föremål för granskning inom styrelsen, men någon befogenhet att granska de av styrelsen själv beslutade anordningarna hade ansetts icke tillkomma styrelsens revisorer. Styrelsen hade icke kunnat finna av kommitténs betänkande, huruvida de utbetalningar, varom styrelsen beslutade, skulle lämnas ogranskade eller om styrelsens revisorer skulle äga att granska befogenheten av styrelsens beslut rörande utbetalningar och hos riksräkenskapsverket å tjänstens vägnar göra anmälan, om revisionen ansåge besluten vara felaktiga, eller, med andra ord, huruvida den granskning i detta avseende, som ankomme på riksräkenskapsverkets revisorer, skulle övertagas av styrelsens revisorer. Förutom det att en sådan överflyttning av granskningen skulle medföra ökat arbete för styrelsens revisorer, syntes ett åliggande för dessa att granska av styrelsen meddelade beslut lätt kunna få en odiös karaktär. Då styrelsen förutsatte, att det icke varit kommitténs avsikt, att stora delar av tullverkets utgifter skulle lämnas ogranskade, hade styrelsen tagit under överbägande, huruvida icke en uppdelning av redogörelsehandlingarna skulle kunna äga rum salunda, att endast den del därav, som avsåge av styrelsen beslutade utbetalningar, skulle insändas och granskas av riksräkenskapsverket. Styrelsen hade emellertid ej inom till buds stående tid kunnat närmare utreda, huruvida en sådan uppdelning vore praktiskt genomförbar, men helt säkert skulle densamma kräva vittgående organisatoriska ändringar inom tullverket. Styrelsen hade emellertid tänkt sig möjligheten av att nu ifrågavarande spörsmål löstes på sådant sätt, att en av de för styrelsens kameralbyrå avsedda revisorstjänsterna överflyttades å riksräkenskapsverkets stat med åliggande för innehavaren av denna tjänst att i enlighet med de instruktioner, som meddelades av riksräkenskapsverket efter samråd med styrelsen, granska tullverkets räkenskaper eller ock, därest med hänsyn till ifrågavarande tjänstemans ställning denne borde hava förste revisors grad, att för ifrågavarande ändamål en ny förste revisorstjänst uppfördes å riksräkenskapsverkets stat och en för styrelsens kameralbyrå avsedd revisorstjänst indroges. Det ifrågavarande arbetet syntes lämpligen kunna utföras inom styrelsens lokaler.

Av kommittén föreslagen bestämmelse, att från den föreslagna instansordningen i anmärkningsmål skulle undantagas mål angående inom generaltullstyrelsen framställd anmärkning om felaktig tullbehandling, har av styrelsen ansetts böra givas sådan omfattning, att den komme att gälla samtliga slag av anmärkningar, som kunde framställas inom revisionsbyrån. Detta förslag syntes i sak icke innebära ett försvagande av den revisionella granskningen, då sådan hittills icke torde hava ägt rum i kammarrätten eller riksräkenskapsverket. Emellertid vore nödvändigt, att styrelsens revision hade erforderlig tid för ifrågavarande granskning och att de bestämmelser i § 8 av förordningen angående behandlingen av extra ordinarie avskrivningsfrågor och anmärkningsmål den 11 december 1830, som för närvarande begränsade denna tid, bleve upphävd. Dessa bestämmelser vilade nämligen på förut sättningen, att granskningen verkligen företoges av den överordnade granskningsmyndigheten. Emot bestämmande, att styrelsens beslut i nyss omnämda mål skulle kunna överklagas direkt hos regeringsrätten, hade styrelsen för sin del icke något att erinra.

Riksräkenskapsverket har beträffande förslaget att göra statskontoret till sista instans i avlöningsmål till en början anført, att i sådant fall de allmänna domstolarna skulle komma att i mycket stor utsträckning anlitas.

Statskontoret ägde icke större speciell sakkunskap på detta område än andra större förvaltningsmyndigheter. Den mest mångsidiga erfarenheten ägde riksräkenskapsverket och kammarrätten. Statstjänstemännen kunde ha berättigade anspråk att fordra, att den administrativa prövningen av deras löneanspråk skedde icke blott med sakkunskap och i sista hand av ett för alla gemensamt ämbetsverk utan också av ett ämbetsverk, som vore obundet och organiserat såsom domstol. Detta gällde i ännu mycket högre grad beträffande frågor om provision, anmärknings- och aktoratsarvode, ersättning för viss förrättning eller visst uppdrag, bostadsförmån, hyresbidrag, sjukvård, beklädnadsersättning o. d., familjeunderstöd åt värnpliktiga, rese- och traktamentsersättning, pensionsmål, placering i löneklass m. m. Den tillämnade högsta administrativa domstolen i avlönings- m. fl. mål vore ej organiserad som domstol och skulle t. o. m. ofta kunna komma att bestå av vikarier. Vad statskontoret funne lämpligt och riktigt för sina egna tjänstemän skulle bliva positivt bindande för samtliga andra förvaltningars tjänstemän. Beträffande sina egna utbetalningar skulle statskontoret bliva både första och sista instans. Förslaget beträffande anmärkningsmålen skulle innebära, att det för närvarande ojämförligt största antalet sådana mål skulle bliva slutligt avdömda av en förvaltande myndighet och icke av en oavhängig domstol samt att statskontoret, som i egenskap av förvaltande myndighet verkställde det största antalet utbetalningar av avlöningar samt rese- och traktamentsersättning, skulle i avseende å denna sin förvaltning vara uteslutet från varje kontroll.

Om statskontoret gjordes till domstol i anmärkningsmål, skulle det icke låta sig göra att ordna arbetet i statskontoret på ett tillfredsställande sätt. Därest redogöraransvaret i nämnda ämbetsverk utformades såsom kommittén ifrågasatt, skulle vederbörande revisor ha ansvaret för allt, som han icke ansåge tvistigt. Härigenom bleve lätt nog revisorn den bestämmande och normgivande. Riksräkenskapsverket ville bestämt taga avstånd från kommitténs förslag att giva detta verk en sådan ställning, att dess beslut skulle prövas av statskontoret, som riksräkenskapsverket vore satt att kontrollera icke blott i avseende å dess egen förvaltning utan ock i avseende å alla dess relationer till andra förvaltande myndigheter.

Beträffande kommitténs förslag om slopande av eftergranskningen i riksräkenskapsverket av vissa räkenskaper har verket uttalat, att upphävande av dubbelrevisioner vore en klok åtgärd, väl värd att genomföras. Kommittén hade emellertid ej klargjort, huru mycket som verkligen vore dubbelrevision. Å revisionsbyråns C-kontor, som vore sysselsatt med eftergranskning av de militära verkens räkenskaper, hade under de tre år, ämbetsverket varit i funktion, anmärkningar framställts och av riksräkenskapsverket gillats med tillsammans i det närmaste 300,000 kronor. Denna del av riksräkenskapsverkets revision vore alltså icke någon dubbelrevision i egentlig mening. Revisionen i riksräkenskapsverket hade att granska respektive verks huvudkassor, vilka ej vore föremål för specialrevisionernas kontroll. Vad specialrevisionerna anginge finge dessa helt naturligt en inriktning åt det håll, som vore av omedelbart intresse för administrationen men skyggade tillbaka från sådan kritik, som kunde komma i konflikt med av styrelsen eller enskilda styrelsemedlemmar tillämpade principer, åsikter och författningstolkningar. Revisionen borde icke vara subordinerad under administrationen, som själv skulle vara föremål för revisionens kontroll. Specialrevisionerna måste såväl i avseende å sin tillsättning som i avseende å direktiven för sin verksamhet lyda under riksräkenskapsverket, och därför finge

dess revisioner icke vara beroende av eller mottaga order från annat håll. Kontrollen a specialrevisionerna utövades av riksräkenskapsverket huvudsakligen genom eftergranskning, vissa år mera, andra år mindre. Resultatet av denna eftergranskning hade varit gott. Betydande belopp hade återförvärvats åt statskassan och eftergranskningen hade verkat stimulerande på specialrevisionerna. Utan en eftergranskning skulle föreskriften i § 4 i instruktionen icke kunnat fyllas. Specialrevisionen i arméförvaltningen vore för liten för att kunna övertaga även överrevisionens funktioner. För verkställande av sådan eftergranskning, som nu skedde i riksräkenskapsverket, skulle arbetskrafterna hos arméförvaltningen behöva väsentligt utökas. Möjligheten för statsverket att återvinna felaktigt utgivna belopp skulle förminska, i det att preskriptionstiden för redogörarnas ansvarighet skulle förkortas. Kungörelsen den 26 mars 1881 stadgade, att anmärkningar vid uppbördsmäns och redogörares till revision i kammarrätten (nu riksräkenskapsverket) ingående räkenskaper skulle, för att kunna upptagas till prövning, icke allenast vara till kammarrätten (nu riksräkenskapsverket) avlämnade utan ock vederbörande uppbördsman eller redogörare tillsända inom tre år från den dag, räkenskapen till kammarrätten (nu riksräkenskapsverket) inkommit. En följd av kommittéförslagets realiserande skulle bli, att preskriptionstiden började löpa från den dag, då räkenskapen inkommit till arméförvaltningen. Slutrevisionens förflyttning till marinförvaltningen förutsatte, att dennas revision verkligen fungerade på det sätt, att en överrevision, sådan densamma för närvarande utövades i riksräkenskapsverket, kunde undvaras. Förhållandena hade emellertid i verkligheten gestaltat sig helt annorlunda. Marinförvaltningens revisionspersonal hade år 1922 bestått av fyra ordinarie revisorer, en extra revisor, två amanuenser med halvtidstjänstgöring och en person, som uteslutande varit sysselsatt med granskning av förrädsredogörelser. Då en del av denna personal under lång tid av året varit upptagen med annat arbete inom verket, hade följden blivit, att granskningen av marinens räkenskaper icke medhunnits. Specialrevisionerna kunde icke anses äga samma förutsättningar att bedöma, huruvida avlöningsm. fl. bestämmelser blivit riktigt tillämpade, som riksräkenskapsverket, vilket såsom centralt revisionsverk vore bättre skickat att ombesörja sådan revision. Riksräkenskapsverket hade ock möjlighet att, då vid granskning av någon räkenskap befunnits, att viss författningsbestämmelse blivit oriktigt tolkad, undersöka, huruvida icke samma fel kunde återfinnas i räkenskaper, tillhörande annan förvaltningsgren än den, där felaktigheten först upptäckts. Ett viktigt led i riksräkenskapsverkets granskning av armémyndigheternas räkenskaper bestode i att kontrollera s. k. påföringar. Denna kontroll kunde icke utföras annorstädes än i riksräkenskapsverket.

Vad angår kommitténs förslag i fråga om handläggningen av anmärkningar i riksräkenskapsverket har nämnda ämbetsverk uttalat, att revision och aklagarfunktioner blivit genom förslaget sammanblandade. Om både förste revisorerna och revisionsbyråchefen droges bort från ledande till dömande verksamhet, skulle revisionen försvagas, kontrollen äventyras, intresset slappas, initiativlusten förlamas och bokföringens ständigt trängande krav asidösättas. En plenarbehandling i riksräkenskapsverket av anmärkningsmålen enligt besparingskommitténs förslag skulle återföra förhållandena till den brist på enbetydighet och kraftig ledning samt till den därav följande ojämnhet och villkorlighet, som varit utmärkande för tiden före riksräkenskapsverkets inrättande. Därest de domstolsuppgifter, som kommittén avsåge för riksräkenskapsverket, skulle av ämbetsverket handhavas under de former, som

kommittén skisserat, måste riksräkenskapsverket undergå en dyrbar omorganisation. För ändamålet krävdes åtminstone två tjänstemän i ledamots ställning.

En med riksräkenskapsverket i dess nuvarande organisation anordnad domstol för anmärkningsmålen avgörande kunde tänkas. Ett förslag i sådant hänseende hade framlagts av de s. k. granskningssakkunniga, vilka föreslagit, att två kammarrättsråd och två byråchefer från riksräkenskapsverket kunde döma i anmärkningsmal. Ett dylikt förslag skulle emellertid bliva alltför kostsamt.

Om riksräkenskapsverket alltså ansett sig böra avstyrka besparingskommitténs förslag, har ämbetsverket i stället framlagt ett eget förslag i fråga om handläggningen av de besvär- och anmärkningsmal, varom här är fråga. Enligt detta förslag skulle kammarrätten bliva instans i besvärsmal rörande avlöningsfrågor, vare sig dessa uppkommit besvärsvägen eller såsom anmärkningsmal. Från kammarrätten skulle klagan kunna föras hos regeringsrätten i mal, som rörde sig om större belopp än 1,500 kronor.

Beträffande anmärkningsmålen handläggning avser riksräkenskapsverket i första hand en indragning av de s. k. specialrevisionerna, utom i vad angår affärsverken, till riksräkenskapsverket. Även om specialrevisionerna alltså skulle stå under riksräkenskapsverkets omedelbara ledning och direktiv, kunde de av lämplighetsskal lokalt förläggas till de ämbetsverk, under vilka de hittills lytt. Ledningen av revisionsarbetet skulle åligga riksräkenskapsverket och förste revisorerna. Anmärkningsanledning skulle föredragas av vederbörande granskare för byråchefen, som, därest han funne anmärkningen äga sannolika fog för sig, skulle kommunicera densamma med vederbörande redogörare. Vågrade byråchefen kommunikation, skulle granskaren kunna påyrka frågans hänskjutande till avgörande av ämbetsverkets andre byråchef. Sedan förklaring inkommit och påminnelser avgivits, skulle anmärkningsfrågan föredragas av vederbörande förste revisor inför generaldirektören, som skulle äga besluta. Generaldirektörens decision skulle gälla som utslag i mal och vara exigibel gentemot redogöraren, om han icke överklagade densamma.

Genom inflyttning till riksräkenskapsverket av arméns och marinens specialrevisioner skulle inom armé- och marinförvaltningarna indragning kunna äga rum av en revisionskommissarie, en förste revisor och sex revisorer. Övrig revisionspersonal i nämnda verk skulle tillföras riksräkenskapsverket.

Såväl kommunikationsverkens lönenämnd som allmänna civilförvaltningens och försvarsväsendets lönenämnder kunde enligt riksräkenskapsverkets mening obetingat indragas.

Domänstyrelsen har anfört, att styrelsen icke hade något att erinra mot förslaget vare sig beträffande besvärsmålen handläggning eller i fråga om behandlingen av anmärkningsmalen.

Stuteriöverstyrelsen har erinrat, att den styrelsen förut åliggande skyldigheten att verkställa revision av hingstdepåernas och stuteriets räkenskaper upphört från och med den 1 december 1923. I övrigt hade styrelsen icke något att erinra mot vad kommittén anfört och föreslagit.

Styrelsen har emellertid såsom sin uppfattning framhållit, att antalet anmärkningsmal helt visst skulle i avsevärd mån minskas och sparsamhetskravet tillgodoses, därest åt statskontoret uppdroges att efter framställning av annan myndighet eller redogörare auktoritativt tolka gällande avlönings- och pensionsreglementen, resereglementet m. fl. dylika författningar och meddela erforderliga direktiv för deras tillämpning.

Beträffande avlöningsmalens handläggning i statskontoret har *lotsstyrelsen* anfört, att kommittéförslaget skulle innebära, att vid de tillfällen under året, då generaldirektören och en eller flera av statskommissarierna icke utövade sina ämbeten, möjlighet funnes, att plenum i statskontoret kunde bliva så sammansatt, att statskontoret vid sådana tillfällen kunde komma att fatta sådana beslut, som stode i strid med förut fattat beslut i enahanda ärende. För vinnande av så vitt möjligt enhetlig rättstillämpning funne *lotsstyrelsen* lika med kommittén, att även anmärkningsmal, som rörde avlöning samt resekostnads- och traktamentsersättning, borde slutligen avgöras av den statsinstitution, vilken skulle såsom högsta instans handlägga besvär i avlöningsm. fl. dylika fragor. Därest det ansåges erforderligt att avskilja vissa mal från regeringsrättens handläggning, kunde emellertid anordningar träffas utan att principen om malens avgörande av en administrativ domstol behöfve övergivas. *Lotsstyrelsen* ansåge nämligen, att var andra administrativa domstol, kammarrätten, vore lämpad att bliva högsta instans vid handläggning av dessa mål. Några betänkligheter av principiell natur torde icke kunna häremot framföras, då ju kammarrätten redan vore högsta instans för vissa besvärsmål och för närvarande den näst högsta instansen vid behandlingen av anmärkningsmal.

Beträffande anmärkningsmålen innebure kommitténs förslag, att dessa praktiskt taget skulle anhängiggöras hos riksräkenskapsverket såsom första instans, vare sig anmärkningen framställts av nämnda verk eller vid granskning inom verk med specialrevision. Härigenom skulle alltså anmärkningsmålen utom i rena bagatellsaker dragas från vederbörande verks prövning. På sätt kommittén uttalat kunde riksräkenskapsverket på grund av sin instruktion giva specialrevisionerna erforderliga direktiv och få granskningsarbetet ordnat på samma sätt, som om det verkställdes inom riksräkenskapsverket. Om riksräkenskapsverket begagnade sig av denna möjlighet, skulle en eftergranskning i riksräkenskapsverket icke längre behöva äga rum. Men att gå än längre och inrätta en instansordning, varigenom det förvaltande verket med specialrevision skulle uteslutas från handläggningen av de egentliga anmärkningsmålen, ansåge sig *lotsstyrelsen* icke kunna tillstyrka. Där emot ansåge *styrelsen*, att riksräkenskapsverket borde utgöra första instans vid handläggning av anmärkningsmal, som uppkommit vid revision inom nämnda ämbetsverk.

Försvarsväsendets lönenämnd har anfört, att alldeles särskilda betänkligheter syntes möta mot den av besparingskommittén framförda tanken att till statskontoret överflytta avgörandet i en del besvärsmål, då fråga vore om försvarsväsendets personal. De inom försvarsväsendet rådande organisations- och tjänstgöringsförhållandena vore i mångt och mycket av egenartad natur, och dessa särskilda förhållanden hade i flerfaldiga hänseenden tagit sig uttryck vid fastställande av denna personals löneförmåner. Efter vad av kommittén vitsordats hade statskontoret blott i obetydlig utsträckning tagit befattning med den militära personalens lönefragor. Vad åter anginge kammarrätten syntes det kunna antagas, att detta ämbetsverk, som i stor omfattning haft att handlägga anmärkningsmal rörande försvarsväsendet, därigenom förvärvat ej ringa förtrogenhet även med de särskilda spörsmål, som berörde den militära förvaltningen. Därest salunda frågan komme att gälla, huruvida avgörandet i sista instans i detta slags mål skulle överlämnas till statskontoret eller till kammarrätten, torde det senare alternativet hava ett avgjort företräde.

Vad beträffar det av besparingskommittén väckta förslaget om indragning av allmänna civilförvaltningens och försvarsväsendets lönenämnder, har lönenämnden framhållit, att denna fråga hade ganska ringa samband med kommitténs övriga, i nu förevarande sammanhang framförda förslag. Försvarsväsendets lönenämnd hade visserligen under första tiden av sin verksamhet haft att i betydande omfattning handlägga smärre ärenden rörande tolkning eller tillämpning av gällande avlöningsbestämmelser, men, sedan numera i olika hänseenden en viss praxis utbildat sig, plägade utlåtande i dylika frågor endast mera sällan inhämtas från lönenämnden. Nämndens huvudsakliga uppgift hade hittills varit och syntes även framdeles böra bli av väsentligen annan natur. Sålunda hade Kungl. Maj:t förordnat, att åtskilliga till de s. k. arméns och marinens avlöningssakkunniga tidigare överlämnade uppdrag skulle övertagas och slutföras av lönenämnden, som sålunda kommit att direkt träda i de sakkunnigas ställe. I övrigt hade lönenämndens verksamhet omfattat ej allenast sådana spörsmål, som avsett officerare och underofficerare m. fl. på aktiv stat, utan jämväl, på grund av särskilda uppdrag, en del frågor rörande personal i reserv, fast anställt manskap etc. Bland de större ärenden, som under den senare tiden behandlats av lönenämnden, vore särskilt att nämna frågan om ordnande av övergången till ny härordning respektive marinorganisation för viss vid försvarsväsendet anställd personal. Ett flertal dylika ärenden av mera betydande omfattning föreläge även under den närmaste tiden till behandling. Sålunda vore den för officerare och underofficerare m. fl. nu gällande löneregleringen av allenast provisorisk natur, och densamma syntes, så snart lämpligen kunde ske, böra utbytas mot en mera definitiv sådan. Frågorna om reservstaternas och reservernas löneförhållanden vore ännu icke ordnade; detsamma gällde om löneförmånerna för den ganska talrika och heterogent sammansatta personalgrupp, som plägade sammanfattas under beteckningen arvdestagare. De nu gällande avlöningsreglementena för officerare och underofficerare m. fl. samt fast anställt manskap hänförde sig allenast till tjänstgöring i fredstid; sedan de tidigare utfärdade krigsavlöningsreglementena numera trätt ur kraft, syntes nya bestämmelser härutinnan böra komma till stand. Härtill komme, att — då försvarsrevisionen icke närmare ingått på sådana frågor, som gällde personalens löneförhållanden — den avsedda omorganisationen av försvarsväsendet måste framkalla ett betydande antal nya spörsmål av detta slag. Och därest lösningen av den på dagordningen stående frågan om ordnandet av kvinnliga befattningshavares löneförhållanden skulle förbindas med mer eller mindre ingripande ändringar i den manliga personalens löneförmåner, syntes även i detta avseende en betydande uppgift komma att föreligga på den militära löneregleringens område. Det syntes lönenämnden uppenbart, att dessa och andra frågor icke gärna kunde handläggas i samma ordning som vanliga förvaltningsärenden utan för sin utredning krävde medverkan av representanter för såväl personal- som de allmänna intressena. Därest lönenämnden komme att fortbestå, syntes det ankomma på nämnden att, så långt den för nämnden gällande instruktion eller särskilt lämnade uppdrag därtill föranledde, förbereda lösningen av sådana aktuella spörsmål, som av nämnden angivits. Komme åter nämndens verksamhet att under den närmaste tiden upphöra, syntes det bli nödvändigt att inom kort tillsätta någon annan delegation med i huvudsak enahanda sammansättning och uppgift som lönenämnden. Den besparing, som skulle vinnas genom nämndens indragning, syntes under sådana förhållanden bli ringa eller ingen. Huruvida nämnden, sedan de spörsmål av angiven art, vilka kunde

komma att under den närmaste tiden bliva föremål för nämndens behandling, funnit sin lösning, fortfarande borde i en eller annan form bibehållas, syntes få bero på prövning av då föreliggande förhållanden.

Kommunikationsverkens lönenämnd har till en början uppehållit sig vid frågan om statskontoret såsom högsta instans i avlöningsmål. I detta avseende har nämnden anför, att den av kommittén föreslagna omläggningen icke kunde anses välbetänkt. Statskontoret, vilket hade till huvudsaklig uppgift att vara ett penningförvaltande verk, vore icke organiserat såsom domstol, och ämbetsverket syntes sålunda redan till följd av sin på andra huvuduppgifter inriktade organisation och sammansättning icke lämpa sig för omhändertagande av de nya uppgifter, som enligt kommittéförslaget skulle tillföras detsamma. Särskilt gällde detta ärenden rörande kommunikationsverkens personal. Såsom kommittén själv framhållit, hade statskontorets sysslande med avlöningsfrågor hittills huvudsakligen berört den civila statsförvaltningen i mera inskränkt bemärkelse samt endast i obetydlig utsträckning avsett den militära förvaltningen och kommunikationsverken. Vad sistnämnda verk beträffade, vore avlöningsfrågorna ofta av mycket speciell natur, beroende på de säregna organisations- och tjänstgöringsförhållandena vid denna grupp av verk. Härvidlag vore det ingalunda uteslutande eller ens i de flesta fall fråga allenast om rätta tillämpningen för en viss befattningshavares del av en i avlöningsreglementet eller annan närstående författning given uttrycklig föreskrift. Mycket ofta gällde klagomålen en verksstyrelsens beslut i frågor av skälighets- eller lämplighetsnatur. Det vore sålunda långt ifrån ovanligt, att av vederbörande befattningshavare eller olika personalorganisationer i besvärsväg framfördes yrkanden, avseende speciella förmåner för enskilda tjänstemän eller grupper av sadana, ofta i samband med särskilda anordningar i tjänsten. Dylika yrkanden kunde även för de med förhållandena inom verket intimt förtrogna vara mycket svåra att till fullo överblicka i avseende å deras innebörd och konsekvenser. I många fall vore det ock av största vikt, att såväl det allmännas som personalens intressen och synpunkter finge komma till uttryck vid sidan av det rent rättsliga eller av förvaltningsintresset. En myndighet, sammansatt uteslutande av från administrationens egna led hämtade tjänstemän, måste, all till äventyrs förvärvat teknisk sakkunskap till trots, anses icke äga förutsättning att på ett ur samtliga nämnda synpunkter tillfredsställande sätt träffa det slutliga avgörandet av dylika frågor.

Vad anginge lönenämndernas arbetsuppgifter vore i första hand att märka, att nämndernas verksamhet långt ifrån vore inskränkt till vanliga detaljärenden rörande enskilda befattningshavares löneförmåner. I nämndernas uppgift hade ingått och skulle väl även för framtiden komma att ingå utarbetandet av förslag till nya eller ändrade författningsföreskrifter på löneområdet samt avgivandet av yttranden över framställningar från verkens eller personalens sida rörande allmänna eller speciella löneförmåner av ofta mycket omfattande ekonomisk betydelse. Sedan länge hade det ansetts, att handläggningen av viktigare lönefrågor borde ske under samverkan med representanter för andra intressen än de rena förvaltningsintressena. Vad närmast anginge den verksamhet, som vid lönenämndernas inrättande tilltänkts dessa, och som, oavsett institutionernas fortbestånd, knappast torde komma att upphöra, syntes det icke rimligen kunna ifragasättas, att denna verksamhet skulle helt och hållet omhändertagas av förvaltningens egna organ. I alldeles särskild grad torde det för kommunikationsverken med

deras till det allmänna näringslivet sig anslutande uppgifter vara av betydelse, att sambandet och beröringen med förhållandena i enskild verksamhet icke förlorades utan att representanter för de allmänna intressena måtte kunna följa och deltaga i lönefrågornas utveckling vid berörda verk. Och vad personalen anginge hade denna vid kommunikationsverken redan sedan lång tid tillbaka tillvunnit sig rätt att låta sina intressen och synpunkter komma till uttryck i frågor av nu omhandlade art.

Lönenämnden har i detta sammanhang något berört frågan om inrättande av en förhandlingsordning för statens verk. Sålunda har nämnden anført, att, på sätt kommunikationsverkens och allmänna civilförvaltningens lönenämnder i gemensamt utlåtande den 27 september 1922 rörande detta spörsmål framhållit, nämnderna obestriddligen i vissa fall sakligt sett fungerat såsom förhandlingsnämnder beträffande ärenden, som det ankommit på Kungl. Maj:t att avgöra. Det av besparingskommittén framlagda förslaget innebure avskaffande av den form för förhandling mellan staten och dess tjänstemän, som lönenämnderna representerade. En dylik åtgärd syntes icke vara ägnad att befärja utvecklingen av förhandlingsspörsmålet, för vars lösning under angivna förhållanden omedelbart måste sökas nya och till deras ekonomiska verkningar skäligen ovissa former.

Beträffande anmärkningsmålen har lönenämnden anført, bland annat, att den av kommittén föreslagna anordningen beträffande revision av vissa förvaltande verks räkenskaper med därav följande skyldighet för vederbörande tjänsteman i det förvaltande verket att i vissa fall tjänstgöra såsom föredragande i riksräkenskapsverket lätteligen syntes kunna föranleda slitningar mellan de olika verken. Då vidare de med revisionsarbetet sysselsatta tjänstemännen i de förvaltande verken i många fall anlätades för andra uppgifter än det egentliga revisionsarbetet, syntes den föreslagna anordningen kunna leda till befogade krav på ökade arbetskrafter hos dessa verk.

Slutligen har nämnden framställt vissa erinringar mot de av kommittén beräknade besparingarna av förslaget. Sålunda har anmärkts, att det icke av kommitténs utredning framginge, huruvida till indragning föreslagna befattningar i försvarsdepartementet och marinförvaltningen uteslutande vore sysselsatta med handläggning av det slag utav ärenden, om vilka i detta sammanhang vore fråga, eller om även andra arbetsuppgifter tillkomme dem. Av kommittén lämnade siffror för anmärkningsmål hos armé- och marinförvaltningarna syntes enligt nämndens mening giva vid handen, att frågan om indragning av förenämnda befattningar på grund av minskade arbetsuppgifter icke sammanhänge med det av besparingskommittén nu framlagda förslaget till förändrad handläggning av vissa mål och ärenden utan borde kunna upptagas till prövning oberoende av nämnda förslag. Vad anginge det av kommittén såsom »ökad utgift» uppförda beloppet av 24,000 kronor vore det icke osannolikt, att behovet av personalförstärkning i statskontoret vid ett genomförande av kommitténs förslag i verkligheten skulle komma att visa sig betydligt större än av kommittén antagits.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd har gentemot förslaget att örflytta vissa besvärsmål rörande avlöningsförmåner till statskontoret erinrat om statskontorets uppgifter såsom vårt förnämsta penningförvaltande verk och i anslutning därtill anført, att statskontorets organisation och sammansättning icke lämpade sig för omhändertagande av de nya uppgifter, som enligt kommitténs förslag skulle nu tillföras ämbetsverket. Statskontorets erfarenhet beträffande lönefrågor hade för övrigt hittills sträckt sig allenast till den

civila statsförvaltningen i mera inskränkt bemärkelse. Man måste under sådana förhållanden ställa sig ganska spörjande inför förslaget att till statskontoret skulle överlämnas beslutanderätten i avlöningsfrågor icke blott för denna del av statsförvaltningen utan även beträffande de förvaltningsgrenar, med vilkas avlöningsfrågor ämbetsverket hittills endast tagit ringa befattning. Denna tvekan ökades än mera, då man toge i betraktande, att enligt förslaget statskontoret skulle träffa avgörande i sista, ja, till och med i vissa fall såsom enda instans.

Med utgångspunkt från kommitténs yttrande, att det ej skäligen kunde väcka någon gensaga, att statstjänstemännen i fråga om rättstvisters prövning finge intaga samma ställning som andra samhällsmedlemmar, har lönenämnden anført att, även om man skulle vilja utan vidare godtaga kommitténs berörda uppfattning, det återstode att se till, huru denna grundsats enligt kommittén skulle förverkligas. Det låge då närmast till hands, att jämföra statstjänstemännen med andra befattningshavare i offentlig tjänst exempelvis prästmän och kommunalt anställd personal. Då den av kommittén ifrågasatta nya instansordningen icke vore avsedd att vinna tillämpning å sistnämnda personalgrupper, komme det förhållandet att inträffa, att en prästman skulle kunna få sitt löneanspråk prövat av den högsta administrativa domstolen, regeringsrätten, under det att denna utväg icke skulle stå öppen exempelvis för en tjänsteman vid ett statsdepartement eller vid landsstaten. Det syntes tvivelaktigt, huruvida ett förslag, som ledde till dylika resultat, kunde anses grundat på tillräckligt noggranna överväganden.

Beträffande besparingskommitténs uttalande, att ifrågavarande besvärsmål icke gärna kunde förläggas till kammarrätten med dess på andra huvuduppgifter inriktade organisation och sammansättning samt att det icke syntes tänkbart att, med kammarrättens nuvarande belastning av skattemål och med den betydelse dessa mål numera ägde, i någon mån minska utsikten till dessas avgörande inom rimlig tid genom att till kammarrätten flytta en ny grupp av besvärsmål, har lönenämnden anført, att det första skälet syntes svårt att godtaga, då kammarrätten sedan gammalt varit organiserad såsom domstol och just genom sin hittillsvarande uppgift såsom instans i anmärkningsmål torde få anses vara väl förtrogen med ifrågavarande slag av mål, samt att, vad anginge det andra skälet, av reservanten i kommittén framhållits nedgången i taxeringsmålen antal. Med vida större skäl än i fråga om kammarrätten syntes mot kommitténs förslag rörande de ifrågavarande besvärsmålen förläggande till statskontoret kunna göras gällande, att detta ämbetsverks på andra huvuduppgifter inriktade organisation och sammansättning icke väl lämpade sig för omhändertagande av den nya uppgift, som nu för dess del ifrågasatts. Det kunde ock erinras, att statskontorets arbetsbörda sedan länge ansetts tyngande. Savitt lönenämnden kunnat finna, borde kammarrätten stå tämligen redo att, utan några organisatoriska ingrepp av mer eller mindre vittutseende natur, mottaga den uppgift, varom här vore fråga.

Beträffande den av kommittén föreslagna anordningen i fråga om revision av vissa förvaltande verks räkenskaper med därav följande skyldighet för vederbörande tjänsteman i det förvaltande verket att i vissa fall tjänstgöra som föredragande i riksräkenskapsverket syntes densamma lätteligen kunna föranleda slitningar mellan de olika verken. Då vidare de med revisionsarbete sysselsatta tjänstemännen i de förvaltande verken i många fall anlätades för andra uppgifter än det egentliga revisionsarbetet, syntes den föreslagna anordningen kunna leda till krav på ökad arbetskraft hos dessa verk.

Kommitténs förslag att i ärenden om placering i löneklass införa ett sär-

skilt besvärsförfarande har av lönenämnden ansetts kunna medföra, att rätt lång tid skulle kunna förflyta, innan en tjänstemans placering i löneklass bleve slutligt fastställd, och har därför ansetts lämna rum för erinringar. Lönenämnden har i detta sammanhang hänvisat till ett i viss mån avvikande förfarande, som föreslagits i avgivet sakkunnigbetänkande rörande revision av gällande avlöningsbestämmelser för statsdepartement m. fl. verk.

Kommitténs förslag om indragning av allmänna civilförvaltningens lönenämnd har av lönenämnden avstyrkts. Nämnden har anfört, att frågan om lönenämndernas fortbestånd, åtminstone vad allmänna civilförvaltningens lönenämnd anginge, endast i ganska ringa mån vore beroende av den ifrågasatta överflyttningen till statskontoret av vissa mål och ärenden, i vilka prövningen nu vore Kungl. Maj:t förbehållen, och att densamma syntes väsentligen kunna behandlas sasom ett i förhållande till kommitténs förslag i övrigt fristående spörsmål. Ty om än allmänna civilförvaltningens lönenämnd särskilt under den första tiden efter det nya avlöningsreglementets ikraftträdande, i stor utsträckning anlitats för de nya avlöningsbestämmelsernas tolkning, hade detta dock icke varit och borde ej heller, därest lönenämndens verksamhet komme att fortgå, bliva dess huvudsakliga uppgift. Denna läge, såvitt lönenämnden rätt uppfattat densamma, på ett annat område: det vore företrädesvis i sådana fall, då en skälighets- eller lämplighetsprövning ifrågakomme, som lönenämndens medverkan borde tagas i anspråk. En dylik skälighets- eller lämplighetsprövning kunde givetvis förekomma i särskilda ärenden rörande viss eller vissa befattningshavare; i än större omfattning vore detta fallet, då fråga vore om utfärdande av allmänna bestämmelser, som rörde vissa grupper av befattningshavare eller eljest vore av större räckvidd, och i sådana lönefrågor, som skulle underställas riksdagen eller eljest vore av lönerегlerings natur, syntes skälighets- och lämplighetssynpunkter få tillmätas alldeles särskild betydelse. Liksom bestämmandet av statstjänstemännens löneförmåner vore ur social synpunkt en angelägenhet av högsta vikt, så vore ock detta spörsmål av utomordentlig betydelse ej blott för statsbudgeten utan för landets ekonomi i dess helhet. Det hade sedan länge ansetts, att handläggningen av viktigare lönefrågor åtminstone i vad denna handläggning icke avsett åtgärder av mera förberedande natur, borde ske under samverkan med representanter för andra intressen än de rena förvaltningsintressena. Ett betydande antal kommittéer eller sakkunnigegrupper hade sålunda under de senaste decennierna sysslat med avlöningsfrågor. Den allmänna lönerегlering, som sedan några år pågått, hade ännu icke blivit slutförd, utan så betydande personalgrupper som landstatsens tjänstemän samt befattningshavare vid högre och lägre läroanstalter aterstode. Genomförandet av lönerегlering för dessa personalgrupper kunde med säkerhet förutses komma att kräva ett arbete av sådan omfattning och framför allt av sådan art, att detsamma icke gärna kunde åläggas de ämbetsverk, vilka skulle kunna därtill närmast ifrågakomma. Detsamma syntes gälla om slutförandet av den på dagordningen stående frågan angående ordnandet av kvinnliga befattningshavares avlöningsförhållanden m. m. Utvecklingen syntes ock gå i den riktningen, att de frågor, om vilka nu vore tal, för framtiden komme att kräva minst lika stor uppmärksamhet som hittills. Spörsmålet bleve då, huruvida för dessa ärendens handläggning borde avses en eller flera mera permanenta institutioner, ungefär med de nuvarande lönenämndernas sammansättning, eller huruvida den nödvändiga utredningen borde anförtros åt särskilda, för varje fall tillsatta delegationer. I detta hänseende syntes det lönenämnden oomtvistligt, att en anord-

ning, sådan som tidigare förekommit, med ett antal mer eller mindre tillfälligt arbetande kommittéer icke gärna kunde förordas. Om lönenämndens verksamhet komme att upphöra, ville det synas, som om inom kort en eller annan institution med ungefär likartad sammansättning som lönenämnden måste anordnas för omhändertagande av det slags ärenden, varom här vore fråga. Ringa eller ingen besparing skulle alltså stå att vinna genom lönenämndens indragning. Enligt lönenämndens mening skulle behovet av att inhämta yttrande från en sådan institution som lönenämnden snarare ökas än minskas genom den ifrågasatta decentralisationen av ifrågavarande ärenden till statskontoret.

Frågan om lönenämndernas indragning borde vidare enligt lönenämndens mening påverkas av spørsmålet om inrättande av en förhandlingsordning för statens verk.

Gentemot de av kommittén verkställda kostnadsberäkningar har lönenämnden framställt åtskilliga erinringar, gående ut på att en närmare utredning av förevarande spørsmål skulle adagalägga, att den besparing, varmed kommittén räknat, skulle högst väsentligt nedgå.

Styrelsen för Sveriges statstjänstemannanämnd har anfört, att det numera sällan förekommande vädjandet till de allmänna domstolarna i avlöningsfrågor just torde bero på det förtroende för rättvisan i regeringsrättens beslut, som förefunnes. Fråga vore emellertid, om samma förtroende skulle komma att lysas för ett som sista administrativa instans dömande centralt ämbetsverk, vars ledamöter visserligen kunde äga administrativ erfarenhet men ej alltid juridisk utbildning och juridisk insikt. Kommitténs förslag att förbjuda besvär anförande i regeringsrätten komme sannolikt att öka antalet nådeansökningar hos Kungl. Maj:t i statsrådet. Förutom sakkunskap vid prövningen av avlöningsmål fordrades även juridisk skicklighet och rättvisa vid avdömandet. Det vore för övrigt icke nog med att ett ämbetsverk avgjorde frågan, utan det gällde framför allt att finna ett ämbetsverk, som ägde alla erforderliga förutsättningar att döma i sista instans. Det enda ämbetsverk, som enligt styrelsens uppfattning kunde vara skickat att omhändervä prövningen av statstjänstemännens avlöningsfrågor, vore kammarrätten, icke minst på grund av dess organisation som domstol. Besvär över kammarrättens beslut borde få anföras hos regeringsrätten. Lättnad i regeringsrättens arbetsbörda vunnnes lämpligast genom en bestämmelse, att alla de samhällsmedlemmar — med undantag för statstjänstemän vid besvär i avlöningsfrågor — vilka anförde besvär i regeringsrätten, skulle hava att, liksom da missnöje anmäldes över hovrätts utslag, hos viss myndighet nedsätta ett belopp, vilket skulle tillfalla kronan, därest de anförda besvären ogillades.

Trafiktjänstemännens riksförbund har i huvudsak framfört samma synpunkter som styrelsen för Sveriges statstjänstemannanämnd. Därjämte har riksförbundet avstyrkt telegrafstyrelsens förslag att göra lönenämnderna till instans i avlöningsmål.

Riksräkenskapsverkets tjänstemannaförening har uttalat sig emot förslaget att göra statskontoret till sista instans i avlöningsmål. Därvid har framhållits, att domstolsvägen, som hittills i ytterst ringa grad anlitats, under den föreslagna ordningen skulle komma att i avsevärd utsträckning beträdas. Någon verklig besparing som följd av den föreslagna ändringen ifråga om instansordningen hade kommittén icke lyckats uppvisa. Den besparing, som

stode att vinna genom indragning av lönenämnderna, skulle kunna komma till stånd alldeles oberoende av kommitténs reformförslag. Såsom påtaglig besparing av förslaget, i vad det avsåge ändrad handläggning av besvärsoch anmärkningsmål, skulle, enär marinöverkommissariens arbetsbörda ytterst ringa påverkades av anmärkningsmalens borttagande från marinförvaltningen, kvarstå indragning av ett kansliråd i försvarsdepartementet. Denna besparing motvägdes emellertid av ökade utgifter i statskontoret.

Vad anginge förslaget att slopa eftergranskningen i riksräkenskapsverket av de räkenskaper, som tillhörde verk med specialrevisioner, innebure det samma en radikal stympling av riksräkenskapsverket. Då kommittén räknat med att på sådant sätt inspara 70,000 kronor eller jämnt det belopp, vartill de indragnas löner uppginge, vore detta ej riktigt. En revision utövade preventiv verkan genom sin blotta tillvaro, ehuru dess värde i detta avseende visserligen icke läte sig exakt angivas i kronor. Kommittén hade icke undersökt, huruvida man i detta fall borde tala om dubbelrevision eller om varandra kompletterande revisioner. Varken armé- eller marinförvaltningen medhunno att slutgiltigt granska militärräkenskaperna. Någon förstärkning i nämnda specialrevisioner skulle emellertid icke ifrågakomma, varför de föreslagna indragningarna måste medföra bristande kontroll. Hänsyn borde ock tagas därtill, att armé- och marinförvaltningarnas räkenskapsgranskning av helt naturliga skäl icke kunde bedrivas efter samma linjer som eftergranskning i riksräkenskapsverket. En ej oväsentlig del av armé- och marinräkenskaperna utgjordes av de s. k. huvudkassorna, vilka dittills icke granskats av ämbetsverken själva.

Departementschefen.

Besparingskommitténs föreliggande förslag har närmast till syfte att åstadkomma en förenklad handläggning av administrativa mål rörande avlöningsm. fl. förmåner åt statstjänstemän samt vissa av statsmedel utgående ersättningar. Kommitténs uppslag synes vara i hög grad beaktansvärt, även om en i viss mån annan lösning än den, kommittén närmast anvisat, torde vara att förorda. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, bliva ifrågavarande ärenden föremål för regeringsrättens bedömande på tva olika vägar, nämligen dels genom besvär av vederbörande befattningshavare över förvaltningsmyndigheternas beslut, dels i s. k. anmärkningsmål, uppkomna vid granskning av statsverkets räkenskaper. I förra fallet gå besvären i regel från vederbörande förvaltningsorgan direkt till Kungl. Maj:t i regeringsrätten. De s. k. anmärkningsmålen avdömas, där anmärkningarna uppkommit vid granskning i riksräkenskapsverket, i första instans av kammarrätten och kunna därifrån fullföljas till Kungl. Maj:t i regeringsrätten. Hava anmärkningarna uppkommit vid granskning inom de specialrevisioner, som finnas i vissa förvaltande ämbetsverk, avgöras anmärkningsmålen i första instans i vederbörande förvaltningsverk, varifrån de kunna fullföljas till kammarrätten och vidare till Kungl. Maj:t i regeringsrätten.

Med utgångspunkt från den uppfattningen, att den administrativa prövningen av frågor rörande statstjänstemännens avlöningsförmåner samt vissa närstående ersättningsfrågor med nu gällande ordning vore alltför vidlyftig och kostsam, har kommittén framlagt sitt förslag till förenkling av hit hörande processuella förfarande. I första hand har syftet därvid varit att

lätta den arbetsbörda, varunder regeringsrätten sedan atskilliga år tillbaka lider. Detta syfte skulle vinnas genom att ej medgiva fullföljd till Kungl. Maj:t av de mål, varom här är fråga. Målen skulle emellertid ej därmed stanna hos vederbörande centrala förvaltningsmyndighet utan skulle därifrån få fullföljas till något lämpligt ämbetsverk, enligt kommittéförslaget statskontoret. Antalet instanser i besvärsmål angående avlönings- m. fl. förmaner skulle härigenom icke undergå någon minskning, men handläggningen i sista instans skulle givetvis draga mindre kostnader för mål räknat än med den nuvarande ordningen är fallet. Vad angår anmärkningsmål i fråga om enahanda förmaner skulle enligt kommittéförslaget antalet instanser alltid utgöra allenast två. Anmärkningsmål, vare sig de uppkommit inom riksräkenskapsverket eller i specialrevisionerna, skulle i första instans avgöras av riksräkenskapsverket; kammarrättens befattning med målen skulle upphöra och avgörandet i sista instans förflyttas från regeringsrätten till statskontoret.

Beträffande kommittéförslaget, så vitt detsamma avser, att ifrågavarande mål ej vidare skulle få fullföljas till Kungl. Maj:t, hava visserligen i en del ytt randen erinringar framställts. I allmänhet har man emellertid godtagit förslaget härutinnan. Enligt min mening kan icke heller åt de gjorda invändningarna tillmätas den betydelse, att man skulle behöva avstå från att på den föreslagna vägen vinna erforderlig lättnad i regeringsrättens arbetsbörda. Antalet i regeringsrätten handlagda mål har under åren 1921—1923 utgjort respektive 2,265, 2,102 och 1,975. Vid utgången av vart och ett av nämnda år utgjorde antalet oavgjorda mål respektive 1,839, 2,233 och 2,946. Att regeringsrättens arbetsbörda för närvarande är av den storlek, att man måste vidtaga åtgärder antingen för bortflyttande från regeringsrätten av vissa mål eller ock för förstärkning av regeringsrättens arbetskrafter, synes uppenbart. Särskilt äro skattemålen mycket tyngande i regeringsrättens arbetsbalans, och jag har tidigare haft under överbärande frågan att söka i berörda avseende vinna någon lättnad. De uppslag, vilka i sådant syfte varit föremål för bedömande, hava emellertid av olika orsaker visat sig icke lämpligen kunna bringas till utförande. Genom det förslag, som nu av besparingskommittén framlagts, skulle en avsevärd avlastning från regeringsrätten av andra, för dess arbete mycket betydande mål äga rum, en avlastning, som av kommittén beräknats till ungefär en fjärdedel av regeringsrättens hela arbetsbörda. Jag delar kommitténs uppfattning, att den administrativa handläggningen av dessa mål kan göras tillfredsställande, även om målen icke få fullföljas till Kungl. Maj:t. Det förtjänar framhållas, att möjligheten till målens dragande under domstols prövning ju skulle förbli orubbad. Därest det administrativa avgörandet av ifrågavarande mål i sista instans flyttas från regeringsrätten och anförtros åt ett centralt ämbetsverk, vinnes ock, på sätt kommittén framhållit, den fördelen, att möjligheten av konflikt mellan ett regeringsrättens och ett högsta domstolens avgörande i dylika frågor undanröjes. Förslaget om

en särskild instansordning för lönefrågornas handläggning skulle till följd härav kunna få förfalla.

I detta sammanhang torde jag få angiva min ställning till den av vissa verk framförda frågan om införande beträffande avlönings- m. fl. här avsedda mål av en summa revisibilis såsom villkor för fullföljande av besvär hos Kungl. Maj:t. Jag tillåter mig beträffande detta förslag hänvisa till förberörda utredningar angående inrättande av en särskild instansordning för ifrågavarande mål, i vilka utredningar även nyssberörda spörsmål blivit belyst. Det har därvid framhållits, att en dylik indelningsgrund beträffande ifrågavarande mål hade avsevärda brister och därför ej lämpligen borde ifrågakomma. Det synes mig ock tydligt, att, då det gäller kontinuerligt utgående avlöningsförmåner, en fast summa revisibilis kommer att verka synnerligen ojämnt. Föga skulle ock vara vunnet med en fullföljdsrätt, begränsad av förut nämnda summa av 1,500 kronor för kravets storlek, enär, på sätt jämväl ämbetsverken erinrat, de flesta mål om avlöningsförmåner och dylikt därigenom skulle vara undantagna från fullföljd till regeringsrätten. Jag har vid nu angivna förhållanden funnit mig icke böra tillstyrka den ifrågasatta anordningen.

Om det sålunda även enligt min tanke är ägnat att astadkomma förenkling och därmed besparing att förlägga prövningen av ifrågavarande mål i sista instans från regeringsrätten till ett centralt ämbetsverk, så synes det mig emellertid vara av vikt, att man därvid utväljer ett ämbetsverk, vars organisation och arbetsförhållanden äro för en sådan uppgift särskilt lämpliga. I detta avseende torde icke kunna bliva fråga om andra verk än statskontoret och kammarrätten. Att man skulle kunna giva åt lönenämnderna en ställning av i sista hand prövande myndigheter på detta område är enligt min mening uteslutet. Vid överbägande av spörsmålet, huruvida statskontoret eller kammarrätten bör erhålla den befogenhet, varom nu är fråga, har kommittén stannat för det förra, medan myndigheterna i allmänhet uttalat sig för det senare ämbetsverket.

Uppenbart är väl, att statskontoret på detta område äger en ingående och fullt aktuell sakkunskap, som i möjligaste mån synes böra tillvaratagas för prövningen av lönefrågor. Men statskontorets erfarenhet i hithörande frågor sträcker sig dock icke till statsförvaltningens alla områden. Särskilt är att märka, att kommunikationsverken och försvarsväsendet med sina tämligen egenartade anställnings- och tjänstgöringsförhållanden ännu icke indragits under statskontorets erfarenhetsområde. Det synes vidare ej vara lämpligt, att ett ämbetsverk som statskontoret, vilket i betydande omfattning handhar förvaltningsuppgifter av här avsedd beskaffenhet och i avseende å denna förvaltningsverksamhet bör vara underkastat kontroll, beredes en ställning, som ej blott undandrar verkets egna beslut från dylik kontroll utan även giver verket prövningsrätt gent emot det centrala kontrollorganets beslut.

Vad beträffar kammarrätten, som under lång tid jämväl på ifrågasvarande område fungerat såsom domstol, kunna några invändningar av sistberörda slag ej göras. Och jämväl kammarrätten äger erfarenhet beträffande avlönings- och ersättningsfrågor, som här avses, i det att sådana frågor varit föremål för kammarrättens bedömande uti anmärkningsmålen. Väl må medgivas, att någon mera omfattande kännedom om de nya avlöningsreglementena och därtill hörande avlöningsbestämmelser ännu icke hunnit tillföras kammarrätten genom dess handläggning av anmärkningsmål, men denna omständighet synes mig knappast kunna giva anledning att här föredraga statskontoret framför kammarrätten såsom sista instans. Ej oväsentlig betydelse måste ock tillmätas den omständigheten, att statstjänstemännen i allmänhet synas finna det mera tillfredsställande, att den slutliga prövningen av avlöningsmålen förläggas till kammarrätten. Därest man tillmötesgår tjänstemännens krav i detta hänseende, torde man hava grundad anledning förvänta, att avlöningsfrågor icke annat än i undantagsfall behöva dragas under allmän domstols prövning.

För mig synas alltså övertygande skäl tala för att giva åt kammarrätten den ställning i den administrativa avlöningsprocessen, som kommittén velat lämna åt statskontoret. I besparingshänseende torde det av mig omfattade förslaget ställa sig förmånligare än kommitténs förslag.

Även om sålunda statskontoret icke erhåller ställning såsom i sista hand prövande myndighet beträffande de ärenden, varom här är fråga, torde, på sätt statskontoret yttrat, böra tagas under övertygande, på vad sätt en omläggning i förenklande riktning av anordningsväsendet bör äga rum.

Förslaget att för ifrågasvarande måls administrativa avdömande inrätta en särskild förvaltningsdomstol med ledamöter från kammarrätten och statskontoret har onekligen vissa fördelar, i det man på sådant sätt skulle kunna, utan att uppgiva kravet på en domstolsorganisation, tillgodogöra sig statskontorets sakkunskap. När jag emellertid funnit mig ej kunna förorda förslaget, har jag letts av den uppfattningen, att, då man redan äger ämbetsverk, som kunna mottaga den uppgift, varom här är fråga, man ej bör för ändamålet skapa en ny organisation, helst det knappast skulle kunna undvikas, att därmed följde vissa ökade kostnader.

Vad anmärkningsmålen angår gäller det emellertid vidare att taga ställning till frågan om deras handläggning i första instans. Denna fråga sammanhänger med spörsmålet om specialrevisionernas framtida ställning, vilket spörsmål i detta sammanhang av kommittén upptagits till prövning. Kommittén har av anförda skäl ansett dessa revisioner fortfarande böra kvarstå inom vederbörande förvaltande ämbetsverk och sålunda icke, på sätt i annat sammanhang beträffande vissa av dem blivit föreslaget, inflyttas till riksräkenskapsverket. Den eftergranskning, som beträffande dessa verks räkenskaper förekommer i riksräkenskapsverket, skulle i stället till undvikande

av onödigt dubbelarbete upphöra; och skulle i anledning härav tio revisorstjänster i riksräkenskapsverket kunna indragas.

Emot detta förslag hava invändningar rests huvudsakligen från riksräkenskapsverkets sida. Nämda verk har sålunda gjort gällande, att den nuvarande eftergranskningen av räkenskaperna för de verk, vilka hava specialrevisioner, vore koncentrerad på sådana förvaltningsåtgärder, som på grund av specialrevisionernas underordnade ställning under de redovisande myndigheterna icke kunde väntas bli föremål för talan från specialrevisionernas sida. Särskilt har framhållits, att vederbörande verks huvudkassor givetvis måste undergå specifik granskning i riksräkenskapsverket. Vidare har betonats, att riksräkenskapsverket ensamt kunde verkställa sådan granskning, som rörde exempelvis s. k. påföringar. Riksräkenskapsverket har sålunda ansett eftergranskningen vara fullt befogad. Även verken själva hava ansett någon, ehuru begränsad, eftergranskning vara erforderlig, bland annat för att giva större effektivitet åt specialrevisionerna, vilka därigenom visste sig vara föremål för det centrala revisionsverkets kontroll.

Frågan om specialrevisionerna har av riksräkenskapsverket ansetts böra lösas sålunda, att dessa revisioner, utom vad anginge affärsverken, inflyttades i riksräkenskapsverket. I samband härmed skulle åtskillig personal inom specialrevisionerna kunna indragas. De verk däremot, inom vilka finnas specialrevisioner, hava ansett dessa revisioner böra kvarbliva inom verken. Generaltullstyrelsen har dock beträffande där förekommande specialrevision tänkt sig möjligheten av en överflyttning till riksräkenskapsverkets stat av en revisorstjänst på kameralbyrån.

Beträffande specialrevisionerna synes ingen tvekan råda därom, att affärsverken böra såsom hittills bibehållas vid sina egna revisioner. Närmast gäller frågan, huruvida de inom armé- och marinförvaltningarna befintliga specialrevisionerna böra hos dessa verk kvarbliva eller om de skola inflyttas till riksräkenskapsverket. Vid bedömande av detta spörsmål har jag funnit mig böra följa besparingskommitténs förslag. De skäl, som av kommittén åberopats till stöd för specialrevisionernas bibehållande, synas mig nämligen vara vägande. Hittills framlagda förslag om inflyttning av vissa specialrevisioner i riksräkenskapsverket hava icke kunnat på ett tillfredsställande sätt avlägsna vissa av en sådan inflyttning befarade olägenheter för vederbörande verks förvaltningsarbete. Sådana verk som armé- och marinförvaltningarna med deras mycket omfattande och egenartade verksamhet måste nämligen, även om deras kamerala revisioner skulle inflyttas i riksräkenskapsverket, till sitt förfogande hava något organ för en löpande kontroll å medelsdispositionen. Huru denna fråga lämpligen skulle lösas är alltså oklart. Vid sådant förhållande synes man ej böra på ifrågavarande område nu vidtaga någon ändring av gällande ordning. Härmed får dock icke för framtiden anses avgjort, att specialrevisionerna böra i den omfattning och med den organisation, som nu är fallet, förbli inom vederbörande verk.

Generaltullstyrelsens förslag om överflyttning av en revisorsbefattning från styrelsens till riksräkenskapsverkets stat innebär, enligt vad jag från styrelsen inhämtat, icke någon förändring beträffande räkenskapsgranskningens uppdelning mellan generaltullstyrelsen och riksräkenskapsverket, vilket sistnämnda verk redan nu granskar styrelsens egna beslut. Då alltså någon ökning av riksräkenskapsverkets arbetsbörda icke skulle inträda, komme den ifrågasätta överflyttningen till detta verk av en revisorsbefattning att innebära ett tillskott i arbetskraft, som givetvis bör tagas i beräkning vid bestämmande av eventuella indragningar hos riksräkenskapsverket. Generaltullstyrelsens uppslag skulle visserligen kunna budgetmässigt genomföras från och med den 1 nästkommande juli. Då emellertid förslag till personalstat för generaltullstyrelsen framlagts i statsverkspropositionen och förhållandet lär kunna för budgetåret 1924—1925 på det sätt ordnas, att en av styrelsens revisorer placeras till tjänstgöring i riksräkenskapsverket, finner jag mig ej nu böra ifrågasätta tjänstens avförande från styrelsens stat. Från och med budgetåret 1925—1926 bör givetvis tjänsten utgå ur nämnda stat.

Den i riksräkenskapsverket förekommande eftergranskningen av affärsverkens räkenskaper lär huvudsakligen vara inriktad på eftersyn å s. k. påföringar samt kontroll å medelsdispositioner, som äro en direkt följd av vederbörande verks egna beslut. Enligt vad jag inhämtat har det i anmärkta belopp uttryckta resultatet av ifrågavarande granskning varit mycket ringa. Ifrågavarande eftergranskning tillsammans med detaljgranskningen av affärsverkens huvudkassor motsvarar ungefär fyra revisorers arbete året om. Av inhämtade upplysningar vill det synas, som om i regel tre revisorer toges i anspråk för eftergranskningen. En begränsning av de för denna kontroll avsedda arbetskrafterna bör kunna utan olägenhet äga rum, därest granskningen inskränkes till eftersyn å påföringar mellan olika affärsverk samt undersökning i skälig omfattning av vederbörande verks egna beslut. Sålunda lærer en av de för ifrågavarande granskning avdelade revisorsbefattningarna kunna undvaras.

Det område, där eftergranskningen i riksräkenskapsverket måste anses innebära ett verkligt dubbelarbete, är försvarsväsendet. Riksräkenskapsverket har visserligen i sitt utlåtande framhållit, att här ej vore fråga om dubbelrevision i egentlig mening, och till stöd härför visat på det stora belopp, vartill av verket gillade anmärkningar beträffande de militära verkens räkenskaper uppgått. En närmare undersökning av de inom riksräkenskapsverket gjorda anmärkningarna har emellertid givit vid handen, att verkets granskning till vida övervägande delen avsett samma förhållanden, som gjorts till föremål för granskning i specialrevisionerna. Att riksräkenskapsverkets anmärkningsbelopp blivit så betydande torde för övrigt sammanhånga därmed, att verket har betydligt längre tid till förfogande för sin revision än den, som står specialrevisionerna till buds. Om nu riksräkenskapsverkets eftergranskning inskränkes, böra emellertid — såsom ock

kammarrätten i sitt utlåtande framhållit — specialrevisionerna erhålla ökad tid att framställa anmärkningar. Efter en sådan förändring i nu gällande bestämmelser skulle särskilt armé- och marinförvaltningarnas revisioner beredas tillfälle att göra sig gällande i större utsträckning än nu är fallet.

För närvarande sysselsätts inom riksräkenskapsverket för granskning av arméns och marinens räkenskaper en förste revisor, nio revisorer, fyra kanslibiträden och en extra ordinarie tjänsteman. Specialrevisionerna utgöras, enligt av riksräkenskapsverket lämnad uppgift, i arméförvaltningen av en byråchef, två revisionskommissarier, nio revisorer och nio extra ordinarie tjänstemän samt i marinförvaltningen av en förste revisor, fyra revisorer och två extra ordinarie tjänstemän. Härtill komma i båda ämbetsverken kvinnliga biträden till ej närmare angivet antal. Enligt av riksräkenskapsverket verkställd beräkning skulle, i händelse arméns och marinens specialrevisioner inflyttades till riksräkenskapsverket, kunna inom dessa revisioner indragas en byråchef, en förste revisor och sex revisorer. Det vill synas, som om den totala personalminskningen vid bibehållande, på sätt jag föreslagit, av specialrevisionerna men med upphörande av all överflödig dubbelgranskning i riksräkenskapsverket skulle bli i det närmaste densamma som i det av sistnämnda ämbetsverk förutsatta fallet. För granskning i riksräkenskapsverket av huvudkassorna vid armén och marinen lär det vara fullt tillräckligt med två revisorer och ett kanslibiträde. Dessutom synes man böra räkna med att generell eftergranskning i begränsad omfattning samt kontroll å likvider mellan arméns, respektive marinens myndigheter och andra förvaltningsgrenar kunna bli behövliga samt att för detta ändamål kräves en revisorstjänst. Sex revisorsbefattningar och tre kanslibiträdesbefattningar skulle alltså kunna indragas eller disponeras för annat arbete inom verket. En given förutsättning härför är emellertid, att de för revisionsgöromål avsedda tjänstemännen i armé- och marinförvaltningarna icke i någon nämnvärd utsträckning tagas i anspråk för andra arbetsuppgifter inom verken. Därjämte måste det vid en så pass omfattande begränsning av riksräkenskapsverkets eftergranskning vara av största betydelse, att verket beträffande arméns och marinens specialrevisioner utövar ledande och kontrollerande verksamhet i syfte att göra dessa revisioner fullt ändamålsenliga. Denna verksamhet torde i regel få utövas genom vederbörande förste revisor.

För eftergranskning av de räkenskaper, som avgivas av lokalmyndigheterna vid de övriga förvaltningsgrenar, vid vilka specialrevisioner äro anordnade, torde kunna räknas med ungefär en revisor. Även beträffande dessa verk bör givetvis tillses, att all onödig eftergranskning undvikas. Någon indragning av personal i anledning härav har emellertid icke ansetts kunna föreslås.

Av mitt förslag om begränsning och omläggning av den granskning, som i riksräkenskapsverket äger rum beträffande de verks räkenskaper, vilka hava specialrevisioner, skulle alltså följa en total personalminskning av åtminstone sju revisorer och tre kanslibiträden. Frågan, huruvida dessa befattningar kunna indragas, är beroende av riksräkenskapsverkets behov av

arbetskrafter för andra revisionsuppgifter än de här avsedda. Jag vill i detta avseende redan nu omnämna, att verket i en den 20 februari 1923 dagtecknad skrivelse gjort framställning om dels återställande av ämbetsverkets extra stat, sådan den befann sig före ingången av budgetåret 1923—1924, vilket skulle innebära en ökning med två extra revisorer, dels ateruppförande i staten av två kontorsbiträden, dels ock utökning av ämbetsverkets personal med två kontorsskrivare och fem kanslibiträden, avsedda för granskning av skatteräkenskaperna. I sammanhang med frågan om anslag till riksräkenskapsverket blir jag i tillfälle återupptaga detta spörsmål.

Sedan jag salunda angivit min ställning till spörsmålet om specialrevisionerna och riksräkenskapsverkets förhållande till dessa, återgår jag till frågan om anmärkningsmålen handläggning i första instans. I sådant avseende har kommittén föreslagit, att riksräkenskapsverket skulle pröva och avgöra ej blott sina egna anmärkningar utan även anmärkningar, framställda inom vederbörande specialrevisioner.

Mot förslaget, såvitt detsamma avser riksräkenskapsverkets egna anmärkningar, hava inga invändningar gjorts. Beträffande sättet för avgörandet av anmärkningsmålen har emellertid anförts, att beslutanderätten borde skarpas skiljas från ledningen av revisionsarbetet än som skulle bliva fallet enligt kommitténs förslag. Enligt kommittéförslaget skulle anmärkningsmålen prövas i riksräkenskapsverkets plenum, varvid vederbörande förste revisor skulle inträda som ledamot. I stället för denna anordning har statskontoret ifrågasatt, att avgörandet skulle uppdragas åt generaldirektören ensam. Även riksräkenskapsverkets eget förslag går ut härpå. Jämväl kammarrätten har ansett målen böra avgöras på annat sätt än det, som kommittén föreslagit, och har kammarrätten därvid förutsatt en ändring i riksräkenskapsverkets organisation.

Visserligen skulle någon tvekan kunna råda redan därom, huruvida beslutanderätt i dylika mål över huvud taget bör lämnas åt riksräkenskapsverket, som ju genom sin ställning såsom revisionsmyndighet skulle kunna tänkas mindre väl lämpa sig för ett sådant uppdrag. Men det lärers a andra sidan fa anses vara nödvändigt att skapa ett organ för malens avgörande i första instans. Att låta målen i nu gällande ordning från riksräkenskapsverket dragas under kammarrättens prövning synes nämligen mindre lämpligt. Vid dylikt förhållande torde beslutanderätten i första instans böra lämnas åt riksräkenskapsverket. En sådan anordning är fullt jämfäställd med den, som nu förekommer beträffande anmärkningar, uppkomma inom specialrevisionerna, i det att dylika anmärkningar i första hand avgöras av det verk, varunder revisionen lyder. Spörsmålet har sålunda blivit, huruvida kommitténs förslag, som går ut på att skapa en kollegial handläggning av ifrågavarande mål, eller statskontorets och riks-

räkenskapsverkets uppslag att lämna beslutanderätten till generaldirektören bör äga företräde.

Ur rättssäkerhetssynpunkt vore väl kommittéförslaget att föredraga. Emellertid har riksräkenskapsverket för det fall, att ifrågavarande mål skulle inom verket avgöras kollegialt, framställt krav på betydligt ökade arbetskrafter. Då en sådan utvidgning av ämbetsverket icke synts mig stå i rimlig proportion till värdet av att få anmärkningsmålen i första instans avgjorda kollegialt, har jag funnit mig böra stanna för riksräkenskapsverkets av statskontoret biträdde förslag. Jag erinrar, att inom de flesta verk med specialrevisioner anmärkningsmålen avgöras av endast en person. Möjligen skulle den modifikation i riksräkenskapsverkets förslag kunna övervägas, att chefen för riksbokslutsbyrån tillkallas för deltagande i målens handläggning i de fall, då föredraganden hyser en mot generaldirektören avvikande mening.

Det säger sig självt, att förslaget om avgörande av anmärkningsmål inom riksräkenskapsverket icke är avsett att medföra någon förändring för verkets chef vare sig i fråga om pensionsålder eller beträffande hans ställning i övrigt såsom befattningshavare i statens tjänst.

Riksräkenskapsverkets förslag, att revisionsbyråchefen skulle äga besluta angående kommunikation av uppkomna anmärkningar, synes likaledes vara att förorda. Att emellertid, i händelse nämnde byråchef vägrar kommunikation, ämbetsverkets andre byråchef skulle tillkallas för att avgöra, huruvida kommunikation skall äga rum eller ej, synes mig föga lämpligt. Frågan om kommunikation synes utan olägenhet kunna få helt och hållet avgöras av revisionsbyråchefen. Det kan förvisso förutsättas, att den för revisionens effektivitet ansvarige byråchefen icke skall vägra kommunikation, annat än då uppkommen anmärkning är uppenbart felaktig. Spörsmålet om rätt för vederbörande granskare att föra talan mot riksräkenskapsverkets beslut i anmärkningsmål synes mig böra närmare övervägas, innan slutlig ställning därtill tages. Enligt min mening skulle rätt till fullföljd lämpligen kunna tillerkännas revisionsbyråchefen.

Om sålunda riksräkenskapsverket jämväl enligt mitt förslag skulle, såsom besparingskommittén avsett, göras till första instans i de anmärkningsmål, vilka uppkommit inom detta verk, har jag emellertid icke kunnat biträda kommitténs förslag att låta riksräkenskapsverket avgöra jämväl de anmärkningar vilka uppkommit inom specialrevisionerna. Jag har nämligen måst tillerkänna avgörande betydelse åt de invändningar, som av vederbörande ämbetsverk framställts mot ifrågavarande förslag. I främsta rummet skulle förslaget medföra den olägenheten, att de tjänstemän i specialrevisionerna, som skulle inför riksräkenskapsverket föredraga ifrågavarande anmärkningsmål, komme att erhålla en obestämd ställning i förhållande till riksräkenskapsverket och vederbörande andra verk. Ävenledes skulle åtskilligt dubbelarbete kunna föranledas av en anordning, varigenom anmärkningar, vilka uppkommit och till en del handlagts inom ett verk, skulle för sin fortsatta

behandling hänvisas till ett annat verk. Någon lättnad för vederbörande förvaltningsmyndighet i följd av beslutanderättens överflyttande till riksräkenskapsverket skulle knappast vara att förvänta, då ju utlåtande ifrån myndigheten skulle kunna inhämtas av riksräkenskapsverket. Vad sistnämnda verk beträffar skulle för övrigt de anmärkningar, varom här är fråga, komma att bereda detsamma åtskilligt ökat arbete. Naturligast synes ock vara, att de anmärkningsmål, vilka uppkomma inom specialrevisionerna, i första instans avgöras på samma sätt som nu, d. v. s. av vederbörande förvaltande myndigheter, för att därifrån, ävenledes såsom nu sker, fullföljas till kammarrätten. Den nuvarande instansordningen skulle härigenom icke undergå annan ändring än att målens fullföljd från kammarrätten till regeringsrätten icke vidare skulle vara tillåten.

Mitt förslag rörande förändrad handläggning av besvär- och anmärkningsmål angående avlönings- m. fl. frågor torde kunna genomföras utan ändring av lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt. I 2 § av denna lag stadgas, att besvär, som jämlikt författningarna må hos Konungen fullföljas i statsdepartementen, skola, med vissa undantag, tillhöra regeringsrättens upptagande och avgörande i, bland annat, mål om avlöningsförmåner, därunder inbegripet provision, anmärknings- och aktoratsarvode, ersättning för viss förrättning eller visst uppdrag, bostadsförmån, hyresbidrag, sjukvård, beklädnadsersättning o. d., om resekostnads- och traktamentsersättning, om delaktighet i eller avgifter till pensionsinrättning eller annan sådan allmän anstalt eller kassa, om rätt till pension eller dylik förmån, allt enligt gällande föreskrifter eller överenskommelser; i mål om annan ersättning, såvitt den enligt gällande författningar utgår av statsmedel och anspråket ej är framställt mot riksförsäkringsanstalten; i mål om sådant bidrag eller understöd av statsmedel, som statskontoret, tillsynsmyndigheten över sjukkasseväsendet eller Konungens befallningshavande enligt gällande författningar må bevilja eller skall på rekvisition utbetala; samt i anmärknings- eller redogörelsemål, reskontreringsmål, mål om avkortning eller avskrivning. Det formella genomförandet av förslaget om förenklad handläggning av vissa besvär- och anmärkningsmål synes böra äga rum på det sätt, att förordnande meddelas om att besvär i mål angående avlönings- m. fl. här ifrågavarande förmåner skola anföras hos kammarrätten samt att i samband härmed stadgas, att klagan ej må föras över kammarrättens beslut i dylika mål samt i de anmärkningsmål, som efter närmare prövning må finnas böra stanna hos kammarrätten såsom sista instans. Berörda stadganden äro av natur att kunna meddelas av Kungl. Maj:t i administrativ ordning. Genom meddelandet av beslut av sådan innebörd komma nu ifrågavarande mål utan vidare att undan dragas regeringsrättens prövning, även utan ändring av förenämnda lagbestämmelse. I samband med framdeles uppkommande behov av ändring i lagen om regeringsrätten torde emellertid få tagas under övervägande lämpligheten av ändring i samma lag i nu berörda delar.

Vid utformningen av författningsförslag om förändrad handläggning av besvär- och anmärkningsmål i avlönings- m. fl. frågor bör det spörsmålet komma under särskilt öfvervägande, hur dessa mål lämpligen böra avgränsas gentemot de mål, som fortfarande skola få fullföljas till regeringsrätten. Jag vill i detta sammanhang erinra om det förslag till lag om rätt domstol och rättegången i vissa mål angående avlöning samt annan förmån och ersättning av allmänna medel, vilket av särskilt tillkallad sakkunnig framlagts i betänkande den 17 december 1921. Gränsen för de mål, som skulle tillföras den i nämnda förslag upptagna särskilda instansordningen, har uppdragits så, att dit skulle hänföras tvister om sådan förmån, som enligt fastställd stat eller annan föreskrift skall utgå under sadana förhållanden att fråga, huruvida förmånen rätteligen åtnjutits, författningsenligt kan sasom anmärkningsmål komma under kammarrättens prövning. Området för den ifrågasatta instansordningen skulle alltså ytterst begränsas av den statliga räkenskapskontrollens utsträckning. Efter besparingskommitténs förslag skulle gränsen för de mål, vilkas avgörande i sista instans skulle förläggas till ett centralt ämbetsverk — enligt kommitténs förslag statskontoret, enligt mitt förslag kammarrätten — dragas snävare än den för en särskild instansordning ifrågasatta omfattningen. Kommittéförslaget anger nämligen såsom tillhörande den av kommittén föreslagna särskilda ordningen — förutom familjeunderstöd åt värnpliktiga — mål om statstjänstemäns avlönings- och pensionsförmåner samt rese- och traktamentsersättning för förrättning i statens ärenden eller dylika ersättningar, som eljest utgå av statsmedel, och enligt gällande författning eller särskilda av Kungl. Maj:t givna föreskrifter utgående kommittéarvoden. Tvister angående prästerskapets avlöning skulle dock handläggas i nu gällande ordning.

Enligt min mening bör man principiellt ställa sig på den standpunkten, att omfattningen av statens räkenskapskontroll bör vara avgörande för frågan, huruvida besvärsmål om avlöning och pension skola tillhöra kammarrätten såsom sista instans. Möjligt är, att den härav i förhållande till kommittéförslaget följande utvidgningen av kammarrättens befogenhet icke skulle i praktiken bliva av någon större betydelse och att man åtminstone till en början bör stanna vid ungefär den avgränsning, som följer av nämnda förslag, enligt vilket begreppet statstjänsteman är avgörande för omfattningen av kammarrättens beslutanderätt i sista instans. Jag förutsätter likväl, att den sålunda dragna gränsen må kunna i mån av behov modifieras. Anmärkningsmålen i avlönings- m. fl. frågor böra givetvis stanna hos kammarrätten i samma utsträckning som besvärsmålen. Det vill vidare synas, som skulle, därest målen om familjeunderstöd åt värnpliktiga förläggas till kammarrätten, jämväl mål om övriga förmåner åt värnpliktiga böra avgöras av kammarrätten i sista instans.

I samband med överlämnande av anmärkningsmål i avlönings- m. fl. här avsedda frågor från kammarrätten till annat ämbetsverk skulle, enligt kommitténs förslag, jämväl övriga anmärkningsmål ävensom vissa besvärsmål

bortflyttas från kammarrätten. Lämnas emellertid avgörandet av besvärsoch anmärkningsmål i avlönings- m. fl. frågor till kammarrätten såsom sista instans, finnes ingen anledning att därifrån bortflytta dessa andra mål.

Av kommittén ifrågasatta förenklingar beträffande avkortnings-, avskrivnings-, restitutions- och reskontreringsmål kunna givetvis genomföras, även om anmärkningsmålen handläggning äger rum på av mig föreslaget sätt; dock att besvär i dylika mål skola, såsom nu, anföras hos kammarrätten, vilket ämbetsverk måhända skulle kunna bli sista instans jämväl i dessa mål.

Någon ändring beträffande handläggningen av balansmål och därmed jämställda mål är ej avsedd att komma till stånd i förevarande sammanhang.

Enligt besparingskommitténs beräkningar utgöras anmärkningsmålen till ojämförligt största delen av sådana avlönings- m. fl. mål, vilka enligt det föregående skulle från regeringsrätten överflyttas till kammarrätten såsom sista instans. Vad återstående anmärkningsmål beträffar synas jämväl dessa kunna i viss utsträckning från regeringsrätten överlämnas till kammarrätten såsom sista instans. Att från regeringsrätten helt bortflytta handläggningen av anmärkningsmål synes mig emellertid knappast kunna ifrågakomma. Sålunda torde — på grund av regeringsrättens befattning med mål, som röra besvär över beskattningsmyndigheternas beslut — de vid skattegranskningen uppkomma anmärkningsmålen alltjämt böra få fullföljas till regeringsrätten. Dit böra ock fortfarande få fullföljas frågor angående avlönings- m. fl. förmåner till präster, i den mån dessa frågor kunna förekomma i anmärkningsmål. I vilken utsträckning s. k. »övriga anmärkningsmål» skulle kunna förläggas till kammarrätten såsom högsta instans, torde få övervägas i sammanhang med utformande av författningsförslag i förevarande ämne.

Därest kammarrätten göres till högsta instans i besvärsoch anmärkningsmål, vilka röra avlöningsförmåner samt övriga här avsedda frågor, synes få övervägas, huruvida icke ämbetsverket bör vid avgörande av dylika mål erhålla en för rättssäkerheten mera betryggande sammansättning än som skulle bli fallet med tillämpning av nu gällande bestämmelser i verkets instruktion. Måhända bör detta ske sålunda, att domfört antal ledamöter bestämmes till fem eller till fyra, då tre äro om beslutet ense. I varje fall bör tillses, att avgörandena i de mål, vari kammarrätten skulle göras till sista instans, må bli fullt enhetliga. För detta ändamål synas ifrågavarande mål böra handläggas på *en* division, varjämte erforderliga prejudikatsamlingar böra uppgöras.

Förslag till de ändringar i instruktionerna för kammarrätten och riksräkenskapsverket, som skulle föranledas av mitt förslag i förevarande ämne, synas böra i första hand utarbetas av vederbörande ämbetsverk.

Vad angår den av besparingskommittén upptagna mera speciella frågan om beslutanderätten i vissa ärenden angående ålderstillägg eller placering i löneklass samt riksräkenskapsverkets granskning av meddelade beslut i

dylika ärenden vill jag erinra om det förslag i sådant hänseende, som framlagts i avgivet sakkunnigbetänkande angående revision av avlöningsreglementet för statsdepartement m. fl. verk. Enligt detta förslag skulle det ankomma på vederbörande verks styrelse att besluta i frågor om fastställelse av den löneklass, enligt vilken lön skulle jämlikt avlöningsreglementet utgå; dock att, där fråga vore om tillgodoräkning av föregående tjänstetid för placering i löneklass, beslutanderätten angående sådan tillgodoräkning och därav betingad placering i löneklass skulle tillkomma statskontoret. Härigenom skulle emellertid ingen rubbning ske i den jämlikt avlöningsreglementet Kungl. Maj:t förbehållna befogenhet att i särskilda fall besluta, huruvida och i vilken mån viss tid må för uppflyttning i löneklass räknas befattningshavare till godo. I de fall, där enligt § 4 av kungörelsen den 2 december 1921 (nr 685) beslutanderätten tillkommer Kungl. Maj:t, skulle densamma i stället uppdragas åt vederbörande departementschef.

Att enligt mitt förslag avlöningsmålen skulle i sista instans handläggas av kammarrätten i stället för, såsom kommittén föreslagit, av statskontoret synes icke utgöra hinder för att i frågor om ålderstillägg och placering i löneklass i viss mån taga statskontorets medverkan i anspråk. Lämpligen synes detta kunna ske på det sätt, att statskontoret redan i första hand prövar de mest invecklade av ifrågavarande ärenden eller dem, som angå tillgodoräkning av föregående tjänstetid och därav betingad placering i löneklass. Det vill emellertid synas, som om en dylik befogenhet tillsviðare borde tilläggas statskontoret allenast beträffande den s. k. allmänna civilförvaltningen. Inom kommunikationsverken och försvarsväsendet torde alltså jämväl dessa spörsmål böra i första hand avgöras av vederbörande ämbetsverk. Motsvarande befogenhet beträffande tilldelande av ålderstillägg torde för vissa förvaltningsgrenar, exempelvis länsstyrelserna och landsstaten, kunna tillerkännas statskontoret. Besvär över statskontorets beslut i dylika frågor torde böra få anföras såväl av vederbörande tjänsteman som från statsverkets sida; och skulle givetvis dylika besvär anföras hos kammarrätten. Över andra ämbetsverks beslut i dylika frågor skulle likaledes besvär få anföras hos kammarrätten. Från statsverkets sida torde övervakandet över besluten i här ifrågavarande ärenden böra anföras åt riksräkenskapsverket; dock synes, så vitt angår statskontorets beslut, någon särskild granskning i riksräkenskapsverket ej böra ifrågakomma. För att icke onödigtvis uppskjuta den slutgiltiga prövningen av lagligheten i de beslut, som av ämbetsverken i de olika ärendena fattats, torde i allmänhet den utväg böra anlitas, att förfrågan göres hos riksräkenskapsverket om dess ställning till meddelade beslut i dylika ärenden. På sätt besparingskommittén föreslagit, torde ock åt statskontoret böra uppdragas att pröva och avgöra sådana frågor om placering i löneklass, där beslutanderätten jämlikt § 4 av kungörelsen den 2 december 1921 (nr 685) nu tillkommer Kungl. Maj:t.

Jag torde härefter få behandla frågan om de besparingar, som enligt kommitténs och mitt förslag skulle stå att vinna.

Genom förslaget att från regeringsrätten avlasta såväl besvärs- som anmärkningsmål rörande statstjänstemännens avlönings- m. fl. förmåner samt rörande rese- och traktamentsersättning, kommittéarvoden och familjeunderstöd åt värnpliktiga skulle enligt besparingskommitténs beräkning en kanslirådsbefattning i försvarsdepartementet kunna indragas. I detta avseende innebär mitt förslag ingen minskning av möjligheterna till besparing. Enligt från försvarsdepartementet inhämtade uppgifter kan den å regeringsrättsbyrån inneliggande balansen beräknas till 490 mål. Häribland finnas 187 avlönings- och andra sådana mål, som enligt kommitténs förslag ej vidare skulle tillhöra regeringsrättens prövning. Av de övriga uppgå anmärkningsmålen till ett antal av 114 samt dispensmålen till ett antal av 170. Under åren 1921—1923 hava de handlagda målen fördelat sig med respektive 156, 119 och 190 på sådana grupper, som enligt kommitténs förslag skulle bortflyttas, samt respektive 158, 156 och 143 på andra grupper. Bland dessa senare ingå emellertid dispensmålen med respektive 69, 74 och 84. Av de övriga torde, när nu kammarrätten göres till sista instans, på sätt jag förut antytt, de flesta kunna avlastas från regeringsrätten. Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet har jag kommit till den uppfattningen, att de efter förslagets genomförande kvarstående regeringsrättsmålen icke äro av den betydelse, att för deras beredning och föredragning behöver avses ett kansliråd. Emellertid torde den nuvarande föredraganden få tagas i anspråk för avarbetande av den å regeringsrättsbyrån förefintliga balansen, vilken med inräknande av utremitterade mål läser motsvara ungefär två års arbete. Någon indragning av personal i försvarsdepartementet kan förden skull ej omedelbart föranledas av förslaget om förenklad handläggning av vissa besvärs- och anmärkningsmål, men jag förutsätter, att frågan härom framdeles upptages till omprövning.

Inom riksräkenskapsverket skulle enligt kommitténs förslag på grund av eftergranskningens upphörande kunna indragas fyra extra revisorstjänster och sex ordinarie revisorsbefattningar. Enligt mitt förslag skulle viss eftergranskning inom riksräkenskapsverket bibehållas. I följd härav har indragningen av revisorstjänster ansetts böra stanna vid sju. Därjämte skulle enligt mitt förslag tre kanslibiträdesbefattningar bliva för sitt nuvarande ändamål obehövlige. Av de sålunda disponibla befattningarna torde, på sätt jag närmare kommer att angiva i sammanhang med behandling av frågan om anslag till riksräkenskapsverket, vissa vara behövlige för andra revisionsuppgifter inom verket.

För kammarrätten skulle enligt kommittéförslaget en lättnad i arbetet hava inträtt, som skulle medfört, att två kammarrättsråd samt de åt dem såsom biträden anställda två amanuenser skulle kunnat helt och hållet tagas i anspråk för handläggning av skatteärenden och andra till kammarrätten hörande mål. Någon minskning av kammarrättens arbetskrafter skulle sålunda icke enligt kommittéförslaget inträda. Givetvis kan enligt mitt förslag någon indragning i detta ämbetsverk ej äga rum. Tvärtom skulle

den ökning av kammarrättens arbetsbörda, som ditflyttande av besvärsmålen i avlöningsärenden betyder, i och för sig kunna anses påkalla någon förstärkning av arbetskrafterna. Emellertid har kammarrätten ansett en dylik förstärkning icke vara behöfvig. Vid sådant förhållande och da på grund av nedgången i antalet besvärsmål i taxeringsfrågor de båda ledamöterna med revisionsrotel utan olägenhet torde kunna frigöras från handläggning av dylika frågor för att ägna sig at de besvärsmål rörande avlönings- m. fl. förmåner, vilka skulle överflyttas till kammarrätten, saknar jag anledning närmare ingå på detta spörsmål.

Beträffande statskontoret skulle enligt kommittéförslaget en förstärkning av arbetskrafterna äga rum med en statskommissarie och en sekreterare, en förstärkning som emellertid av statskontoret självt, under förutsättning av att till ämbetsverket skulle förläggas prövningen av besvär- och anmärkningsmål i lönefrågor, ansetts alltför ringa. Enligt mitt förslag skulle, så vitt angår besvärsmål i avlöningsfrågor, en minskning komma till stånd därigenom, att statskontorets utlåtanden i dylika mål icke vidare skulle inhämtas. Å andra sidan skulle statskontoret erhålla ökat arbete i anledning av förslaget om prövning av ärenden rörande ålderstillägg och placering i löneklass. I vad mån avlastningen från statskontoret av besvärsmål framdeles kan inverka på behovet av arbetskrafter i ämbetsverket torde få utvisas av erfarenheten. Skulle någon befattning kunna indragas, synes det möjligen kunna sättas i fråga att överflytta densamma till kammarrätten. På sådant sätt kunde statskontorets sakkunskap i avlöningsfrågor i viss mån komma kammarrätten till godo.

På grund av besparingskommitténs förslag om avgörande i första instans av de anmärkningsmål, som uppkomma inom vederbörande specialrevisioner, har kommittén ansett marinöverkommissariebefattningen kunna indragas. Häremot har marinförvaltningen emellertid anført, att prövningen av anmärkningsmål utgjorde en mycket ringa del av marinöverkommissariens arbetsbörda. Vid sådant förhållande skulle någon indragning av ifrågasvarande befattning icke kunna äga rum, även om anmärkningsmålen flyttades till riksräkenskapsverket för avgörande i första instans. När nu enligt mitt förslag någon ändring av gällande ordning för prövning av dessa mål i första instans icke skulle genomföras, är förslaget givetvis utan all inverkan på frågan om marinöverkommissariebefattningens fortsatta bestånd. Jag förutsätter, att spörsmålet om befattningens behövlighet blir föremål för undersökning i annat sammanhang.

Vad beträffar de av kommittén ifrågasatta indragningarna av försvarsväsendets lönenämnd och allmänna civilförvaltningens lönenämnd skulle förutsättningen därför vara, att avlöningsmålen skulle erhålla en sådan handläggning, att något yttrande av dessa lönenämnder i löpande avlöningsärenden icke vidare skulle behöva inhämtas. På sätt av lönenämndernas yttranden framgår, utgöra emellertid dylika ärenden allenast en mindre del av lönenämndernas arbetsuppgifter. Givet är emellertid, att ifrågasvarande ärendens bortflyttande från

lönenämnderna betyder en minskning i dessas arbetsbörda. Jag förutsätter dessutom, att från statsdepartementen skola till lönenämnderna överlämnas allenast sådana uppdrag, som icke lämpligen kunna givas åt vederbörande ämbetsverk. I enlighet härmed skulle i vanliga löpande avlöningsärenden lönenämndernas medverkan ej påkallas.

Beträffande verksamheten vid allmänna civilförvaltningens lönenämnd har jag tänkt mig möjligheten av att endast nämndens ordförande och sekreterare skulle vara sysselsatta året om med arbete för nämndens räkning. Frågornas egentliga beredning skulle alltså ankomma på ordföranden och sekreteraren samt den slutliga prövningen inom nämnden äga rum vid sammanträden, som böra fortgå periodvis och under sådana förhållanden, att nämnden i sin helhet icke behöver sammanträda mera än högst två månader om året. Med en dylik beräkning och under antagande, att någon nedsättning av de fasta arvoden till ordförande och ledamöter äger rum, skulle kostnaderna för allmänna civilförvaltningens lönenämnd kunna nedbringas till 25,000 kronor. Vad försvarsväsendets lönenämnd beträffar lärer på grund av förestående betydande arbetsuppgifter en så långt gående begränsning av utgifterna icke vara möjlig.

Närmare förslag angående anslag till försvarsväsendets lönenämnd torde komma att av chefen för försvarsdepartementet underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Jag förutsätter, att, om riksdagen icke gör någon erinran mot det förslag beträffande besvär- och anmärkningsmålens handläggning, som jag i det föregående framlagt, berörda förslag kommer att i huvudsak genomföras från och med den 1 juli 1924. Härvid utgår jag ifrån att mål, som före nämnda dag anhängiggjorts hos Kungl. Maj:t i regeringsrätten, skola handläggas i hittills gällande ordning.

Anslag till statskontoret.

Ordinarie förslagsanslaget till statskontoret är i riksstaten för budgetåret 1923—1924 uppfört med ett belopp av 320,300 kronor. I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag har ifrågavarande anslag, i avbidan på särskild proposition i ämnet, upptagits med ett beräknat belopp av nyssnämnda storlek.

Enligt vad jag anfört beträffande frågan om förenklad handläggning av vissa besvär- och anmärkningsmål, kommer det förslag, jag i berörda avseende funnit mig böra förorda, att vara utan inverkan beträffande statskontorets arbetskrafter för budgetåret 1924—1925. Med hänsyn härtill och då jag icke heller i övrigt har någon ändring att föreslå i ämbetsverkets stat, torde det ordinarie förslagsanslaget till statskontoret få för nämnda budgetår upptagas med oförändrat belopp, 320,300 kronor.

Anslag till kammarrätten och dess verksamhet.

I en till riksdagen avlåten, den 2 mars 1923 dagtecknad proposition, nr 206, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att

dels besluta, att å övergångsstat hos kammarrätten skulle uppföras följande befattningar, nämligen:

Befattningshavare	Avlöningsgrad
1 byråchef	B 20
2 förste kanslisekreterare	B 16
1 andre kanslisekreterare	B 13;

dels fastställa följande ordinarie stater för kammarrätten:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 291,500
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	» 3,500
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. ...	» 13,000
Förslagsanslag kronor 308,000.	

B. Övergångsstat.

Avlöningar och vikariatsersättningar, förslagsanslag

kronor 38,000;

dels i riksstaten för budgetåret 1923—1924 uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till kammarrätten med ett belopp av 346,000 kronor;

dels ock för budgetåret 1923—1924 till upprätthållande av kammarrättens verksamhet anvisa ett *extra* anslag av 130,000 kronor.

Förenämnda till uppförande å övergångsstat föreslagna befattningar utgjordes av sådana, som vid den under hösten 1922 vidtagna särskilda granskningen av ämbetsverkens anslagsäskanden befunnits kunna överflyttas till kammarrätten för beredande av arbetsförstärkning åt ämbetsverket.

Vad beträffar det extra anslaget till upprätthållande av kammarrättens verksamhet, hade detsamma enligt Kungl. Maj:ts förslag beräknats på följande sätt, nämligen:

Tre extra kammarrättsråd à 10,020 kronor	kronor 30,060
Sex adjungerade ledamöter à 8,580 kronor	» 51,480
Två extra föredragande à 7,212 kronor	» 14,424
Lön och vikariatsersättning åt vikarierande extra-ordinarie assessorer och extra föredragande	» 2,000
Atta amanuenser	» 18,000
Ett kanslibitråde, kvinnligt	» 2,436
Två kontorsbiträden, kvinnliga, à 2,040 kronor	» 4,080
Två skrivbiträden, kvinnliga, à 1,710 kronor	» 3,420
Bestridande av ökad renskrivningskostnad	» 3,100
Ersättning åt vikarier för förenämnda kvinnliga biträden m. m.	» 1,000

Summa kronor 130,000.

I skrivelse, nr 178, vari riksdagen anmälde sitt beslut i fråga om Kungl. Maj:ts förevarande förslag, förklarade riksdagen, att förslaget i fråga om ordinarie staterna för kammarrätten icke givit riksdagen anledning till annan erinran än att beteckningen å den stat, varå de befattningshavare skulle uppföras, som från annat ämbetsverk redan förflyttats eller komme att förflyttas till kammarrätten — övergångsstat — icke syntes riksdagen lämplig. Riksdagen beslöt i stället, att staten i fråga skulle benämnas överflyttningsstat. Kungl. Maj:ts förslag, i vad detsamma avsåg upptagande av det extra anslaget till upprätthållande av kammarrättens verksamhet med 130,000 kronor, fann sig riksdagen, med hänsyn till den avsevärda arbetsbalans, som påvilade ämbetsverket, böra bifalla.

Sedermera har Kungl. Maj:t den 1 juni 1923 beslutat, att å överflyttningsstat hos kammarrätten skulle från och den 1 juli 1923 uppföras förenämnda befattningar, ävensom i enlighet med riksdagens beslut fastställt ordinarie avlöningsstat och överflyttningsstat för kammarrätten. Tillika har Kungl. Maj:t förordnat om uppförande å förenämnda överflyttningsstat från och med den 1 juli 1923 av en byråchef i riksräkenskapsverket, en förstekanslisekreterare i försvarsdepartementet, en förstekanslisekreterare i finansdepartementet och en andre kanslisekreterare i ecklesiastikdepartementet; skolande de tre förstnämnda hos kammarrätten fullgöra tjänstgöring såsom adjungerade ledamöter samt den sistnämnde tjänstgöring såsom notarie.

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag hava anslagen till kammarrätten och dess verksamhet, i avbidan på proposition i ämnet, beräknats till samma belopp som för innevarande budgetår. Jag ber nu att få återupptaga spörsmålet om ifrågavarande anslagsäskanden.

I skrivelse den 20 september 1923 har kammarrätten gjort framställning om anslag till kammarrätten och dess verksamhet för budgetåret 1924—1925. För denna framställning anhåller jag att här få i ett sammanhang redogöra.

Till en början har kammarrätten lämnat en på preliminära beräkningar grundad redogörelse för arbetsbalansen vid början av september månad 1923 beträffande de för arbetsbalansen viktigaste grupperna av de mål, som kammarrätten har att upptaga, nämligen beskattningsmål, fattigvårds-, mantalsskrivnings- och kyrkobokföringsmål samt anmärkningsmål. Vad angår de fyra förstnämnda grupperna, vilka samtliga tillhöra de så kallade allmänna rotlarna, innefattas redogörelsen i nedan intagna tabell, som till jämförelse innehåller motsvarande siffror för åren 1915—1922 samt med hänsyn till krigskonjunkturskattemålens betydelse för en del av sagda period redovisar dessa mål särskilt.

Kammar-
rätten.

Å r	Inkomna krigs- konjunktur- skattemål	Inkomna övriga besvärsmål	Summa inkomna mål	Balans vid redo- görelsetidens utgång
1915	5	4,173	4,176	3,595
1916.....	472	3,413	3,885	3,654
1917.....	1,522	3,033	4,555	4,372
1918.....	3,236	3,482	6,718	6,894
1919.....	4,340	5,715	10,055	11,718
1920.....	4,578	6,847	11,425	16,215
1921.....	2,020	7,148	9,168	15,999
1922.....	530	11,924	12,454	18,994
1923 t. o. m. den ³¹ /s.....	105	6,392	6,497	18,102

I anslutning härtill yttrar kammarrätten följande:

»Antalet av kammarrätten under tiden från och med den 1 september 1922 till och med den 31 augusti 1923 avgjorda beskattnings-, fattigvårds-, mantalsskrivnings- och kyrkobokföringsmål utgör 10,248.

Å revisionsrotlarna funnos vid 1923 års ingång oavgjorda anmärkningsmål — till dessa rotlar hörande besvärsmål och andra mål därunder inbegripna — till ett antal av 184

Under år 1923 till och med den 31 augusti hava inkommit sådana mål

till ett antal av 473

Summa 657.

Under sistnämnda tid hava av dessa mål avgjorts 390

Balansen den 31 augusti 1923 utgjorde alltså 267.

I detta sammanhang må erinras, hurusom kammarrättens ledamotspersonal under de fyra höstmånaderna 1922 utgjordes av 14 ordinarie och 3 extra kammarrättsråd samt 7 extra ordinarie assessorer; att såsom adjungerade ledamöter tillkommit från och med 1923 års ingång två tjänstemän samt från och med den 1 juli 1923 ytterligare en tjänsteman från andra ämbetsverk, men att vid sistnämnda tidpunkt antalet extra ordinarie assessorer minskats från sju till sex, så att ledamotsantalet från och med den 1 juli 1923 tillsviðare under innevarande budgetår uppgår till 26, varav 24 ledamöter med allmän rotel och 2 med revisionsrotel; samt att kammarrättens arbetskrafter för detta budgetår därjämte förstärkts med 2 extra föredragande utan ledamotsställning.

Av de 10,248 till de allmänna rotlarna hörande mål, som på sätt ovan förmåts avgjorts under tiden den 1 september 1922 — den 31 augusti 1923, hava 150 föredragits av ledamöterna med revisionsrotel, 388 av advokatfiskalen och 21 av extra föredragandena. På en var av de allmänna rotlar, som funnits till hela nyssnämnda redogörelsetid, beräknas i genomsnitt komma 449 föredragna mål, men då under ifrågavarande tid avgjorts inemot 1,300 likartade beskattningsmål från samma län, kan medeltalet föredragna mål för de allmänna rotlarna icke sättas till mer än något över 400 mål eller till ungefär samma siffra som för tiden den 1 september 1921—den 31 augusti 1922. I underdånig skrivelse den 14 september 1922 beräknade kammarrätten på anförda grunder för det nu tilländagångna

redogörelseåret en avverkning av 350 till 375 mål för varje ledamot med allmän rotel. Att även med nyss angivna reduktion avverkningssiffran blivit så pass mycket högre än kammarrätten på förhand beräknat kan förklaras av flera omständigheter. I främsta rummet torde härvid böra framhållas, att de genom förordningen den 12 maj 1922 (nr 220) genomförda ändringar i 1910 års taxeringsförordning, enligt vilka åtskilliga mestadels enkla mål skola i fall, då de enligt förutvarande bestämmelser skolat avgöras av kammarrätten, i stället överlämnas till provningsnämnd, visserligen minskat tillströmningen av bagatellmål, men att likväl under året dels till avgörande förekommit ett stort antal dylika mål, inkomna före den nya ordningens genomförande, dels ock till kammarrätten felaktigt fullföljts icke så få mål av nu ifrågavarande beskaffenhet, vilka av kammarrätten efter en summarisk granskning överlämnats till vederbörande provningsnämnds avgörande. Men härifrutom torde till arbetsproduktens ökning hava bidragit vissa under året vidtagna åtgärder i avseende å sammanhörande eller likartade mål, såsom överlämnande av mål angående automobils katt till en och av mål angående beskattning av kaffe till en annan särskild föredragande.

Balansen av beskattnings-, fattigvårds-, mantalsskrivnings- och kyrkobokföringsmål, som vid utgången av augusti månad 1922 beräknades till 20,292 mål och vid samma års slut uppgick till 18,994 mål, utgjorde vid slutet av augusti månad 1923 enligt ovan anförda preliminära beräkningar 18,102 mål. Orsakerna till denna nedgång i balansen, som är anmärkningsvärd därutinnan att minskningen fortgått även under årets första åtta månader, då tillströmningen av nya mål tidigare brukat betydligt överstiga avverkningen, ligga delvis i sådana redan omnämnda förhållanden som ökningen av antalet föredragande och stegringen i antalet föredragna mål per rotel. Trots den ökade föredragningen skulle emellertid någon nedgång i fråga om arbetsbalansen icke hava inträffat, om icke samtidigt tillströmningen av nya mål avtagit. Medan antalet inkomna mål av hithörande slag de åtta första månaderna 1922 uppgick till 9,961, hava under motsvarande tid under år 1923 inkommit 6,497 mål. Skillnaden eller 3,464 mål är sålunda större än hela minskningen i arbetsbalansen.

Beträffande de nyinkomna beskattningsmålen må nämnas, hurusom under innevarande år intill den 1 september inkommit 105 krigskonjunkturskattmål och 157 automobilskattmål ävensom att under tiden från och med den 1 september 1922 till och med den 31 augusti 1923 inkommit 81 mål rörande beskattning av kaffe.

Enligt från överståthållarämbetet och länsstyrelserna inkomna uppgifter hade vid utgången av år 1922 till dessa myndigheter inkommit 6,931 besvär över 1922 års provningsnämnders beslut. I avseende å denna siffra, däri krigskonjunktur- och automobilskattmål samt mål angående kaffebeskattning icke ingå, må till jämförelse omnämnas, att motsvarande uppgifter för 1921 upptogo 6,246 mål och för 1920 3,815 mål. Ökningen till 6,931 vid senaste årsskifte må erkännas vara allvarlig nog, men får dock icke överskattas. I siffran för år 1922 ingå nämligen 3,224 besvär rörande 1922 års fastighetstaxering och sådan taxering sker ju icke årligen. Till det antal besvärsmål, som omnämnts i myndigheternas uppgifter, komma emellertid dels sådana beskattningsmål, som icke fullföljas från provningsnämnd, dels de tämligen talrika mål, däri klaganden ingiver besvären omedelbart till kammarrätten. För bedömande av omfattningen av det arbetsmaterial, varmed kammarrätten för den närmaste tiden har att

räkna, må vidare framhållas, att den förutnämnda nedgången i antalet inkomna mål uteslutande hänför sig till beskattningsmålens grupp. Antalet nyinkomna fattigvårds-, mantalsskrivnings- och kyrkobokföringsmål har nämligen stegrats från 961 under de åtta första månaderna 1922 till 1,130 under motsvarande tid innevarande år.

Beräkningen av det antal mål, som kammarrätten bör kunna medhinna under ett år, är vad angår det närmaste året förenad med särskilda vanskligheter, i det att kammarrätten för den största delen av detta arbetsår har att räkna med en icke obetydlig utsträckning av föredragnings tiden, vilken utsträckning dock icke torde kunna medföra en proportionsvis lika stor ökning i avverkningen, samt därjämte nödig eriahenhet saknas för beräkning av den föredragnings, som kan medhinnas av de nytillkomna extra föredragandena. Härtill komma från tidigare beräkningar av detta slag kända svårigheter sådana som omöjligheten att på förhand bedöma förekomsten av större serier likartade mål eller av remisser å författningsförslag och dylikt. Där serier av nyssnämnda slag förekommit, hava de ofta överlämnats till föredragnings av advokattiskalen, och är detta anledningen till de höga siffror, som i flera år uppgivits för hans föredragnings. Med utgångspunkt från den av kammarrätten i skrivelsen den 14 september 1922 gjorda beräkning att på varje allmän rotel borde under ett år kunna medhinnas 350 till 375 mål, torde dock möjligen kunna antagas att efter föredragnings tidens utsträckning från 3 till 3 ½ timmar i veckan under de ordinarie sessionerna avverkningen för varje ledamot med allmän rotel skall uppgå till omkring 400 mål i medeltal eller för 24 ledamöter med allmän rotel till omkring 9,600 mål, samt att de 2 ledamöterna med revisionsrotel skola kunna medhinna tillhoppa omkring 200 till allmän rotel hörande mål, extra föredragandena — med en timmes längre föredragnings tid än ledamöterna, men med huvudsakligt åliggande att föredraga fattigvårdsmål, som kräva mera tid än beskattningsmålen — tillhoppa omkring 500 mål samt advokattiskalen och sekreteraren tillhoppa omkring 300 mål; och skulle alltså årsavverkningen komma att uppgå till omkring 10,600 till allmän rotel hörande mål.»

Kammarrätten har härefter ingått på frågan om behovet av anslag för budgetåret 1924—1925. I detta avseende har kammarrätten anfört, att, evad avverkningen under den närmaste tiden bleve några hundra mål större eller mindre för år än kammarrätten beräknat, kammarrätten hoppades på en fortsatt nedgång i arbetsbalansen. Uppenbart vore emellertid enligt kammarrättens mening att under alla förhållanden balansen även vid början av budgetåret 1924—1925 måste bliva mycket betydande och att man icke heller kunde räkna med att denna ens under de mest gynnsamma omständigheter skulle kunna under sagda budgetår nedbringas till någorlunda normala mått. Kammarrätten, som icke ifrågasatt någon ytterligare utökning av dess personal, har emellertid med hänsyn till det anförda ansett oundgängligen nödigt, att dess personal för budgetåret 1924—1925 icke minskades under det nuvarande antalet.

Om kammarrätten sålunda ansett den nuvarande personalen någorlunda tillräcklig, har kammarrätten dock funnit sig icke kunna underlåta att för flera grupper av denna personal påkalla en förbättring i ställning och avlöningsvillkor. Under erinran, att kammarrätten i skrivelse den

14 september 1922 hemställt om överflyttning från extra till ordinarie stat av tre kammarrättsrådsämbeten samt en kvinnlig kanslibiträdes- och en kvinnlig kontorsbiträdesbefattning, om uppflyttning av en kvinnlig kontorsbiträdesbefattning till en kvinnlig kanslibiträdesbefattning och om löneförbättring för extra ordinarie assessorerna samt att framställningen allenast i sistnämnda del lett till ett för kammarrätten gynnsamt resultat, har kammarrätten nu förnyat framställningen i övriga delar, varvid kammarrätten åberopat den motivering, som kammarrätten i nyssberörda skrivelse den 14 september 1922 framlade (återgiven i Kungl. Maj:ts proposition nr 206:1923). Härutöver har kammarrätten anfört följande:

»De nuvarande tre *extra kammarrättsråden* åtnjuta från och med den 1 juli 1923 en var arvode till belopp av 10,500 kronor eller samma belopp som utgör begynnelselönen för kammarrättsråd å ordinarie stat. Den för dem begärda överflyttningen skulle därför icke medföra någon ökning i statsverkets utgifter, om också avlöningen, enligt vedertaget bruk, i staten komme att upptagas till högre belopp än begynnelselönen för kammarrättsråd å ordinarie stat. Under framhållande att de ifrågavarande ledamöterna vid eventuell överflyttning på ordinarie stat från början av budgetåret 1924—1925 befunnit sig på extra stat i fyra år, vill kammarrätten erinra, att missförhållandet mellan antalet ordinarie kammarrättsråd och antalet övriga ledamöter ter sig ännu ogynnsammare än förut efter den utökning av ledamotsantalet från 24 till 26, som skett från och med innevarande år, samt att den motsedda ändring i kammarrättens instruktion, enligt vilken även mål, för vilka kammarrätten är sista instans, skola avgöras av tre ledamöter, ökar vikten därav att den förut såsom riktig befunna proportionen mellan ordinarie kammarrättsråd och andra ledamöter eller 2:1 hålles vid makt.

Liksom beträffande de extra kammarrättsråden har i fråga om det nuvarande kvinnliga *extra kanslibiträdet* å sekreterarexpeditionen tydligen från början varit avsett, att överflyttning på ordinarie stat skulle ske, så snart nödig erfarenhet vunnits om befattningens nödvändighet. Enligt kammarrättens mening föreligger mer än tillräcklig erfarenhet därom att sekreteraren behöver ett kvalificerat biträde, men behovet därav kommer givetvis att ännu mera framträda, om, såsom det satts i fråga, sekreteraren skall fullgöra en föredragningsskyldighet av samma slag som redan i flera år förekommit för advokatfiskalen.

Behovet av det kvinnliga *kontorsbiträdet* å *aktuariekontoret* uppflyttning till kanslibiträde har under senare tid framträtt jämsides med de allt större anspråk, som ställts på aktuariernas arbete jämväl i kvalitativt hänseende. Med stegringen i antalet avgjorda mål ökas registreringsarbetet, det allt mer vanliga ingivandet omedelbart till kammarrätten av besvär i beskattningsmål ökar antalet personliga besök, därvid endera av aktuarierna upptages av den besökande, och genom i arbetsordningen införda bestämmelser hava aktuarierna fått sig ålagt att undersöka inkommande måls eventuella sammanhang med mål, som äro beroende på kammarrättens prövning. Vad särskilt sistnämnda aliggande angår håller kammarrätten före, att detta har sådan betydelse för främjande av kammarrättens arbete, att ingenting bör försummas, som kan vara ägnat att bereda aktuarierna tillfälle att i största möjliga utsträckning fullgöra den nämnda undersökningen.

Då i skrivelsen den 14 september 1922 begärdes överflyttning av en kvinnlig kontorsbiträdesbefattning från extra till ordinarie stat, anfördes sasom grund för framställningen, att sådan överflyttning borde följa av den begärda överflyttningen av tre kammarrättsrådsämbeten från extra stat till ordinarie. Förnyandet av framställningen är en konsekvens av framställningen i avseende å de tre kammarrättsrådsämbetena och om densamma bilalles, kommer det ytterligare behov av ökning av den för renskrivning avsedda ordinarie personalen, som kan följa av den planlagda utsträckningen av ledamöternas föredragningstid, icke att därmed tillgodoses. På frågan om fyllandet av behovet i sistberörda del anser sig kammarrätten icke böra ingå, förrän erfarenhet vunnits angående den ökning i renskrivningen, som kan bliva en följd av ledamöternas ökade föredragning. För överflyttningen talar jämväl den omständigheten att en proportionsvis allt för stor del av den kvinnliga personalen befinner sig å extra stat. På kammarrättens ordinarie stat äro nämligen för närvarande uppförda fyra kontorsbiträdesbefattningar och en skrivbiträdesbefattning samt på extra stat — bortsett från kanslibiträdesbefattningen — två kontorsbiträdes- och två skrivbiträdesbefattningar, vartill kommer en extra kontorsbiträdesbefattning med arvode från det å ordinarie avlöningsstat upptagna anslaget till avlönningar åt icke ordinarie befattningshavare.»

Jämväl för en kategori befattningshavare på extra stat har kammarrätten begärt bättre avlöningsvillkor, nämligen amanuenserna. I skrivelsen den 14 september 1922, vari kammarrätten med hänsyn till ifrågasatt ökning av ledamotspersonalen med tre personer begärde ökning av antalet amanuenser från åtta till elva, föreslog kammarrätten, att arvodet till dessa skulle beräknas efter 13:de löneklassen enligt löneplanen för extra ordinarie manliga tjänstemän. Kungl. Maj:ts proposition nr 206 till 1923 års riksdag, i vilken proposition ökning av amanuensernas antal icke begärdes, upptog arvoden till åtta amanuenser, för vilka kammarrätten räknat med ett belopp av sammanlagt 19,728 kronor, till allenast 18,000 kronor; och blev Kungl. Maj:ts förslag härutinnan bifallet av riksdagen. Anledningen till reduktionen framgår av det uttalande, som enligt statsrådsprotokollet över finansärenden för den 2 mars 1923 gjordes av dåvarande chefen för finansdepartementet. I detta uttalande anmärktes, att kammarrätten beräknat arvodet efter högsta förekommande löneklassen men att sådan avlöning eljest i ämbetsverken plägade utgå allenast till ett fåtal e. o. tjänstemän samt att på grund av anslagsminskningar amanuensarvodena allmänt torde komma att nedsättas efter den 1 juli 1923. Kammarrätten har nu häremot erinrat om innehållet i hithörande delar i ett av kammarrätten den 15 december 1921 avgivet underdänigt utlåtande angående behovet av anslag till icke-ordinarie befattningshavare under år 1922 och första halvåret 1923, i vilket utlåtande kammarrätten framhållit, att samtliga dåvarande amanuenser avlagt juridisk ämbetsexamen och att flertalet av dem även innehaft längre eller kortare domareförordnanden samt att med avseende å de kvalifikationer, som sålunda innehades och, enligt kammarrättens mening, även borde fordras av amanuenserna, kam-

marrätten ansåge dem böra såsom »förste amanuenser» hänföras till 12:te lönegraden. Ämbetsverket har vidare anført, att jämförelsen med amanuensavlöningarna i andra ämbetsverk kunde vara missledande; åtminstone i vissa ämbetsverk erfordrades för anställning som amanuens ingen som helst akademisk examen, och det syntes kammarrätten vara endast undantagsvis, som amanuensernas åligganden kunde bestämmas så noggrant som förhållandet vore i kammarrätten. Amanuenserna i detta ämbetsverk hade alla lika tjänstgöringsskyldighet; att hänföra dem till olika lönegrader förefölle därför kammarrätten vara oegentligt, och då de var för sig gjorde halv notarietjänst, kunde det ligga nära till hands att bestämma amanuensarvodet till hälften av arvodet för en notarie å extra stat, vilket skulle innebära en avsevärd löneförbättring för amanuenserna. Kammarrätten erinrade, att redan vid 1908 års lönereglering det normala arvodet för kansliamanuens i kammarrätten beräknats till 1,800 kronor, samt att nedsättningen i avlöningen måste förefalla särskilt obillig, då samtidigt tjänstgöringsskyldigheten ökats icke så obetydligt genom utsträckningen av ledamöternas föredragningsskyldighet; och hölle kammarrätten före, att anslagsposten till avlöning av amanuenser borde höjas till 20,000 kronor, varigenom det skulle blija möjligt att bereda alla amanuenser arvode efter 12:te lönegraden och tilldela dem ålderstillägg genom uppflyttning till den högre löneklassen inom denna grad, i den mån de bleve därtill berättigade, samt slutligen något belopp skulle finnas tillgängligt till vikariatsersättning vid sjukdomsfall.

I det extra anslaget till kammarrätten för innevarande budgetår har vidare arvodet till kvinnliga skrivbiträden beräknats efter avlöningen i lägsta löneklassen eller till 1,710 kronor för varje. Då under nästkommande budgetår uppflyttning i löneklass kunde väntas ifrågakomma, har kammarrätten ansett beloppet böra höjas till 1,800 kronor för vartdera biträdet.

Härutöver har kammarrätten framhållit, att hittillsvarande anslag icke försloge till beredande av skälig ersättning åt extra befattningshavare i form av gratifikation. För detta ändamål hade kammarrätten — i den mån icke särskilda medel anvisats — endast haft att tillgå en mindre del, omkring 3,000 till 4,000 kronor för år, av det å ordinarie avlöningsstaten upptagna anslaget till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. Genom ökningen av ledamotspersonalen, tillkomsten av extra föredragande och utsträckningen av ledamöternas föredragningsskyldighet hade det sålunda disponibla beloppet blivit alldeles otillräckligt för ändamålet, och erfordrades enligt kammarrättens mening härför ett ytterligare belopp om förslagsvis 3,000 kronor, vilket dock syntes böra uppföras å extra stat.

På sätt förut nämnts har i riksstaten för budgetåret 1923—1924 det ordinarie förslagsanslaget till kammarrätten uppförts med ett belopp av 346,000

kronor. För genomförande av kammarrättens förslag om uppförande av vissa befattningar å ordinarie stat skulle erfordras för tre kammarrättsråd 34,380 kronor och för två kanslibiträden, kvinnliga, 5,700 kronor.

Då den ena av de två kanslibiträdesbefattningarna nu motsvaras av en kontorsbiträdesbefattning och inrättandet enligt kammarrättens förslag av en ny ordinarie kvinnlig kontorsbiträdesbefattning sålunda icke skulle medföra någon förändring i det nuvarande antalet befattningar av sistnämnda slag, skulle kammarrättens förslag i avseende å den ordinarie personalen medföra en ökning av det ordinarie förslagsanslaget till kammarrätten med 40,080 kronor, och detta anslag sålunda komma att uppgå till 386,080 kronor eller i avrundat tal 386,000 kronor.

För budgetåret 1923—1924 har, såsom förut nämnts, till upprätthållande av kammarrättens verksamhet anvisats ett extra anslag av 130,000 kronor. Vid bifall till kammarrättens i det föregående gjorda framställningar skulle av de särskilda posterna i detta anslag

dels följande bortfalla, nämligen

tre extra kammarrättsråd å 10,020 kronor	kronor 30,060
ett kanslibiträde, kvinnligt	» 2,436
<i>dels</i> i stället för två kontorsbiträden, kvinnliga, å 2,040 kronor uppföras	
ett kontorsbiträde, kvinnligt	» 2,040
<i>dels</i> följande poster höjas nämligen	
åtta amanuenser från 18,000 kronor till	» 20,000
två skrivbiträden, kvinnliga, från 3,420 kronor till	» 3,600
<i>dels</i> ock upptagas en ny post, nämligen till gratifikation	
tioner åt extra befattningshavare	» 3,000.

Med bibehållande av övriga poster oförändrade skulle enligt kammarrättens förslag det extra anslaget uppgå till 100,644 kronor, men då detta belopp synts kammarrätten böra avrundas samt posten »bestridande av ökad renskrivningskostnad», nu 3,100 kronor, befunnits väl knappt beräknad, har avrundningen ansetts lämpligen kunnat ske på det sätt, att denna post höjes till 3,456 kronor, så att anslagets slutsumma komme att utgöra 101,000 kronor.

Såsom en *sammanfattning* av sitt förslag har kammarrätten hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1924 års riksdag att

dels å ordinarie avlöningsstat för kammarrätten uppföra ytterligare följande befattningar nämligen

Befattningshavare	Avlöningsgrad
3 kammarrättsråd	B 20
2 kanslibiträden, kvinnliga	C 3

dels fastställa följande ordinarie stater för kammarrätten.

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor	331,500
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	»	3,500
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	»	13,000

Förslagsanslag kronor 348,000.

B. Överflyttningsstat.

Avlöningar och vikariatsersättningar, förslagsanslag	kronor	38,000,
--	--------	---------

dels i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppföra det ordinarie förslagsanslaget till kammarrätten med ett belopp av 386,000 kronor,

dels ock för budgetåret 1924—1925 till upprätthållande av kammarrättens verksamhet anvisa ett extra anslag av 101,000 kronor, nämligen till

sex adjungerade ledamöter à 8,580 kronor	kronor	51,480
två extra föredragande à 7,212 kronor	»	14,424
lön och vikariatsersättning åt vikarierande extra ordinarie assessorer och extra föredragande	»	2,000
åtta amanuenser... ..	»	20,000
ett kontorsbiträde, kvinnligt	»	2,040
två skrivbiträden, kvinnliga à 1,800 kronor	»	3,600
bestridande av ökad renskrivningskostnad	»	3,456
ersättning till vikarie för förenämnda kvinnliga biträden med mera	»	1,000
gratifikationer åt extra befattningshavare	»	3,000

Extra anslag kronor 101,000.

På sätt den nu lämnade redogörelsen utvisar, erhöll kammarrätten efter beslut vid föregående års riksdag en betydande arbetsförstärkning. Syftet härmed var att åstadkomma en effektiv minskning av antalet oavgjorda ärenden och verksamt befrämja ärendenas snabba avgörande. Såväl genom berörda arbetsförstärkning som på grund av vissa under föregående år vidtagna åtgärder i avseende å arbetet i kammarrätten ävensom en del andra, utav kammarrätten berörda omständigheter torde man äga anledning räkna med en betydande nedgång av arbetsbalansen under den närmaste tiden. En ej oväsentlig sådan nedgång har för övrigt, såsom framgår av kammarrättens redogörelse i ämnet, redan inträtt. Vid senaste årsskiftet utgjorde balansen, enligt vad jag inhämtat, 16,763 mål, därav 15,114 beskattningsmål. Det synes mig emellertid ej böra ifrågakomma att på denna grund redan nu vidtaga en begränsning av den personal, kammarrätten för ifrågavarande ändamål har till sitt förfogande. Den förefintliga arbetsbalansen hos kammarrätten måste enligt min mening i största möjliga utsträckning nedbringas, innan en dylik åtgärd vidtages. Huvudparten av de ärenden, kammarrätten har att handlägga, är av den art, att allmänheten måste anses äga anspråk på en skyndsammare behandling av desamma än vad tillföre varit händelsen. Härtill kommer,

Departementsschefen.

att mitt förslag om förändrad handläggning av besvärsmål rörande stats-tjänstemäns avlönings- och pensionsförmåner samt vissa närstående mål skulle medföra någon ökning av kammarrättens arbetsbörda.

Om jag alltså anser mig böra förorda, att någon inskränkning i kammarrättens arbetskrafter icke vidtages för nästkommande budgetår, kan jag dock icke under förhandenvarande förhållanden — då strävan går ut på att ej i ordinarie statsanställning binda flera befattningshavare än som är oundgängligen nödvändigt — tillstyrka överflyttning från extra till ordinarie stat av de av kammarrätten härtill ifrågasatta befattningarna, liksom ej heller uppflyttning av en kvinnlig kontorsbiträdesbefattning till kvinnlig kanslibiträdestjänst. Jag finner mig sålunda icke kunna ifrågasätta någon ändring av nu gällande ordinarie stater för kammarrätten, och torde alltså kammarrättens ordinarie förslagsanslag böra för budgetåret 1924—1925 upptagas med oförändrat belopp eller med 346,000 kronor.

Vidkommande härefter det till upprätthållande av kammarrättens verksamhet erforderliga extra anslaget har jag ej heller funnit mig kunna biträda kammarrättens krav om ökade medel för vissa ändamål, vadan det för innevarande budgetår anvisade beloppet 130,000 kronor torde böra utgå även för budgetåret 1924—1925.

Anslag till riksräkenskapsverket och dess verksamhet.

Nu gällande personalstat för riksräkenskapsverket upptager följande befattningshavare:

Befattningshavare.	Lönegrad.
1 generaldirektör	A 3
2 byråchefer	B 20
5 förste revisorer	B 15
33 revisorer	B 14
2 kontorsskrivare, kvinnliga	C 5
23 kanslibiträden, kvinnliga	C 3
5 kontorsbiträden, kvinnliga	C 2
1 förste expeditionsvakt	B 3
4 expeditionsvakter	B 1.

Staten för riksräkenskapsverket upptager följande anslagsposter:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 436,700
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	» 12,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 38,000
Summa kronor	486,700.

Ordinarie förslagsanslaget till riksräkenskapsverket är i riksstaten upptaget med ett mot statens slutsumma svarande belopp av 486,700 kronor.

Till upprätthållande av riksräkenskapsverkets verksamhet är vidare i riksstaten för budgetåret 1923—1924 uppfört ett extra anslag av 25,000 kronor. Beträffande användningen av detta anslag har Kungl. Maj:t den 17 maj 1923 förklarat, att med anlitande av anslaget må hos riksräkenskapsverket tills vidare under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 vara anställda fyra extra revisorer, att de extra revisorerna skola anses tillhöra 13:de lönegraden för manliga ordinarie tjänstemän samt att riksräkenskapsverket må av ifrågavarande anslag använda erforderligt belopp för beredande av ersättning åt semestervikarier för ifrågavarande befattningshavare.

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag beräknades, i avbidan på proposition i ämnet, anslagen till riksräkenskapsverket och dess verksamhet med samma belopp som för innevarande budgetår. Då jag nu går att för Kungl. Maj:t ånyo anmäla frågan om anslag för nämnda ändamål, anhåller jag att få omnämna två från riksräkenskapsverket inkomna skrivelser i ämnet.

I skrivelse den 21 augusti 1923 med anslagsäskanden för budgetåret 1924—1925 har riksräkenskapsverket hemställt, att anslagen till avlöningar åt ämbetsverkens personal måtte i riksstaten för budgetåret 1924—1925 upptagas på samma sätt som i riksstaten för budgetåret 1923—1924. Riksräkenskapsverket har därvid anført, att de med ingången av innevarande budgetår vidtagna indragningar av en byråchefs-, två kontorsbiträdes- samt två extra revisorsbefattningar innebure en så betydande personalminskning, att allvarlig fara uppstått för ämbetsverkets möjlighet att fullgöra sina omfattande åligganden, men att riksräkenskapsverket dock icke ville ifrågasätta någon höjning av ämbetsverkets avlöningsanslag.

Sedan emellertid statens besparingskommitté framlagt sitt av mig här förut upptagna förslag om förenklad behandling av vissa besvär- och anmärkningsmål samt därvid föreslagit indragning av fyra extra revisorstjänster och sex ordinarie revisorsbefattningar i riksräkenskapsverket, har detta ämbetsverk i skrivelse den 20 februari 1924 gjort framställning om en avsevärd förstärkning av arbetskrafterna hos ämbetsverket. Verket har därvid överlämnat avskrifter av vissa från vederbörande förste revisorer inhämtade uppgifter angående behovet av arbetskrafter å de olika revisionskontoren samt å riksbokslutsbyrån. Av förste revisorerna har följande personalökning ifrågasatts, nämligen å

A-kontoret		5 revisorer	2 kvinnliga biträden.
B- »	skattegranskningen	— »	7 » »
» »	granskningen av affärsdrivande verken	3 »	4 » »
D- »		4 »	2 » »

Summa 12 revisorer 15 kvinnliga biträden.

Riksräken-
skapsverket.

Å C-kontoret har någon ökning av personalen icke påyrkats.

Vid övervägande av den utredning, som förste revisorerna i ärendet förelagt, har riksräkenskapsverket funnit en av anledningarna till det ökade behovet vara att söka i den rubbning, som föranletts av de indragningar å ämbetsverkets stat, som företagits av 1923 års riksdag. Ämbetsverket har hemställt, att för nästa budgetår måtte å dess stat upptagas två extra revisorer och två kvinnliga biträden i stället för dem, som indragits från och med innevarande budgetår. Men även om staten återställdes i dess skick före den 1 juli 1923, vore för visso — yttrar ämbetsverket vidare — en ytterligare ökning av antalet revisorer och kvinnliga biträden fullt motiverad. Vad beträffade den av förste revisorerna föreslagna ökningen av antalet revisorer finge riksräkenskapsverket särskilt betona, att detta antal vore otillräckligt, även om ingen som helst granskning skulle inom riksräkenskapsverket verkställas av de till ämbetsverket ingående räkenskaper, som redan underkastats granskning av vederbörande myndigheters egna revisionsorgan. I likhet med förste revisorn å skattekontoret ansåge riksräkenskapsverket, att såväl statens som de skattskyldigas intresse krävde, att det snarast åvägbragtes en effektivare granskning av skatteräkenskaperna än som det med den nuvarande personalen vore möjligt att åstadkomma. Då det emellertid visat sig icke möjligt att från riksräkenskapsverkets övriga avdelningar överflytta personal för att biträda vid skattegranskningen, såge riksräkenskapsverket sig nödsakat att anhålla om ökning av den personal, som vore sysselsatt med berörda granskning. För ifrågavarande granskningsarbete ansåge ämbetsverket, att ytterligare minst sju kvinnliga befattningshavare erfordrades, därav två kontorsskrivare i lönegraden C 5 och fem kanslibiträden i lönegraden C 3. För avlöning åt dessa befattningshavare erfordrades ett årligt belopp av 19,278 kronor. Vid ett bifall till vad riksräkenskapsverket sålunda hemställt trodde sig ämbetsverket, genom att jämväl ordna revisionsarbetet efter delvis andra principer än dem, som hittills tillämpats — därvid en överflyttning av personal från den generella granskningen till den specifika närmast komme ifråga — kunna tillbakahålla arbetsbalansen under närmast kommande budgetår.

Departement-
schefen.

På sätt jag förut anfört synes den begränsning av eftergranskningen i riksräkenskapsverket, som jag funnit mig böra förorda, kunna medföra, att sju revisorsbefattningar och tre kanslibiträdesbefattningar frigöras. Vid övervägande av frågan, huruvida dessa befattningar böra indragas eller tagas i anspråk för annat revisionsarbete i ämbetsverket, har jag kommit till den uppfattningen, att de sju revisorsbefattningarna torde kunna avföras från ämbetsverkets stat.

Vad revisorsbefattningarna beträffar kunde det synas ligga närmast till hands att, på sätt kommittén föreslagit, i främsta rummet indraga de fyra revisorsbefattningar, vilka för närvarande äro uppförda å extra stat. Övriga tre indragningar skulle då avse ordinarie revisorsbefattningar. Jag har

emellertid efter samråd med riksräkenskapsverkets chef funnit mig böra föreslå en något annan ordning för genomförande av de nu möjliggjorda indragningarna.

I första hand böra indragningarna avse två ordinarie revisorstjänster, vilka hållits vakanta. I övrigt har jag funnit mig böra förorda, att fem ordinarie befattningar indragas och uppföras å allmänna indragningsstaten med bibehållen tjänstgöringsskyldighet. En indragning av de extra revisorerna skulle nämligen innebära en betänklig försvagning av revisionsarbetets effektivitet och medföra ytterligare svårigheter för verkets rekrytering. Jag erinrar härutinnan, att riksräkenskapsverkets extra avlöningsanslag redan vid 1923 års riksdag undergick en kraftig beskärning. Indragningen av ordinarie befattningshavare bör givetvis avse de äldsta revisorerna. Av dessa uppnår en pensionsåldern redan år 1926 samt tre år 1927. Bland de tre senare äro två på grund av sjukdom sedan längre tid ständigt tjänstlediga. Ytterligare tre revisorer uppnå pensionsåldern år 1932. Av dessa är en ständigt tjänstledig på grund av sjukdom. Jämväl denne befattningshavare torde därför böra uppföras å indragningsstat. I enlighet härmed skulle från och med den 1 juli 1924 å allmänna indragningsstaten med bibehållen tjänstgöringsskyldighet uppföras revisorerna Lars Olsson Rönnow, Gustaf Arvid Åman-Nilsson, Johan Frode Lundberg, Otto Berndt Tage Silfwerskiöld och Oscar Fredrik Wilhelm Schnell.

Det säger sig självt, att efter indragningens genomförande några vikarier icke böra förordnas vare sig vid sjukledigheter eller vid annan tjänstledighet för de revisorer, vilka skulle komma att uppföras å indragningsstat. På denna grund kommer en ej obetydlig kostnadsminskning — utöver den, som erhålles genom att ej återbesätta de redan vakanta tjänsterna — att kunna ernås redan med nästa budgetår.

Av den personal, som genom inskränkning av eftergranskningen blir för detta ändamål överflödig, synas mig de tre kanslibiträderna böra få av riksräkenskapsverket behållas för att användas vid granskningen av skatteräkenskaperna, där behov av ökad arbetskraft synes förefinnas. På sätt jag i det föregående anfört skulle vidare en revisorsbefattning från generaltullstyrelsen överflyttas till riksräkenskapsverket. Liksom jag ej av denna anledning ifrågasatt någon nedsättning av antalet revisorsbefattningar å generaltullstyrelsens stat förr än med budgetåret 1925—1926, vill jag ej heller föreslå, att motsvarande ökning av antalet revisorsbefattningar i riksräkenskapsverket genomföres tidigare. Om alltså det formella uttrycket för den av mig förordade personalöverflyttningen far anstå till ett följande år, bör givetvis överflyttningen kunna reellt genomföras från och med den 1 juli 1924 på det sätt, att en av generaltullstyrelsens revisorer placeras till tjänstgöring i riksräkenskapsverket. Med hänsyn till riksräkenskapsverkets krav på ytterligare revisorstjänster har jag funnit mig böra förorda, att ifrågavarande överflyttning icke må medföra ytterligare indragning av en revisorsbefattning i riksräkenskapsverket. Indragningen av revisorer skulle alltså stanna

vid sju. Beträffande det från riksräkenskapsverkets sida resta kravet på ökning av arbetskrafterna får jag vidare framhålla, att genom uppförande av vissa revisorer å indragningsstat viss arbetshjälp beredes ämbetsverket under en kortare övergångstid, vilken arbetskraft i första hand torde böra tagas i anspråk för granskningen av taxeringslängderna.

Enligt mitt förslag skulle alltså antalet revisorer i riksräkenskapsverket från och med budgetåret 1924—1925 nedsättas från 33 till 26. Samtidigt härmed skulle den i verkets stat ingående anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän nedsättas med ett belopp av 53,676 kronor eller till i runt tal 383,000 kronor. Då någon ändring av statens övriga anslagsposter icke föreslås, skulle statens slutsumma alltså stanna vid ett belopp av 433,000 kronor.

Till upprätthållande av riksräkenskapsverkets verksamhet skulle, såsom nu, uppföras ett extra anslag av 25,000 kronor att användas på enahanda sätt som motsvarande anslag för innevarande budgetår.

Anslag till allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

I riksstaten för budgetåret 1923—1924 är för allmänna civilförvaltningens lönenämnd uppfört ett extra anslag av 40,000 kronor.

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag har, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till allmänna civilförvaltningens lönenämnd för budgetåret 1924—1925 beräknats ett extra anslag av 30,000 kronor. Då jag den 2 januari 1924 för Kungl. Maj:t anmälde frågan om beräkning av berörda anslag, yttrade jag, efter att hava omnämnt besparingskommitténs förslag angående förenklad behandling av vissa besvär- och anmärkningsmål, bland annat, följande:

»Vad allmänna civilförvaltningens lönenämnds verksamhetsområde beträffar hava av lönenämnden utarbetats de särskilda författningar, vilka utfärdats på grund av 1921 års avlöningsreglemente, såsom kungörelserna den 10 oktober 1921 (nr 616—619) med bestämmelser ifråga om övergång till de nya lönestaterna, kungörelsen den 31 december 1921 (nr 753) med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet och kungörelsen samma dag (nr 778) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare. Vidare hava av nämnden utarbetats författningar och föreskrifter, som befunnits erforderliga, då avlöningsreglementets tillämpningsområde utsträckts att omfatta nya personalgrupper, varjämte vid olika tillfällen förslag avgivits till ändringar i de utfärdade avlöningsförfattningarna.

Förutom verksamheten i berörda härseenden har nämnden av Kungl. Maj:t tidvis i mycket stor utsträckning anlitats för avgivande av yttranden i tillämpningsfrågor, varigenom nämnden kommit att betungas med arbete i större omfattning än som vid organiserandet av nämnden torde hava avsetts; kostnaderna för nämndens verksamhet hava härigenom ökats i avsevärd grad.

Oavsett den ställning, jag kan komma att intaga till statens besparings-

kommittés förberörda förslag, har jag i varje fall för avsikt att föreslå åtgärder för åvägabringande av begränsning i kostnaderna för lönenämndens verksamhet, och anser jag, att det anslag till nämnden, som nu allenast skall tagas i beräkning å budgeten, skäligen bör kunna bestämmas till ett nedsatt belopp av 30,000 kronor.»

På sätt jag förut vid behandlingen av frågan om förenklad handläggning av vissa besvär- och anmärkningsmål m. m. anført, har jag funnit mig böra ifrågasätta en inskränkning av arbetsområdet för allmänna civilförvaltningens lönenämnd samt en omläggning av verksamheten vid lönenämnden på det sätt, att endast ordföranden och vederbörande sekreterare skulle vara sysselsatta året om med arbete för nämndens räkning men däremot ledamöterna i nämnden vara sammankallade högst två månader om året. Beträffande kostnaderna för lönenämndens verksamhet har jag under angivna förutsättning och med antagande, att någon nedsättning av arvoden till ordförande och ledamöter kunde äga rum, funnit mig kunna räkna med ett årsbelopp av 25,000 kronor.

Hemställan.

På grund av vad jag förut anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels

i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till statskontoret med oförändrat belopp kronor 320,300;

dels

a) i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till kammarrätten med oförändrat belopp kronor 346,000;

b) för budgetåret 1924—1925 till upprätthållande av kammarrättens verksamhet anvisa ett *extra* anslag av kronor 130,000;

dels

a) förklara, att i fråga om de för riksräkenskapsverket avsedda ordinarie befattningar den ändring skall vidtagas, att antalet revisorer (lönegraden B 14) skall utgöra 26;

b) godkänna följande stat för riksräkenskapsverket, att tillämpas från och med den 1 juli 1924:

Stat:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 383,000
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 12,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 38,000

Förslagsanslag kronor 433,000;

c) i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till riksräkenskapsverket med kronor 433,000

d) besluta, att revisorerna Lars Olsson Rönnow, Gustaf Arvid Aman-Nilsson, Johan Frode Lundberg, Otto Berndt Tage Silfwerskiöld och Oscar Fredrik Wilhelm Schnell skola från och med den 1 juli 1924 uppföras å allmänna indragningsstaten med rätt för dem att, så länge de kvarstå å ifrågavarande stat, med bibehållen tjänstgöringsskyldighet uppbära lön i enlighet med avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen;

e) till upprätthållande av riksräkenskapsverkets verksamhet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett *extra* anslag av kronor 25,000;
dels ock

till allmänna civilförvaltningens lönenämud för budgetåret 1924—1925 anvisa ett *extra* anslag av kronor 25,000.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse, bil. litt. vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

E. Regnér.

STATENS BESPARINGSKOMMITTÉ

UTREDNING OCH FÖRSLAG
ANGÅENDE FÖRENKLAD BEHAND-
LING AV VISSA BESVÄRS-
OCH ANMÄRKNINGSMÅL

STOCKHOLM 1923
ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Utredning och förslag angående förenklad behandling av vissa besvär- och anmärkningsmål.

Under senare år har förekommit ett synnerligen stort antal besvärsmål, som röra avlöningsförmåner. Detta förhållande sammanhänger givetvis med de nya avlöningsförfattningarna, som under dessa år trätt i tillämpning, först kungörelserna angående krigsavlöning, krigstidshjälp och dyrtidstillägg, samt sedermera kommunikationsverkens avlöningsreglemente och de efter dess förebild utarbetade avlöningsreglementena för den civila och militära statsförvaltningen.

Man kan därför måhända hysa förhoppning att målens antal skall avtaga i den mån en fast praxis hinner utveckla sig. Men det torde dock, icke minst med stöd av erfarenheten före dessa författningars tillkomst, få anses sannolikt, att antalet mål av ifrågavarande slag alltid skall bli avsevärt stort. Då därtill kommer, att målens behandling f. n. är mycket invecklad, torde man kunna utgå ifrån att en icke obetydlig besparing av arbetskraft skulle åstadkommas, om man skulle kunna uppnå en genomgripande förenkling på detta område.

För närvarande är behandlingen av statstjänstemännens lönefrågor i korthet och utan hänsyn till detaljföreskrifterna följande.

I varje verk eller lokalförvaltning uträknas lönerna i första hand av en redogörare (kassör, registrator etc.), varvid emellertid tvistiga fall hänskjutas till avgörande av verket eller förvaltningsmyndigheten. Beslut av en lokal förvaltningsmyndighet, t. ex. en kassaförvaltning vid armén, kunna överklagas hos vederbörande centrala myndighet i samma förvaltningsgren. Över det centrala verkets beslut kunna besvär anföras hos regeringsrätten. I vissa fall prövas avlöningsfrågorna således av två, i andra av tre instanser. Om de hos regeringsrätten anförda besvären gälla en mera invecklad fråga, plägar i allmänhet yttrande inhämtas från statskontoret, där ärendet föredrages i plenum i närvaro av chefen och tre till fem ledamöter. Ofta infordras yttrande även av vederbörande lönenämnd, där ärendet föredrages av sekreteraren inför nämndens sju ledamöter. Sedan dessa yttranden inkommit, beredes ärendet och föredrages inför fem ledamöter av regeringsrätten av vederbörande föredragande i departementet, i regel byråchef eller kansliråd.

Även utan hänsyn till det nu föreliggande behovet att i alla avseenden vinna förenkling för att därigenom åstadkomma besparingar, torde det förvisso kunna påstås, att denna procedur är allt för omständlig och invecklad. Då nu dessutom besparingssynpunkten måste göras gällande, har kommittén ansett det nödvändigt att tillse, om icke en förenkling av lönefrågornas behandling kan genomföras utan äventyrande av deras behöriga avdömande.

Beträffande den nu gällande ordningen för lönefrågornas avgörande bör beaktas, att regeringsrättens beslut ännu så länge icke är slutgiltigt bindande, utan att vederbörande löntagare kan, oberoende av regeringsrättens beslut, få sitt löneanspråk prövat av de allmänna domstolarna. Exempel på att denna utväg anlåtats äro visserligen mycket sällsynta. Ar 1921 inträffade ett fall, då högsta domstolen biföll ett löneanspråk, som förut av regeringsrätten ogillats; och ett liknande förhållande har förut några gånger ägt rum i tvister angående delaktighet i pensionskassa och avgifter till sådan.

Vid regeringsrättens inrättande förutsattes emellertid, att genom ändring i gällande rätt skulle meddelas sådana stadganden, att avlöningsmål icke vidare kunde komma att upptagas av de allmänna domstolarna. Vid framläggande av förslaget om regeringsrättens inrättande yttrade chefen för justitiedepartementet följande, som här citeras på grund av det principiella ställningstagande till frågan om löneanspråkens art, som däri ägde rum:

»Mål om avlöningsförmåner och reseersättning av statsmedel eller om pensionsavgifter och pensionsrätt, enligt gällande föreskrifter, finnas i den uti betänkandet föreslagna lagen om regeringsrätten upptagna bland sådana, som höra till regeringsrättens slutliga avgörande. Otivelaktigt påkalla ock dessa mål en rättslig behandling. Emellertid göra sig här i viss mån samma hänsyn gällande som nyss nämnts i fråga om åtskilliga andra mot statskassan riktade anspråk. Exempel saknas nämligen ej därpå, att de allmänna domstolarna ansett sig oförhindrade pröva talan om lön eller pension, ehuru denna redan blivit av Kungl. Maj:t i statsrådet ogillad. Vill man ansluta sig till lagförslaget uti ifrågavarande avseende, lärar förty, i överensstämmelse med vad förut är sagt, böra meddelas sådana stadganden, att mål av nu berörda art icke vidare komma att upptagas av de allmänna domstolarna. En dylik ändring i gällande rätt torde ock vara välgrundad. De anspråk på lön eller dylika förmåner, vilka tillkomma statstjänarna, äro icke att bedöma efter några som helst privaträttsliga regler; de hava sin grund i det genom tjänsteställningen uppkomna publika rättsförhållandet och hämta därifrån sitt innehåll. Det synes då även naturligt, att de må göras gällande allenast i administrativ process; och en sådan uppfattning ligger utan tvivel till grund för stadgandet i 10 kap. 26 § rättegångsbalken, att de mål, som någons ämbete och tjänst röra, må prövas och dömas av dem, som Konungen vård och inseende däröver betrott haver. Enligt min mening kunde för anspråk, varom nu är fråga, en särskild instansordning lämpligen inrättas efter ungefärligen följande regler. Vederbörande verks eller inrättnings beslut får icke av den missnöjde överklagas, men han äger efter stämning å verket eller inrättningen utföra sin talan vid kammarrätten; besvär över dess beslut prövas av regeringsrätten. Ett lagförslag i sådan riktning torde jag framdeles få underställa Eders Kungl. Maj:ts prövning.»

En utredning igångsattes också rörande inrättande av en sådan särskild instansordning. Men lösningen av denna fråga har visat sig vara förknippad med betydande svårigheter, och ännu föreligger icke något slutgiltigt resultat av utredningen.

Man måste alltså räkna med att åtminstone ännu någon tid framåt en och samma lönefråga kan behandlas såväl i administrativ ordning som i domstolsväg. Om emellertid, såsom nedan föreslås, avgörandet av statstjänstemännens lönefrågor i sista administrativa instans flyttas från regeringsrätten och anförtros åt ett centralt ämbetsverk, skulle ju icke vidare någon konflikt uppkomma mellan ett regeringsrättens och ett högsta domstolens avgörande i dylik fråga och alltså, då möjligheten av dylik domskonflikt i frågor, som icke angå statstjänstemän, är praktiskt sett utan betydelse, den huvudsakliga olägenheten av det förefintliga dubbla besvärsförfarandet bortfalla. Och med hänsyn till det ytterligt ringa antal fall, i vilka lönefrågor hittills hänskjutits till domstols avgörande, kan med fog ifrågasättas, om ej ovannämnda förslag om en särskild instansordning, vilket skulle göra lönefrågornas handläggning ännu mera omständlig än den för närvarande är och som ju huvudsakligen avsett att förekomma möjligheten

av en konflikt av ovan angiven art, kan utan olägenhet få förfalla. Om lönefrågornas avgörande i högsta administrativa instans överlämnas till någon i dylika frågor speciellt sakkunnig och i avlöningsreglementenas tolkning förfaren myndighet, synes det föga sannolikt, att ett vädjande till domstol med därmed förknippade kostnader och besvär skulle förekomma i avsevärt större utsträckning än nu, medan å andra sidan, om domstolarna i ett eller annat fall skulle vara av annan mening i en avlöningsfråga än vederbörande administrativa myndighet, ändringen icke vidare skulle gå ut över ett av Kungl. Maj:t meddelat beslut.

Då det nu alltså gäller att ordna den administrativa proceduren i avlöningsmål efter vad som med hänsyn till målens beskaffenhet kan anses skäligt och lämpligt, skulle en väsentlig förenkling kunna vinnas genom att lönefrågornas avgörande förlades till den myndighet, vars utlåtande nu plägar inhämtas i alla viktigare fall, nämligen statskontoret. Sedan gammalt har statskontoret i stor utsträckning sysslat med avlöningsfrågor och ansetts i dessa besitta speciell sakkunskap. Härom vittnar först och främst det förhållandet att, såsom ovan framhållits, dess utlåtanden i dylika frågor i betydande omfattning inhämtas av Kungl. Maj:t. Antalet kungl. remisser till statskontoret i besvärsmål rörande avlöning utgjorde sålunda år 1921 61, år 1922 73 samt $\frac{1}{1}-\frac{30}{9}$ 1923 44, och antalet utlåtanden i andra på Kungl. Maj:ts prövning beroende avlöningsfrågor (däri ej inräknade löneredigeringsärenden) utgjorde 1921 384, 1922 379 och $\frac{1}{1}-\frac{30}{9}$ 1923 228. Vidare har åt statskontoret anförtratts en radgivande befogenhet i visst avseende i fråga om andra myndigheters tolkning av de nya avlöningsreglementena, i det att dels i kungörelse av den 2 december 1921 angående beslutanderätten i vissa frågor om fastställelse av löneklass och tillerkännande av alderstillägg föreskrivits att, där beträffande befattningshavare, a vilken det nya civila avlöningsreglementet äger tillämpning, tvekan uppkommer angående tillämpningen i ämnen, som i kungörelsen avses, utlåtande må inhämtas från statskontoret, och dels i nadigt cirkulär den 22 december 1922 förordnats, att i varje fall, da hos ämbetsverk, myndighet, anstalt eller styrelse tvekan angående det civila avlöningsreglementets tillämpning i nyssnämnda avseenden kan uppstå, utlåtande *skall* inhämtas från statskontoret. Visserligen har statskontorets sysslande med avlöningsfrågor hittills huvudsakligen berört den civila statsförvaltningen i mera inskränkt bemärkelse och blott i obetydlig utsträckning avsett den militära förvaltningen och kommunikationsverken. Men sedan numera genom kommunikationsverkens, den civila statsförvaltningens och den militära personalens under åren 1919—1921 antagna löne-reglementen ett och samma lönesystem blivit genomfört i en mycket stor del av förvaltningen, bör hinder ej möta att, för vinnande av enhetlighet i tillämpningen, låta statskontoret fungera sasom en slags administrativ specialdomstol i lönefrågor för statsförvaltningen i dess helhet.

Statstjänstemännen skulle visserligen härigenom betagas den möjlighet de nu hava att i administrativ väg få sina löneanspråk pröva av den högsta dömande myndigheten. Men å andra sidan skulle de ha helt obeskuren den rätt att vädja till de allmänna domstolarna, som förslaget om en särskild instansordning skulle beröva dem. På grund av stadgandet i 30 kap. 5 § rättegångsbalken kunna de visserligen påkalla högsta domstolens prövning blott i de, säkerligen mera sällsynta, fall da deras ifrågavarande tvistiga löneanspråk uppgå till minst 1,500 kronor. Men att statstjänstemännen sålunda i fråga om rättstvisters prövning få intaga samma ställning som andra samhällsmedlemmar, torde ej skäligen kunna väcka någon gensaga.

Vad särskilt angår de ofta svårlösta frågorna om placering i löneklass och tillerkännande av ålderstillägg skulle det kunna ifrågasättas, att det nu för vissa civila verk införda förfarandet att statskontoret i tvistiga fall tillfrågas utsträcket till att gälla hela statsförvaltningen, och härvid skulle det lämpligen kunna föreskrivas, att den mening statskontoret i en sålunda hänskjuten fråga uttalar skall vara för statsverket bindande, varigenom antalet besvärsmål ju även torde komma att minskas. Kommittén kommer emellertid i det följande att föreslå en anordning, varigenom ett dylikt frågeförfarande synes kunna undvikas.

Att kommittén sålunda låter ett centralt ämbetsverk pröva andra, i övrigt jämställda, ämbetsverks beslut i vissa avseenden kan möjligen framstå såsom en egendomlighet. Ett steg i denna riktning har dock redan tagits, då ämbetsverken ålagts att i vissa särskilt svåra avlöningsfrågor inhämta statskontorets utlåtande och statskontoret sålunda fått en särskild auktoritativ ställning i förhållande till ämbetsverken i vissa fall, då dessa enligt eljest vanlig praxis skulle få träffa avgörande uteslutande efter sitt eget omdöme. Da kommittén nu framlagt ett något längre gående förslag, har kommittén utgått från den uppfattningen att förhållandet ämbetsverken emellan är en organisationsfråga, som måste bedömas efter lämplighet. Därvid är det framför allt av vikt, dels att den myndighet, som man tilldelar befogenhet att pröva andra myndigheters beslut, äger speciell sakkunskap på det område prövningen avser och därigenom också får erforderlig auktoritet, och dels att området för prövningen blir tydligt avgränsat, så att ingen anledning till kompetenskonflikt uppkommer. De enskilda statstjänstemännen åter kunna, enligt vad kommittén framhallit i det föregående, icke fordra annat än att en administrativ prövning av löneanspråk sker med sakkunskap och i sista hand av ett för alla gemensamt ämbetsverk. Ur dessa synpunkter synas befogade invändningar mot förslaget icke kunna göras.

Om sålunda avlöningsmal för statsförvaltningen i dess helhet skulle avgöras av statskontoret såsom högsta administrativa instans, uppkommer spørgsmålet, vad som bör innefattas under begreppet avlöning. Detta torde böra tagas i vidsträckt bemärkelse och alltså omfatta samtliga löne- och andra förmåner, som enligt gällande författningar tillkomma vederbörande, eller således samma område, som ansetts innefattas i det i 2 § 4 mom. av lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt använda uttrycket avlöningsförmåner, därunder inbegripet provision, anmärknings- och aktoratsarvode, ersättning för viss förrättning eller visst uppdrag, bostadsförmån, hyresbidrag, sjukvård, beklädnadsersättning och dylikt.

Tvister angående prästerskapets avlöning torde däremot böra handläggas i nu gällande ordning. I övrigt bör statskontorets befattning med avlöningsmal i regel begränsas till att avse statstjänstemän, och alltså t. ex. ärenden om folkskollärares avlöning samt kyrkobetjänings- och klockarelöner handläggas i nu gällande ordning. Undantag härifrån synas dock lämpligen kunna göras i fråga om dels de av länsstyrelserna fattade besluten om familjeunderstöd åt värnpliktiga, och dels enligt givna föreskrifter utgående arvoden åt kommittéledamöter, även där dessa icke äro statstjänstemän, vilka ärenden lämpligen synas kunna få avgöras av statskontoret.

Vad beträffar frågor om rese- och traktamentsersättning, hava dessa sådant sammanhang med avlöningsfrågor, att de torde böra handläggas i samma ordning och alltså hos statskontoret såsom högsta besvärinstans, helst som även i dessa frågor statskontoret plägar av Kungl. Maj:t tillfrågas såsom sakkunnig myndighet. Då dylika ersättningar utgå i stor omfattning av

statsmedel även till andra än statstjänstemän sasom till kommittéledamöter m. fl., synes statskontorets befogenhet kunna lämpligen utsträckas till rese- och traktamentsersättningar för förrättning i statens ärenden eller dylika ersättningar, som eljest utgå av statsmedel.

Slutligen synes ytterligare en grupp av mål, nämligen pensionsmål, för så vitt de angå statstjänare, lämpligen kunna avgöras av statskontoret sasom högsta administrativa instans. Hit böra då hänföras ej blott frågor om statstjänstemäns rätt till pension enligt gällande reglementen, utan även frågor om deras delaktighet i eller avgifter till statsunderstödd pensionsinrättning eller pensionskassa. Sedan gammalt har statskontoret även i pensionsfrågor ansetts äga speciell sakkunskap. Genom att förlägga pensionsmålens administrativa avgörande till statskontoret skulle jämväl möjligheten av konflikt på detta område mellan regeringsrätten och allmänna domstolarna förebyggas.

Vidare böra de frågor om placering i löneklass, som enligt kungl. kungörelsen den 2 december 1921 för närvarande avgöras av Kungl. Maj:t i statsrådet och i vilka stundom infordras utlåtande av statskontoret, överlämnas till detta ämbetsverks avgörande.

En konsekvens av den här föreslagna anordningen skulle givetvis bliva att de beslut om avlöning, rese- och traktamentsersättning samt pensionsmål enligt den civila pensionslagen, som nu statskontoret självt har att i första hand meddela, icke skulle kunna i administrativ väg överklagas.

Om man nu vill vinna förenkling och enhetlighet genom att förlägga avgörandet av ifrågavarande mål till en och samma myndighet, kan man emellertid icke stanna vid vad som ovan föreslagits. Tolkning av bestämmelserna om avlöning och om rese- och traktamentsersättning förekommer nämligen i stor omfattning även vid de s. k. anmärkningsmålens avdömande. För vinande av enhetlig rättstillämpning måste därför de anmärkningsmål, som röra avlöning i dess ovan angivna betydelse och rese- och traktamentsersättning, slutligen avgöras av samma myndighet, som beslutar i dylika frågor utan sammanhang med framställd anmärkning.

Anmärkningsmålen karaktäriseras därav, att den utbetalande tjänstemannen (redogöraren) behandlas som ersättningsskyldig för en sasom felaktig ansedd utbetalning av statsmedel, utan att samtidigt mot honom föres talan om ansvar för tjänstefel eller ens påstås, att hans förfarande kan bedömas sasom tjänstefel.

Dylika anmärkningar med yrkande om åläggande för redogöraren att till statsverket återbetala för mycket utbetalade avlöningsmedel eller rese- och traktamentsersättning framställas dels vid den räkenskapsgranskning, som inom vissa verk anställas av där befintlig specialrevision, och dels inom riksräkenskapsverket antingen vid granskning av räkenskaperna från de verk, som ej hava specialrevision, eller vid eftergranskning av sådana räkenskaper, som förut inom vederbörande verk undergått granskning.

I flertalet fall medges anmärkningens riktighet utan vidare av redogöraren. Om så ej sker och det är fråga om anmärkning av specialrevision, har vederbörande förvaltningsmyndighet att avgöra om anmärkningen skall fastställas eller underkännas, varefter talan mot detta beslut kan fullföljas i kammarrätten och därifrån till regeringsrätten. Rörande i riksräkenskapsverket framställd anmärkning, vars riktighet ej medges, har verket självt endast att besluta, huruvida den skall fullföljas eller icke. I förra fallet riktar verket till vederbörande redogörare, mot vilken anmärkning framställts, en anmaning att inbetala det anmärkta beloppet, vid äventyr att eljest talan mot honom föres hos kammarrätten. Efterkommer han ej anmaningen, väckes mot honom

sådan anmärkningstalan, varefter kammarrätten fastställer eller underkänner anmärkningen. Även i båda sistnämnda fall kunna kammarrättens beslut överklagas hos regeringsrätten.

Såsom synes är även denna procedur, som knappast torde ha sin motsvarighet i andra länder¹, synnerligen omständlig och invecklad, i det att en och samma fråga kan bli föremål för behandling av två revisioner och beslut av fyra olika myndigheter. Det är uppenbart, att stark anledning föreligger till undersökning, om icke på detta område en till besparing ledande förenkling kan vinnas; och till att upptaga denna fråga i nu föreliggande sammanhang finnes så mycket större anledning, som det ojämförligt största antalet av de s. k. anmärkningsmålen avser avlöning samt rese- och traktamentsersättning.

Det skulle då måhända kunna ifrågasättas att låta hela det nuvarande anmärkningsförfarandet försvinna och låta talan om återfående av felaktigt utbetalta belopp föras vid domstol i sammanhang med ansvarstalan för tjänstefel. Även bortsett från att domstolarna, framför allt de centrala ämbetsverkens forum, icke obetydligt skulle betungas härav, kan kommittén icke tillstyrka en sådan anordning. En revision måste givetvis finnas. I flertalet fall bero de därvid anmärkta felen på förbiseende, som genast rättas. Det skulle då vara en mindre lycklig anordning att åtala den felande. Annorlunda förhåller det sig visserligen, då tjänstemannen bestrider anmärkningen och det handlingssätt, som föranleder anmärkningen, beror på annan tolkning av dithörande bestämmelser eller annan uppfattning om de faktiska förhållandena än som i anmärkningen och eventuellt i det slutliga beslutet göres gällande. Även i dessa fall torde det dock vara regel, att skälig anledning till ansvar icke föreligger. Ett från straffprocessen skilt anmärkningsförfarande kan således anses befogat. Än mer gäller detta naturligtvis, då anmärkningen förfaller på grund av redogörarens förklaring.

Kommittén har i varje fall trots sig böra utgå från att ett anmärkningsförfarande fortfarande kommer att bibehållas och att kommittén borde undersöka möjligheten till förenkling därav. En principundersökning av anmärkningsförfarandets rättsliga karaktär lärer däremot falla utanför kommitténs uppdrag.

Vad då först angår den dubbelrevision av vissa räkenskaper, som enligt det ovan anförda nu förekommer i många fall, har, särskilt i samband med riksräkenskapsverkets inrättande, fråga uppstått om förenkling i sådan riktning, att specialrevisionerna inflyttas i det centrala revisionsverket. Beträffande de affärsdrivande verken gälla emellertid i vissa fall särskilda bestämmelser i fråga om revision; och då åtminstone några av dessa verk för sin förvaltning torde behöva stödet av en inom verken själva fungerande revision, synes någon indragning och inflyttning i riksräkenskapsverket av deras specialrevisioner knappast vara ändamålsenlig.

Förutom de affärsdrivande verkens specialrevisioner finnas sådana hos fångvårdsstyrelsen, arméförvaltningen, marinförvaltningen, lotsstyrelsen, medicinalstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, generaltullstyrelsen och stuteriöverstyrelsen.

Vad särskilt marinförvaltningen vidkommer, föreligger till Kungl. Maj:ts prövning ett av särskilda sakkunniga uppgjort förslag till inflyttande av dess revision i riksräkenskapsverket. Detta förslag, som tillstyrkts av marinför-

¹ I Norge t. ex. går det helt enkelt så till, att revisionsmyndigheten meddelar en decision om det anmärkta beloppets återbetalande. Åtnöjes ej vederbörande härmed, får han vädja till domstol.

valtningens majoritet, har emellertid avstyrkts av kammarrätten och av arméförvaltningen, därvid såsom skäl mot förslaget huvudsakligen anförts, att utredning saknades rörande konsekvenserna för medelskontrollen inom statsförvaltningen i övrigt,

att granskningens effektivitet skulle förminskas,

att, då i allt fall en viss kameral förvaltningskontroll måste bibehållas inom vederbörande förvaltande verk, dubbelarbete ej kunde undvikas, att förslaget ej ledde till minskning i granskningsarbetet och alltså ej heller i kostnaderna därför,

samt att det förvaltande centrala verkets ansvar måste minskas i den mån det betoges möjligheten till kontroll över underlydande myndigheters förvaltning.

För kommittén synes det klart, att den dubbla revision, som nu förekommer beträffande vissa räkenskaper i motsats mot statsräkenskaperna i allmänhet, måste anses vara onödig och att, om den ena av dessa revisioner slopades, kostnadsbesparing måste uppkomma. Om det nu av ovan angivna skäl kan anses olämpligt att inflytta specialrevisionerna i riksräkenskapsverket, uppstår den frågan, om man ej i stället kan undvara den eftergranskning, som nu äger rum inom sistnämnda verk. Men givetvis bör då först tillses, att den revision, som verkställes inom vederbörande förvaltande verk, blir fullt tillfyllestgörande. I detta sammanhang vill kommittén erinra om det i 4 § av riksräkenskapsverkets instruktion intagna stadgandet att verket aligger att tillse, att revisionen vid de ämbetsverk, inom vilka granskning företages av underordnade myndigheters redogörelser, utföres på sådant sätt, att, med hänsyn jämväl till granskningen inom riksräkenskapsverket, betryggande kontroll förefinnes. Det synes kommittén, som om denna föreskrift skulle kunna giva uppslag till en anordning, som gör dubbelrevisionen överflödig utan att beröva de förvaltande verken deras specialrevisioner. Nyssnämnda instruktionsbestämmelse bereder ju riksräkenskapsverket möjlighet att giva specialrevisionerna erforderliga direktiv och att få granskningsarbetet ordnat på samma sätt som om det verkställdes inom riksräkenskapsverket, och granskningen kunde ju då på sätt och vis sägas äga rum för det centrala revisionsverkets räkning. På samma gång kan man tillgodose den förvaltande myndighetens behov av kontroll över de underlydandes förvaltning genom att denna myndighet fortfarande får tillfälle att följa revisionsarbetet och göra sina synpunkter gällande. Den eftergranskning, som nu sker inom riksräkenskapsverket, kunde då helt upphöra och de därmed sysselsatta arbetskrafterna lösgöras.

Att avskära riksräkenskapsverket från all befattning med resultatet av det granskningsarbete, som äger rum inom specialrevisionerna, synes emellertid icke överensstämma med nämnda ämbetsverks centralt kontrollerande uppgift inom statsförvaltningen. Det vill därför synas kommittén, som om de förvaltande verken borde befrias från avdömandet av tvistiga anmärkningsmål och de av specialrevisionerna framställda anmärkningar, som av vederbörande bestridas, i stället upptagas till handläggning i riksräkenskapsverket, varigenom dels ytterligare förenkling synes stå att vinna och dels även en enhetlig praxis på detta område främjas.

Även i fråga om revisionen vid de affärsdrivande verken synes det ej böra möta något hinder att ordna saken på sålunda föreslaget sätt.

Då den förvaltande myndigheten har samma intresse som riksräkenskapsverket av att granskningsarbetet blir på bästa sätt ordnat, synas några konflikter verken emellan knappast vara att befara. Korrektiv emot möjligheten

härav finnes för övrigt i senare delen av ovanberörda instruktionsparagraf, där det stadgas att, om vederbörande ämbetsverk förklarar sig icke kunna följa de anvisningar, som riksräkenskapsverket meddelat, detta verk äger inberätta förhållandet för Kungl. Maj:t.

Vad så beträffar instansordningen för avgörandet av de anmärkningar, vartill revisionen giver anledning och vilkas riktighet bestrides av den ansvarige redogöraren, synes proceduren jämväl i övrigt kunna och böra för- enklas.

En åtgärd i dylik riktning var år 1922 föremål för prövning i riksdagen, då nämligen ledamoten av första kammaren G. Rosén i motion föreslog, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av gällande bestämmelser, att besvär över förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärkningsmål hädanefter skulle anföras direkt hos Kungl. Maj:t. Över denna motion infordrades utlåtande av riksräkenskapsverket, som tillstyrkte förslaget, dels enär proceduren härigenom bleve förkortad och mycket arbete besparat, dels ock enär förslaget skulle medföra ett konsekventare förfaringsätt vid prövning av likartade rättsanspråk. I utlåtandet meddelade riksräkenskapsverket, bland annat, att under år 1921 besvär i anmärkningsmål över beslut av nedannämnda myndigheter till kammarrätten inkommit till följande antal, nämligen

fångvårdsstyrelsen	26
arméförvaltningen	61
marinförvaltningen	109
telegrafstyrelsen	1
medicinalstyrelsen	2
järnvägsstyrelsen	9
generaltullstyrelsen	2
domänverket	2

Summa 212.

Beträffande de i riksräkenskapsverket gjorda anmärkningar upplystes, att vederbörande redogörare i de ojämförligt flesta fall ställde sig verkets anmärningar till efterrättelse. Sålunda hade under år 1921 av de utav riksräkenskapsverket gillade anmärkningar endast omkring 6 procent behövt överlämnas till kammarrättens prövning. I betraktande härav ansåg riksräkenskapsverket, att även de sistnämnda målen kunde utan våda överlämnas till verkets egen prövning och således kammarrättens domsrätt i anmärkningsmål helt upphöra.

Yttrande i ärendet infordrades även från kammarrätten, som meddelade, att antalet av de besvärsmål, som från de ovan uppräknade myndigheterna inkommit till kammarrätten, under åren från och med 1910 till och med 1921 utgjort resp. 139, 168, 167, 152, 116, 134, 160, 190, 224, 233, 231 och 212 eller i medeltal per år 160. Enligt approximativ beräkning hade av de utav kammarrätten under nämnda tid prövade besvärsmålen 51 procent dragits under regeringsrättens prövning och i 90 procent av dessa fall hade regeringsrätten ej gjort ändring i kammarrättens beslut. I 36 procent av de under regeringsrättens prövning dragna målen hade Kungl. Maj:t efterskönt eller anvisat allmänna medel till ersättning för de utdömda beloppen, och av sist angivna mål hade knappast 7 procent rört sig om belopp av minst 1,500 kronor. Även kammarrätten ansåg, att antalet instanser för ifrågavarande mål skulle utan våda kunna minskas från tre till två, men att detta syfte helst borde uppnås genom att för fullföljd av talan mot kammarrättens be-

slut sätta såsom villkor, att tvisten rörde sig om ett mera avsevärt belopp, t. ex. minst 1,500 kronor.

Första kammarens första tillfälliga utskott ansåg spörsmålet om förkortning av det processuella förfarandet vid handläggning av besvär över förvaltningsmyndighets beslut i anmärkningsmål böra göras till föremål för utredning samt föreslog, att kammaren måtte för sin del besluta en anhållan hos Kungl. Maj:t om sådan utredning. Första kammaren biföll detta utskottets förslag, men då andra kammaren på yrkande av sitt vederbörande utskott beslöt att icke biträda första kammarens beslut, bland annat på den grund att regeringsrättens arbete skulle ökas alltför mycket, förföll frågan.

Då, som ovan framhållits, de inom förvaltningen anhängiggjorda anmärkningsmålen i de ojämförligt flesta fall angå utbetalad avlöning eller rese- och traktamentsersättning, skulle kommitténs förslag att dylika anmärkningsmål i sista instans avgöras av statskontoret innebära en betydligt mera vittgående förenkling än den som enligt det ovanstående förut varit på tal. Kommitténs förslag avser, att såväl kammarrättens som regeringsrättens befattning med anmärkningsmål av nyssnämnda slag skulle helt upphöra. Då det emellertid ej är lämpligt, att statskontoret i dessa mål blir både första och sista instans, har kommittén tänkt sig, att riksräkenskapsverket skulle i första hand döma angående såväl de inom detta verk som de av ovanberörda specialrevisioner framfälda anmärkningar. Ifrågavarande anmärkningsmål skulle härigenom bedömas av endast två instanser och statskontoret skulle vara den sista instansen.

Då statskontorets befogenhet att besluta i anmärkningsmål torde böra inskränkas till mål av sådan beskaffenhet, att enahanda frågor skulle av statskontoret avgöras på grund av dess här föreslagna befattning med andra besvärmål, torde anmärkningar rörande avlöning och rese- och traktamentsersättning, som må kunna framställas vid den inom riksräkenskapsverket skeende granskning av vissa allmänna inrättningars och stiftelsers räkenskaper, icke böra avdömas av statskontoret. Besvär över riksräkenskapsverkets beslut i dylika säkerligen ytterst fataliga mål böra fullföljas hos regeringsrätten.

Även i s. k. redogörelsemål kan bliva fråga om löneförmån eller rese- och traktamentsersättning, om nämligen en redogörare vid redovisning inför överordnad myndighet av ett mottaget belopp befinnes hava gjort en felaktig dylik utbetalning samt av myndigheten förpliktats ersätta beloppet. Även i dylika fall synas besvär böra fullföljas till statskontoret.

Vad angår de anmärkningsmål, som ej avse avlöningsförmåner i förut angiven betydelse eller rese- eller traktamentsersättningar, synas dessa vara jämförelsevis fataliga. Av regeringsrättens årsbok inhämtas, att samtliga av regeringsrätten prövade anmärkningsmål, fränräknat dem, som gällt taxerings- och tullbehandlingsmål, utgjorde år 1920 207, år 1921 213 och år 1922 125, och att av dessa de mål, som avsågo annat än avlöningsförmåner och rese- och traktamentsersättningar, allenast uppgingo till år 1920 35, år 1921 24 och år 1922 11. Dessa »övriga anmärkningsmål» angå t. ex. obehörigen eller med för höga belopp bestridda expensmedel, obehörigen erlagda försäkringsavgifter, för högt erlagda pris vid vissa inköp, brist vid redovisning av persedlar och dylikt. Något skäl att förlägga avgörandet av dessa mål till statskontoret torde emellertid knappast föreligga. De synas heller icke vara så många, att de i någon högre grad betunga regeringsrätten. Men att för denna rätt fataliga grupp av mål bibehålla den vidlyftiga anordningen med tre instanser synes kommittén onödigt, varför kommittén anser att, sedan riks-

räkenskapsverket, på sätt ovan föreslås, i dessa mål beslutit i första instans, dess beslut må kunna av vederbörande överklagas direkt hos regeringsrätten.

I fråga om ovanberörda för övrigt fåtaliga anmärkningsmål, som angå tullbehandling, synes emellertid detta förfarande mindre lämpligt. Då nämligen i dessa mål speciell sakkunskap bör vara tillfinnandes i underinstansen, synas anmärkningar rörande felaktig tullbehandling böra prövas i första instans av generaltullstyrelsen, vars beslut torde kunna överklagas direkt hos regeringsrätten.

Anmärkningar i egentliga taxeringsfrågor förekomma icke vidare, sedan krigskonjunkturskatten upphört. Däremot förekomma allt fortfarande anmärkningar mot de i taxeringslängderna gjorda uträkningar av skattebeloppen och därstädes upptagna skattefria avdrag. Dylika anmärkningsmål torde kunna behandlas på samma sätt som ovanberörda »övriga anmärkningsmål» och alltså handläggas i första instans av riksräkenskapsverket och i andra instans av regeringsrätten.

Har i anmärkningsväg uppkommit fråga om pension eller pensionsavgift, bör sådant mål behandlas på motsvarande sätt som besvärsmål rörande samma pension eller pensionsavgift.

Såsom av det ovanstående framgår, innebär kommitténs förslag icke blott att kammarrättens befattning med anmärkningsmål samt regeringsrättens befattning med sådana anmärkningsmål, som angå avlöning, pension eller rese- och traktamentsersättning, skulle upphöra, utan även att riksräkenskapsverket skulle ifråga om anmärkningsmålen få en annan uppgift än för närvarande.

Förfarandet i sistnämnda verk är nu följande. Sedan vederbörande granskande revisor avgivit en inläga, innefattande anmärkning mot en redogörare, föredrages ärendet av vederbörande förste revisor (eller av granskaren själv) inför generaldirektören. Om anmärkningens riktighet synes fullt påtaglig, beslutar han att redogöraren skall anmanas inbetala det anmärkta beloppet, vid äventyr att eljest talan fullföljes inför kammarrätten. Om redogöraren då ställer sig anmaningen till efterrättelse, resolverar generaldirektören, sedan beloppet inbetalts, att ärendet ej föranleder vidare åtgärd. Finner åter generaldirektören någon som helst tvekan kunna uppstå om anmärkningens riktighet, kommuniceras den med redogöraren, varefter, om denne bestrider anmärkningen, generaldirektören beslutar, huruvida anmärkningen må förfalla eller skall fullföljas. Om redogöraren i anledning av kommunikationen utan vidare inbetalar beloppet, resolverar generaldirektören, huruvida anmärkningen skall gillas eller ogillas, i vilket senare fall beloppet återbetalas till redogöraren. Skall bestridd anmärkning fullföljas, riktas till redogöraren en sådan anmaning, som ovan omförmäles. Om redogöraren ej ställer sig erhallen anmaning till efterrättelse, anställes medelst skrivelse till kammarrätten talan om beloppets utdömande. Finner generaldirektören, antingen utan att kommunikation med redogöraren ägt rum eller efter det förklaring från denne inkommit, granskarens anmärkning vara obefogad och till ingen åtgärd föranleda, kan granskaren påkalla att ärendet avgöres i plenum, således i närvaro av styrelsens samtliga ledamöter, därvid även vederbörande förste revisor inträder såsom ledamot. Och om härvid lika antal röster stanna mot lika, gäller deras mening, som påyrka, att anmärkningen skall kommuniceras, respektive hänskjutas till kammarrättens prövning.

Om nu enligt vad ovan föreslås anmärkningsmålen skola i första hand avdömas av riksräkenskapsverket, synes det böra tillkomma vederbörande förste revisor i verket att besluta om kommunikation med redogöraren, dock att,

om förste revisorn finner anmärkningen utan kommunikation böra förfalla, granskaren bör få påkalla verkets beslut härom i plenum. Efter skedd kommunikation bör, därest redogöraren bestrider anmärkningen, dess riktighet upptagas till prövning i riksräkenskapsverkets plenum, varvid vederbörande förste revisor bör inträda såsom ledamot. Varder därvid betalningsskyldighet adömd redogöraren, äger denne häröver klaga, allt efter målets beskaffenhet hos regeringsrätten eller statskontoret. Däremot synes det knappast vara av nöden att tillerkänna granskaren klagorätt, om hans anmärkning av riksräkenskapsverket ogillats. Ej heller torde man behöva påkalla särskilt beslut angående anmärkning, som redogöraren godkänt. Skulle en dylik anmärkning inverka på tredje mans rätt, står det ju denne öppet att vända sig till domstol. Då de godkända anmärkningarna i regel torde vara bagatell-artade och revisorn ej skulle få klaga över anmärkningens underkännande, synes man i dessa fall kunna nöja sig med den allmänna övervakning och ledning av revisionsarbetet, som alltid kommer att utövas av de överordnade inom riksräkenskapsverket.

Vad sålunda föreslagits gälla de inom riksräkenskapsverket framställda anmärkningarna. I fråga om de inom specialrevision uppkomna synes böra förfaras något annorlunda i syfte att förekomma en alltför stor ökning av riksräkenskapsverkets arbete. Förfarandet synes lämpligen kunna bli ungefär följande.

Inom specialrevision framställd anmärkning synes, där ej frågan gäller helt obetydliga detaljer, vilka, liksom nu sker, kunna lämpligen rättas genom direkt skriftväxling mellan granskaren och redogöraren, böra anmälas hos vederbörande förste revisor (resp. revisionskommisarie) eller, där sådan ej finnes, vederbörande byråchef. Där denne finner anmärkningen kunna äga fog, beslutar han, att anmärkningen skall kommuniceras. Finner han anmärkningen obefogad och vägrar kommunikation, äger granskaren påkalla prövning av riksräkenskapsverket i plenum, huruvida anmärkningen bör kommuniceras.

Om redogöraren efter erhållen del av anmärkningen godkänner densamma och ställer sig yrkandet till efterrättelse eller om anmärkningen av granskaren och förste revisorn anses nöjaktigt förklarad, anmäles förhållandet av granskaren för riksräkenskapsverket på lämpligt sätt, t. ex. genom aktens insändande.

Bestrider redogöraren anmärkningen, äger granskaren, där ej han och förste revisorn finna anmärkningen nöjaktigt förklarad, i ärendet avgiva påminnelser och överlämnar anmärkningsmålet till riksräkenskapsverkets prövning och avgörande på föredragning av vederbörande tjänsteman i specialrevisionen. Därvid torde det icke vara uteslutet, att på dennes framställning ett yttrande kan avgivas av det förvaltande ämbetsverket, eller ock kan givetvis dess utlåtande inhämtas av riksräkenskapsverket före målets avgörande.

På detta sätt synes bli sörjt för att dels riksräkenskapsverket kan behörigen följa och övervaka specialrevisionens arbete och dels, oaktat avgörandet av de tvistiga målen förläggas till riksräkenskapsverket, vederbörande förvaltningsmyndighet får behörigt inflytande på målets avgörande.

Att sålunda från de förvaltande myndigheterna överflytta avgörandet av i anmärkningsmål uppkommande tvister synes för övrigt stå i överensstämmelse med rationella förvaltningsprinciper. Dessa myndigheter böra givetvis, var och en för sin förvaltningsgren, övervaka de underordnade organens ekonomiska verksamhet och föreskriva eller påyrka de rättelser, som därvid finnas påkallade. I de allra flesta fall vinnes ju ock behörig rättelse genom ett

dylikt påpekande från den överordnade myndigheten. Men om verklig tvist uppstår genom att den underordnade redogöraren bestrider riktigheten av ett vid revision framställt yrkande, synes ett avdömande av en sådan tvist lämpligare böra överlämnas åt en utomstående myndighet, därest det kan ske utan omgång. Och det ligger då närmast att använda sig av det ämbetsverk, som har att utöva kontroll över statsförvaltningen i dess helhet, varigenom ju även, såsom ovan antytts, en enhetlig praxis redan vid anmärkningsmålens avgörande i första instans befordras.

Detta förslag innefattar en ändring i riksräkenskapsverkets nuvarande ställning. Även i ett annat avseende synes det nuvarande tillvägagångssättet böra ändras, nämligen beträffande kontrollen över myndigheternas beslut om befattningshavares placering i löneklass eller om tilldelande av ålderstillägg. Denna kontroll försiggår nu sålunda att, sedan de protokoll och andra handlingar angående dylika ärenden, som riksräkenskapsverket enligt nädigt beordringar av den 22 september 1922 från myndigheterna infordrat, i riksräkenskapsverket undergått granskning, detta ämbetsverk i skrivelser till vederbörande myndigheter framställer de erinringar, vartill granskningen kan giva anledning.

Då emellertid behörig rättelse i ett felaktigt beslut om placering i löneklass icke torde kunna ernås i vanlig anmärkningsväg eller alltså genom att en redogörare ådömes återbetalningsskyldighet, utan bör ske genom det felaktiga beslutets upphävande, synes för sådant ändamål ett särskilt besvär förfarande böra införas, bestående däri, att vederbörande förste revisor i riksräkenskapsverket får befogenhet att genom besvär yrka ändring i sådana beslut om placering i löneklass eller tilldelande av ålderstillägg, som synas honom felaktiga. I dylik fråga av myndighet fattade beslut böra följaktligen icke vinna laga kraft förr än de undergått granskning i riksräkenskapsverket. Då även i detta fall antalet instanser bör begränsas till två, synas dylika besvär böra anföras hos statskontoret; och då genom ett dylikt förfarande en enhetlig tillämpning av avlöningsbestämmelserna å detta område kan anses tillräckligt tryggad, torde man kunna avstå från den i det föregående ifrågasatta anordningen att statskontoret skulle på förhand tillfrågas i tvivelaktiga fall beträffande placering i löneklass.

Riksräkenskapsverkets egna räkenskaper äro för närvarande enligt kungl. brev den 27 september 1922 föremål för granskning av advokatfiskalen i kammarrätten. Därvid framställda anmärkningar, vilka bestridas, prövas av kammarrätten, varefter talan mot dess beslut kan fullföljas till regeringsrätten.

Med den här föreslagna organisationen torde det bäst överensstämma, att själva granskningen uppdrages åt en av Kungl. Maj:t utsedd revisor samt avgörandet av därvid framkomna anmärkningar överlämnas till regeringsrätten eller statskontoret, allt efter anmärkningens beskaffenhet.

Om statskontoret nu skulle bli sista instans för prövning av andra myndigheters beslut rörande avlöning, rese- och traktamentsersättning och pensioner, uppkommer frågan, i vad mån statskontorets egna utbetalningar av sådan art kunna bli föremål för granskning och anmärkning. Det torde då utan vidare vara klart, att, i den mån en dylik utbetalning grundar sig på ett beslut, som av statskontoret efter prövning meddelats i plenum, någon talan mot detta beslut icke må föras varken genom besvär eller i anmärkningsväg. Nu är ju emellertid förhållandet det, att detaljerna i en avlöningslista, pensionslista eller reseräkning icke bli föremål för någon undersökning från chefens och vederbörande föredragande statskommissaries

sida i vidare mån än den tjänsteman (revisor), som har sådan detaljgranskning sig anförtrodd, i sin granskningspromemoria fäster uppmärksamheten på eller påkallar prövning av sådana detaljfrågor. I de delar revisorn underlåtit att framställa anmärkning i ett dylikt anordningsärende, föreligger alltså icke något verkligt beslut från statskontorets sida; och vid den granskning av statskontorets räkenskaper, som givetvis måste äga rum i riksräkenskapsverket, bör i sådana delar anmärkning kunna framställas, även om utbetalningen avser avlöning, pension eller rese- och traktamentsersättning.

Dylika anmärkningar, avseende detaljer i reseräkningar eller räkningar a kommittéarvoden, hava ju också framställts vid granskning av statskontorets räkenskaper tidigare i kammarrätten och sedermera i riksräkenskapsverket; och enligt hittills tillämpad praxis hava dylika anmärkningar riktats mot dem, som underskrivit anordningen, alltså chefen och föredragande statskommisariern, vilka också, där utbetalningen ansetts vara felaktig, hava adömts ersättningsskyldighet, oaktat någon detaljgranskning i icke anmärkta delar ju ej kan av dem verkställas.

I denna praxis måste givetvis ske en ändring. Riksräkenskapsverkets anmärkning bör alltså riktas mot den revisor i statskontoret, vars underlåtenhet att påkalla statskontorets prövning av den felaktiga detaljen förorsakat den oriktiga utbetalningen, och, om betalningsskyldighet ådömes revisorn, äger han över beslutet klaga hos statskontoret.

För att emellertid betrygga en omsorgsfull prövning av statskontorets egna beslut i avlönings- och reseersättningsfrågor bör såsom ovan är antytt föreskrivas, att dessa i de delar, som av den granskande revisorn gjorts till föremål för erinran, skola handläggas i plenum.

Skulle emellertid vad som sålunda föreslagits beträffande eventuella anmärkningar mot statskontorets egna utbetalningar befinnas olämpligt, synes saken kunna ordnas även på ett annat sätt, nämligen så, att frågor om sådana utbetalningar av löner, pensioner och rese- och traktamentsersättningar m. m., som eventuellt kunna bliva föremål för riksräkenskapsverkets anmärkningar — vilka utbetalningar, förutom de månatliga pensionslikviderna samt avlöningen åt verkets egen personal, huvudsakligen avse rese- och traktamentsersättningar samt kommittéarvoden — avgöras av en av statskommisarierna på föredragning av vederbörande revisor, samt att denne statskommisarie sedermera vid en yppad anmärkning icke skulle deltaga i det eventuella anmärkningsmålet handläggning. Även vid en sådan anordning borde dock ett dylikt ärende i de delar, som av den granskande revisorn gjorts till föremål för erinran, handläggas i verkets plenum, i vilket fall enligt vad ovan sägs någon talan mot beslutet i sådan del ej skulle kunna föras. Det sålunda framlagda alternativet innebär emellertid enligt kommitténs mening en tämligen onödig omgång.

De statskontorets utbetalningar, som icke avse avlöningar, pensioner och rese- och traktamentsersättningar, böra naturligtvis bliva föremål för riksräkenskapsverkets granskning i vanlig ordning samt från riksräkenskapsverket fullföljas till regeringsrätten.

Någon rätt till efterskänkande av statsverkets anspråk på ersättning för författningsstridigt gjorda utgifter torde ej kunna tillkomma vare sig statskontoret eller riksräkenskapsverket, utan framställningar härom måste såsom hittills prövas av Kungl. Maj:t, som i sådana frågor lär vilja inhämta statskontorets yttrande.

Kommittén är fullt medveten om att dess föreliggande förslag innebär ett

ganska radikalt avsteg från den uppfattning, som hittills gjort sig gällande beträffande formerna för anmärkningsmålen avgörande.

Kommittén har emellertid trots sig finna, att, om man vill ernå besparingar inom statsförvaltningens egentliga område, får man icke fastslå de nuvarande formerna för ärendenas behandling såsom orubbliga. Man måste fastmera i varje särskilt fall undersöka, huruvida icke förenkling kan göras utan att man äventyrar säkerheten i rättstillämpningen eller klokheten i det praktiska handhavandet av statens verksamhet. Det är möjligt, att man därvid måste rubba vissa administrativa anordningar, som en gång uttänkts i garanterande syfte eller kvarblivit såsom relikter av en äldre organisation och vilka alltjämt ingå med en viss styrka i det allmänna föreställningssättet. Går man icke denna väg, torde nödvändigheten att åstadkomma besparingar framtvunga lönedepressningar, som icke äro önskvärda.

Det vill sålunda synas kommittén, som om man i vårt land tillmäter anmärkningsmålen en alltför stor vikt och ägnar dem en behandling, som icke står i rimligt förhållande till deras verkliga betydelse. Till en mycket väsentlig del av rent bagatellartad natur vad de anmärkta beloppen angår, kunna de visserligen i många fall gälla mera avsevärda summor. Men i dessa fall rör saken sig ofta antingen om belopp, som i alla händelser bort av statsmedel utgå men som blivit av vederbörande myndighet avförda på ett oriktigt anslag, eller ock om avlöningsbelopp, som visserligen genom felaktig tolkning av gällande författningar blivt för högt utbetalade, men från vilkas återbärande till statsverket vederbörande genom Kungl. Maj:ts beslut i statsrådet av billighetsskäl befrias. De belopp, som på grund av gjorda anmärkningar i verkligheten återbetalas, hava därför ur statsfinansiell synpunkt icke en betydelse, som motsvarar det omfattande arbete, som nu på skilda håll inom statsförvaltningen nedlägges på dessa mål, särskilt i följd av den vidlyftiga instansordningen. Staten har, med andra ord, enligt kommitténs mening en alltför dyrbar apparat för anmärkningsmålen handläggning.

Därest man nu på detta område vill vinna verklig förenkling och besparing, föranlåtes man enligt kommitténs mening därför att avstå från det krav, som hittills gjorts gällande, att de i anmärkningsmål beslutande myndigheterna skola vara organiserade såsom domstolar. Med hänsyn till anmärkningsmålen rent administrativa karaktär synes det ej heller vara nödvändigt att upprätthålla nyssnämnda krav. Förnämsta vikten måste ju anses ligga därpå, att vederbörande myndigheter, som hava att pröva föreliggande tvister, äro utrustade med erforderlig sakkunskap.

Om man nu vill använda ett centralt ämbetsverk för den slutliga prövningen av huvudparten av anmärkningsmålen, skulle det möjligen kunna ifrågasättas, om ej kammarrätten vore lämpligare än statskontoret såsom slutinstans. Däremot talar dock först och främst den omständigheten, att anmärkningsmål rörande avlöning och besvär i löneärenden, såsom förut framhållits, måste prövas av samma myndighet i sista instans. Sistnämnda mål torde emellertid med kammarrättens på andra huvuduppgifter inriktade organisation och sammansättning icke gärna kunna förläggas dit, under det att däremot statskontoret sedan gammalt besitter särskild sakkunskap just på detta område och därät ägnar en väsentlig del av sitt arbete. Därtill kommer, att det icke synes tänkbart att, med kammarrättens nuvarande belastning av skattemål och med den betydelse dessa mål numera äga, i någon mån minska utsikten till dessas avgörande inom rimlig tid genom att flytta till kammarrätten en ny grupp av besvärsmål.

Mot att riksräkenskapsverket och statskontoret infogats i samma instansordning kan till äventyrs också framställas invändning på den grund, att dessa verk skulle hava den ställning inom statsförvaltningen, att det senare icke lämpligen borde pröva det förras beslut. Mot denna uppfattning må till en början betonas, att den här föreslagna organisationsändringen gäller allenast ett mycket skarpt avgränsat område, prövningen av lönefrågor och vad därmed sammanhänger i besvär- och anmärkningsmål, och således icke i någon mån berör statskontorets ställning såsom förvaltare av vissa fonder och utanordnare av statsmedel till de civila ämbetsverken i allmänhet. Beträffande vidare de anmärkningsmål i lönefrågor, som gälla andra löneutbetalningar än statskontorets egna, komme båda de föreslagna instanserna för framtiden att intaga en lika självständig ställning i förhållande till varandra och till de förvaltande verk, som underkastats revision, som de för närvarande förefintliga instanserna. Om man åter håller sig till de beslut angående avlöning, som meddelas av statskontoret i första hand, är det att märka, att statskontoret i mycket ringa omfattning i jämförelse med åtskilliga andra centrala verk har att bestämma avlöningar. Detta sker nämligen för närvarande endast beträffande löner till statskontorets egen, relativt fåtaliga personal. Härtill komma visserligen ersättningar till kommittéledamöter och reseersättningar till vissa befattningshavare, men dessa frågor äro i regel av enkel beskaffenhet, och det torde vara obestridligt, att statskontoret genom sin vana vid dessa ärendens handläggning och sin kännedom om hittillsvarande praxis äger särskilda förutsättningar för att avgöra dem i sista instans. Beträffande eventuella anmärkningsmål angående statskontorets egna utbetalningar förutsätter ju den av kommittén föreslagna anordningen ett fullt förtroende till statskontorets förmåga att döma opartiskt angående ett inom verket fattat avlöningsbeslut, på samma sätt som man för närvarande tror på kammarrättens förmåga att avgöra anmärkningsmål rörande utbetalningar inom kammarrätten. Kommittén har för sin del icke hyst någon tvekan, att en sådan tilltro är befogad.

Om nu enligt vad ovan föreslagits kammarrätten skulle befrias från handläggning av anmärkningsmål, vilka omnämnas i 4 mom. av § 1 av kammarrättens instruktion, uppstår fråga, i vad mån detta bör inverka på kammarrättens befattning med åtskilliga andra i samma paragraf omförmälda mål och ärenden.

En given följd av förslaget om att göra riksräkenskapsverket till instans i anmärkningsmål torde vara att de i mom. 5—8 av nyssnämnda paragraf omförmälda frågor, nämligen

5) av överrevisorer vid statens affärsdrivande verk till kammarrätten överlämnade frågor,

6) sådana från fängvårdsstyrelsen, enligt den för detta ämbetsverk gällande instruktion, till kammarrätten överlämnade anmärkningsfrågor, där yrkande om ersättning blivit väckt mot länsstyrelse,

7) de anmärkningar mot förmyndarekammarrens i Stockholm förvaltning och räkenskaper, som av vederbörande revisorer blivit framställda i deras berättelse, samt

8) andra anmärkningsmål, vilka enligt särskilda stadganden må anhängiggöras i kammarrätten såsom första instans (såsom vissa anmärkningar vid tullverkets enskilda änke- och pupillkassas räkenskaper),

i stället böra till behandling och avgörande upptagas av riksräkenskapsverket.

Enligt nedan angivna mom. av § 1 i kammarrättens instruktion har detta ämbetsverk att till behandling och avgörande upptaga:

14) besvär över länsstyrelsernas beslut i mål angående avkortning av allmänna medel;

15) av vederbörande förvaltningsmyndigheter prövade, underställningsvis eller genom besvär inkomna mål angående avskrivning av allmänna medel, så ock genom besvär inkomna mål om avskrivning av persedlar;

16) av länsstyrelserna avgjorda, genom underställning eller besvär inkomna mål angående restitution av allmänna medel;

17) besvär över vederbörande förvaltningsmyndigheters beslut i frågor angående överskott och brister i arméns eller marinens persedelförråd (reskontreringsmål).

I fråga om underställning och granskning i kammarrätten av avkortnings-, avskrivnings-, restitutions- och reskontreringsmål stadgas i kungörelse den 23 december 1908, jämförd med kungörelse den 31 december 1920, i huvudsak följande:

Alla av förvaltningsmyndighet meddelade beslut, varigenom beviljas extra ordinarie avskrivning av penningfordran till kapitalbelopp överstigande 1,000 kronor, skola underställas kammarrättens prövning;

underställning till kammarrätten av länsstyrelses beslut i mål angående restitution av medel skall, i de fall, då sådan underställning tidigare varit stadgad, fortfarande ske, därest restitution beviljats av belopp, uppgående till mer än 1,000 kronor;

i övrigt skall i mål, varom i kungörelsen är fråga, underställning till kammarrätten icke äga rum;

då underställning sker, har myndigheten att till kammarrätten insända beslutet och handlingarna i målet inom trettio dagar, räknade från den dag då beslutet fattades;

besluten i de avskrivningsmål och de av länsstyrelser avgjorda restitutionsmål, vilka icke underställas kammarrättens prövning, ävensom i avkortnings- och reskontreringsmål skola jämte handlingarna i målen biläggas vederbörande räkenskaper för att i riksräkenskapsverket granskas;

skulle vid denna granskning beslut i sådant mål finnas felaktigt, äger riksräkenskapsverket att över beslutet anföra besvär hos kammarrätten.

I en annan kungörelse av den 23 december 1908 stadgas, att besvär över vederbörande förvaltningsmyndighets beslut i extra ordinarie avskrivningsmål må anföras hos kammarrätten.

Härav framgår, att kontroll över myndigheternas beslut i avkortnings-, avskrivnings-, restitutions- och reskontreringsmål utövas *dels* av kammarrätten, efter skedd underställning, beträffande beslut om extra ordinarie avskrivning av penningbelopp, överstigande 1,000 kronor, samt beträffande länsstyrelses beslut om restitution av belopp, överstigande 1,000 kronor, *dels ock*, i alla övriga fall, av riksräkenskapsverket vid därstädes skeende granskning av inkomna räkenskaper.

Enligt kommitténs mening skulle en tidsenlig förenkling av ifrågavarande ärendens behandling kunna ske genom att dels upphäva ovanberörda föreskrifter om underställning, helst som dessa enligt vad kommittén inhämtat numera endast sällan av myndigheterna iakttagas, och dels förlägga hela kontrollen över ifrågavarande ärendens behandling till riksräkenskapsverket, för vilket ändamål i ovanberörda bägge kungörelser den 23 december 1908 meddelade stadganden om besvärns anförande hos kammarrätten synas böra upphävas. Riksräkenskapsverkets befogenhet att i anmärkningsväg beivra före-

lupna felaktigheter torde få anses innefatta tillräcklig kontroll över att i dessa frågor statsverkets intressen behörigen iakttagas. Klagan över riksräkenskapsverkets beslut, varigenom dylik anmärkning fastställes, bör, om sådan klagan skulle förekomma, fullföljas till regeringsrätten. Besvär över myndigheternas beslut i restitutionsmål torde kunna anföras direkt hos regeringsrätten. Skulle i något fall besvär förekomma över arméförvaltningens eller marinförvaltningens beslut i reskonteringsmål, avseende kvittning av överskott å vissa persedeltitlar mot brist å andra, torde även dessa lämpligen kunna anföras direkt hos regeringsrätten.

Vidare tillkommer det kammarrätten enligt § 1 mom. 19 av dess instruktion att pröva besvär över utslag, meddelade av konsistorierna eller av länsstyrelserna och konsistorierna gemensamt i frågor om orätt förvaltning av eller bristande redovisning för allmänna läroverks och kyrkors med flera dylika medel. Dylika besvär, som torde förekomma mycket sällan, synas likaledes kunna anföras direkt hos regeringsrätten.

Vad slutligen angår de i mom. 1—3 i nyssnämnda paragraf omförmälda balansmål, åtal mot tjänstemän och tvister angående betalning på grund av borgen eller annorlunda ställd säkerhet för kronans uppbördsmän, torde dessa kunna överflyttas till de allmänna domstolarna. Förslag härom är enligt vad kommittén har sig bekant redan underställt Kungl. Maj:ts prövning.

Vid övervägande av frågan om vinnande av förenkling och besparing å förevarande förvaltningsområde måste givetvis även uppkomma det spörsmålet, huruvida de tre lönenämnderna, kommunikationsverkens lönenämnd, allmänna civilförvaltningens lönenämnd och försvarsväsendets lönenämnd, fortfarande äro nödvändiga.

Dessa lönenämnder, som inrättades i samband med de nya avlöningsreglementenas fastställande, hava enligt sina instruktioner till åliggande att verkställa utredning samt till Kungl. Maj:t avgiva yttrande och förslag i sådana till nämnderna hänskjutna ärenden av huvudsakligen löneteknisk natur, som beröra de verk, å vilkas befattningshavare vederbörande avlöningsreglemente äger tillämpning, ävensom att med uppmärksamhet följa ifrågavarande verks utveckling, såvitt densamma kan öva inverkan på löneförhållandena vid verken, och hos Kungl. Maj:t göra de framställningar beträffande dessa verks löneförhållanden, vilka nämnden finner påkallade. varjämte föreskrivits, att nämnderna böra i sin verksamhet eftersträva likformighet i de ifrågavarande verkens löneförhållanden samt beakta såväl de allmänna intressena med avseende å dessa verk som ock verkens ledningars och personals behov.

Givetvis hava dessa nämnder under den nu förlupna första tiden av de nya avlöningsreglementenas tillämpning haft en viktig uppgift att fylla, särskilt med hänsyn till ordnandet av övergången till de nya förhållandena och till utformningen av de tilläggsföreskrifter m. m., som under denna tid befunnits erforderliga. Men sedan detta arbete nu blivit utfört, synes det knappast föreligga tillräcklig anledning att bibehålla ifrågavarande institutioner, vilka draga den rätt betydande kostnaden av tillhoppa omkring 120,000 kronor. Om, såsom ju är att förvänta, den inom finansdepartementet pågående omarbetningen av det allmänna civila lönereglementet giver till resultat förenkling och förtydligande av de för närvarande ganska invecklade avlöningsbestämmelserna, lär behovet av särskilda lönenämnder härigenom minskas. Och om statskontoret erhåller den centrala uppgift i fråga om avlöningsbestämmelsernas tolkning, som av kommittén föreslagits, torde även detta bidraga till att lönenämnderna kunna undvaras.

Av dessa skäl anser kommittén, att åtminstone allmänna civilförvaltningens och försvarsväsendets lönenämnder kunna vid nästa budgetårs ingång upphöra med sin verksamhet. Vad angår kommunikationsverkens lönenämnd kan måhända ifrågasättas, att denna med hänsyn till de särskilda förhållandena inom dessa verk med deras stora grupper av befattningshavare i lägre tjänstegrader bör tills vidare fortbestå.

Då det nu gäller att undersöka den organisatoriska innebörden av de ovan framställda förslagen, finner man först och främst, att regeringsrättens arbetsbörda skulle avsevärt lättas. Med ledning av regeringsrättens årsbok har uppgjorts nedanstående tablå, angivande sådana därstädes under åren 1919—1922 handlagda mål, som enligt nyssnämnda förslag skulle därifrån bortflyttas.

Mål ang. avlöningsförmåner			Mål ang. rese- och traktamentsersättning		Familjeunderstöd åt värnpliktiga	Pensionsmål	Summa	Samtliga av reg. rätten handlagda mål	Kol. 7 i procent av kol. 8
	Anm. mål	Ej anm. mål	Anm. mål	Ej anm. mål					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1919	77	214	24	58	15	18	406	1,801	22.5
1920	140	135	32	52	10	9	378	2,043	18.5
1921	155	163	34	53	30	32	467	2,153	21.7
1922	83	143	31	46	35	13	351	1,977	17.7

Enligt denna tablå hava alltså under dessa år omkring 20 procent av samtliga regeringsrättens mål utgjorts av sådana, som enligt förslaget skulle därifrån bortflyttas. Då emellertid en del av ifrågavarande mål torde vara mera tidskrävande än de övriga i *genomsnitt* äro, kan man säkerligen beräkna, att regeringsrätten skulle befrias från ungefär $\frac{1}{4}$ av sin arbetsbörda, motsvarande omkring 53 föredragningsdagar. Denna lättnad är väl behöflig, därest regeringsrätten skall bliva i stånd att avarbeta den under senare år starkt växande balansen, som utgjorde år 1920 1,618 mål, år 1921 1,839 mål och år 1922 2,233 mål. Och man skulle åtminstone tillsvidare undgå att inrätta en ny avdelning av regeringsrätten, en åtgärd, som skulle medföra en årlig kostnad av över 100,000 kronor, utom avlöningar till nya föredragande. Då de mål, som från försvarsdepartementet föredragas inför regeringsrätten, till allra största delen utgöras av sådana, som enligt förslaget skulle bortflyttas, torde föredraganden av dessa mål, nämligen ett kansliråd i försvarsdepartementet, kunna indragas; och för vissa övriga departement torde behovet av extra föredragande i någon mån minskas.

I kammarrätten hava enligt inhämtade underrättelser antalet dels från riksräkenskapsverket och dels i besvärsväg inkomna anmärkningsmål utgjort år 1921 244, år 1922 437 och första halvåret 1923 266. Antalet avkortnings-, avskrivnings-, restitutions- och reskontreringsmål har utgjort år 1921 20, år 1922 41, och under tiden 1 januari—20 november 1923 38, huvudsakligen underställda restitutionsmål.

Föredragningen av samtliga dessa mål verkställes av två kammarrättsråd, vilka emellertid under de senaste åren kunnat i någon mån tagas i

anspråk även för föredragning av skattemål. Såsom biträden åt dessa bägge kammarrättsråd äro två amanuenser anställda. Även om kammarrätten befrias från förenämnda mål, torde dock någon minskning i antalet kammarrättsråd för närvarande knappt vara tillräddig, utan lärer nyssnämnda bägge kammarrättsråds arbetskraft få tagas i anspråk för avarbetande av den stora balansen av skattemål; och torde de även för denna arbetsuppgift fortfarande vara i behov av biträde av de bägge amanuenserna. Alternativt synes dock kunna ifrågasättas, att ett av nyssnämnda kammarrättsråd förflyttas till statskontoret.

Vad riksräkenskapsverket beträffar inträder, om eftergranskningen därstädes av de verks räkenskaper, som hava specialrevisioner, upphör, minskning i antalet behöfliga revisorer. Denna eftergranskning kräver nu arbete av ungefär 10 revisorer, vilka alltså torde kunna indragas. Denna indragning kan omedelbart effektueras beträffande dels de nu på extra stat uppförda fyra revisorstjänsterna och dels en för närvarande vakant ordinarie revisorsbefattning, men måste i övrigt ske successivt i mån av uppkommande vakanser eller i de fall, där sådant kan genomföras, genom vederbörandes förflyttning till andra statstjänster. Fem revisorstjänster synas emellertid böra tills vidare uppföras på övergångsstat.

Å andra sidan skulle emellertid förenämnda förslag om anmärkningsmålsens avdömande av riksräkenskapsverket medföra arbetsökning för verket, visserligen icke i fråga om sådana anmärkningar, som framställas inom verket själv, men däremot i avseende å de inom specialrevisionerna framställda.

Rörande de inom riksräkenskapsverket handlagda anmärkningsmål har kommittén inhämtat,

att under år 1921 387 anmärkningar å belopp av tillhoppa 126,875 kronor 18 öre blivit av riksräkenskapsverket för dess del gillade och anmaningar om beloppens inbetalning riktade till vederbörande redogörare;

att 312 av dessa anmärkningar blivit av redogörarna godkända och de anmärkta beloppen godvilligt inbetalda med 69,007 kronor 39 öre;

att 64 av redogörarna bestridda anmärkningar å tillhoppa 54,827 kronor 13 öre överlämnats till kammarrättens prövning;

att kammarrätten härutav gillat 57 anmärkningar å tillhoppa 52,646 kronor 51 öre och ogillat 5 anmärkningar å tillhoppa 1,523 kronor 02 öre;

att under år 1922 1,131 anmärkningar å tillhoppa 417,171 kronor 76 öre blivit av riksräkenskapsverket för dess del gillade;

att 816 av dessa anmärkningar blivit av redogörarna godkända och beloppen godvilligt inbetalade med 147,187 kronor 41 öre;

att 297 av redogörarna bestridda anmärkningar å tillhoppa 216,190 kronor 66 öre överlämnats till kammarrättens prövning;

att kammarrätten härutav gillat 216 anmärkningar å tillhoppa 92,128 kronor 33 öre samt ogillat 59 å tillhoppa 117,276 kronor 50 öre;

samt att riksräkenskapsverket under första halvåret 1923 för sin del gillat anmärkningar å tillhoppa 363,183 kronor 34 öre.

I detta sammanhang bör emellertid erinras, att de belopp, som efter anmärkning medgivits eller fastställts till återbetalning, icke i sin helhet influtit till statsverket. Atskilliga belopp hava nämligen, såsom förut omnämnts, blivit efter ansökan av Kungl. Maj:t efterskänkta. Storleken därav har emellertid icke kunnat av kommittén fastställas.

Vidare har kommittén av de myndigheter, som hava specialrevisioner, begärt

vissa upplysningar rörande hos dem handlagda anmärkningsmål och om det arbete dessa mål kräva efter det anmärkningarna framställts.

Här nedan lämnas en redogörelse för de på grund härav till kommittén inkomna uppgifterna. Då dessa icke varit tillräckligt enhetliga för att kunna sammanfattas i en överskådlig tabell, hava de måst återgivas för varje verk särskilt i den form, vari de inkommit.

Fångvårdsstyrelsen.

	För år 1921	För år 1922	För år 1923
Antalet anhängiggjorda anmärkningsmål ...	341	333	315
Av dessa har styrelsen genom resolution gillat	210	149	—
Ännu på styrelsens prövning beroende ...	31	91	315
Av styrelsens förenämnda resolutioner hava i kammarrätten överklagats	16	6	—

Då anmärkningsmålen, sedan de av revisionen avlämnats, behandlas av styrelsens ordinarie tjänstemän, anses några särskilda kostnader härför icke kunna beräknas.

Arméförvaltningen.

	Under år 1921	Under år 1922	Under tiden 1/1-30/6 1923
Antalet framställda anmärkningspunkter	2,374	5,594	382
Betalningsskyldighet ålagd vederbörande redogörare beträffande följande antal punkter	965	2,020	1,079
Särskilda resolutioner hava utskrivits beträffande följande antal punkter	289	524	225

Av de under femårsperioden 1918—1922 till ett antal av 2,009 utfärdade resolutionerna hava 50.4 procent överklagats i kammarrätten.

Arbetet med anmärkningsmålen, sedan de av vederbörande revisorer anhängiggjorts, kräver i arméförvaltningen följande arbetsprestationer, nämligen $\frac{1}{3}$ av revisionsbyråchefens arbetstid, $\frac{3}{4}$ av de bägge revisionskommissariernas arbetstid, ett kvinnligt biträde sysselsatt under hela arbetstiden med diariéer och expedition, samt $\frac{9}{14}$ av två renskriverskors arbetstid. Kostnaderna för dessa arbetsprestationer skulle därför enligt gällande avlöningsstater kunna

beräknas till sammanlagt 22,098 kronor ($= \frac{10,980}{3} + 2 \times \frac{3 \times 8,580}{4} + 2,436 + 2 \times \frac{4.5 \times 2,436}{7}$).

Marinförvaltningen.

	under år 1921	under år 1922
Antal handlagda anmärkningsmål	1,648	531
Antal anmärkningsmål, vari ersättningsyrkande fastställts	72	28
Antal i kammarrätten överklagade marinöverkommissariens beslut	27	—

Anmärkningarna för första halvåret 1923 hava ännu ej hunnit slutgiltigt utformas.

För anmärkningars föredragning, expediering m. m. är f. n. avsedd allenast en person, nämligen förste revisorn. Någon särskild kostnad för den del av hans arbete, som representeras av sysslandet med dessa åligganden, har ej kunnat uppgivas.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Den revision, som i styrelsen äger rum, avser dels förgranskning av inkommande räkningar före deras likviderande, och dels kontroll över användningen av vissa statsbidrag.

Några anmärkningsmål i egentlig mening förekomma icke.

Järnvägsstyrelsen.

	Betr. 1921 års räkenskaper	1922 års dito	1:sta halv- årets 1923 dito
Anhängiggjorda anmärkningsmål	825	703	362
Av dessa anmärkningar hava vederbörande redogörare utan vidare godkänt	449	330	183
Efter redogörarens bestridande har styrelsen ålagt betalningsskyldighet beträffande	22	12	—
I kammarrätten hava härav överklagats	4	—	—
På styrelsens prövning ännu beroende, bestridda anmärkningar	—	37	12

Målens förberedande behandling är anförtrödd åt notarien på kameralbyrån, som även uppsätter förslag till beslut. Föredragning i styrelsen åligger kameralbyråns chef. Utskrift och expediering av besluten sker genom å kameralbyrån anställda kvinnliga kontorsskrivare.

Då bestyret med beredning, föredragning och expediering av anmärkningsmål väl lämpar sig för och även utföres såsom fyllnadsarbete under perioder av minskad anhopning av löpande och sålunda mera brådskande ärenden, vållas ej statsverket härigenom några särskilda personalkostnader.

Generalpoststyrelsen.

	1921	1922	första halv- året 1923
Antal handlagda anmärkningsmål	2,445	2,324	857
Antal mål, vari statsverket tillgodoförts vissa belopp	1,709	1,432	567
Antal mål, vari redogörarna tillgodoförts vissa belopp	638	773	294

Härförutom rättas ett stort antal räkenskapsfel genom skriftväxling mellan revisorerna och redogörarna. Å postsparbanksbyrån ske alla rättelser på sålunda angivet sätt.

Sedan i anhängiggjort anmärkningsmål skriftväxlingen mellan revisionen och redogöraren avslutats, fattas i regeln beslut å andra byrån av byrådirektören och å fjärde byrån av sekreteraren. Besluten meddelas genom påstämpling å akten. Fjärde byråns anmärkningsmål föredragas inför styrelsen blott i mycket sällsynta undantagsfall. Av andra byråns anmärkningsmål föredragas inför styrelsen ett par stycken per månad.

I endast två av ovanberörda anmärkningsmål har talan fullföljts till kammarrätten.

Bestyret med beredning, föredragning, uppsättning och expedition i anmärkningsmål är en i allmänhet enkel och föga tidsödande detalj av de göromål, som jämlikt gällande arbetsordning åligga vederbörande tjänstemän. Att under sådana omständigheter beräkna, vilken kostnad arbetet i fråga medför, har uppgivits svårigen låta sig göra.

Telegrafstyrelsen.

	1921	1922	¹ / ₁₋₃₀ /6 1923
Antal anmärkningar genom skrivelser från revisionen	1,516	1,225	683
Antal inför styrelsen föredragna anmärkningsmål	102	37	3

Såsom härav framgår rättas de flesta felen genom skrivelser till redogörarna. Målen underställas styrelsen blott i tvistiga fall och i fråga om beivrande av fel, uppkomna genom större vårdslöshet eller slarv, samt givetvis i de fall, då redogöraren ej godkänner anmärkningens riktighet.

Något överklagande i kammarrätten har ej under förenämnda tid förekommit.

Anmärkningsmålen föredragas av byråchefen å kameralbyrån. I en del fall deltagar sekreteraren å samma byrå i ärendets beredning. Expeditionen uppsättes av notarien å byrån. Ifrågavarande arbete utgör en försvinnande liten del av de å kameralbyrån förekommande göromålen och medför icke någon nämnvärd kostnad.

Medicinalstyrelsen.

	1921	1922
Antalet anhängiggjorda anmärkningsmål	11	5
Betalningsskyldighet ålagd i följande antal fall	10	5
Antal i kammarrätten överklagade beslut	1	1

Revisionen består av en kontrollant av hospitalens ekonomiska förvaltning.

Med beredning, föredragning, uppsättning och expedition i anmärkningsmålen syssla en byråchef, en notarie och ett skrivbiträde. Men för en var av dessa befattningshavare taga dessa göromål i anspråk endast omkring 7 timmar för år.

Domänstyrelsen.

	1921	1922	¹ / ₁₋₃₀ /6 1923
Anhängiggjorda anmärkningsmål	267	321	143
Betalningsskyldighet ådömd i följande antal fall	47	102	63
I följande antal fall har anmärkning av redogöraren godkänts utan att styrelsens beslut erfordrats	18	47	29

Av förenämnda mål hava 12 dragits under kammarrättens prövning.

Beredning, föredragning, uppsättning och expedition ombesörjes av kameralbyråns chef med biträde av en notarie och en kvinnlig tjänsteman, för vilka befattningshavare nu förevarande göromål emellertid utgöra allenast en obetydlig del av dem åliggande arbete, vadan kostnaden härför anses vara av mycket underordnad beskaffenhet.

Stuteriöverstyrelsen.

	1921	1922	$\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$ 1923
Antalet anhängiggjorda anmärkningsmål	7	11	16
Antalet fastställda anmärkningar	7	6	—
Ännu ej avgjorda	—	—	16

Något överklagande i kammarrätten har ej förekommit.

Anmärkningarna, som uteslutande hänfört sig till de utav ordförandena i statens hästpremieringsnämnder avgivna reseräkningarna, hava framställts av notarien hos styrelsen och föredragits av byrådirektören. Någon särskild kostnad har arbetet ej medfört.

Lotsstyrelsen.

	1921	1922	$\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$ 1923
Antalet framställda anmärkningar	102	152	14
Fastställda anmärkningar	12	34	4
I kammarrätten överklagade	—	6	—

Utom förenämnda till styrelsens prövning överlämnade anmärkningar hava från revisionen direkt till redogörarna riktats »erinringar», vilka för år 1922 i 29 fall och för första halvåret 1923 i 10 fall föranlett omedelbar uppdebitering av de anmärkta beloppen.

Enligt styrelsens instruktion åligga anmärkningsmålens beredning och föredragning chefen för kanslibyrån, uppsättandet av anmärkningsresolutionerna kamreraren samt expeditionen av målen i övrigt sekreteraren, vadan någon särskild kostnad för handläggningen hos lotsstyrelsen av anmärkningsmålen i nu berörda delar icke anses ifrågakomma.

Generaltullstyrelsen.

	1920	1921	1922	$\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$ 1923
Anhängiggjorda anmärkningsmål	158	127	127	54
Fastställda underdebiteringar	107	73	74	23
Fastställda överdebiteringar	25	35	32	10
I kammarrätten överklagade utslag	6	4	1	—

Målen föredragas av revisionsbyråchefen (stundom förste revisorn) inför generaltulldirektören och ytterligare en byråchef. Uppsättning verkställas av amanuens (med användande av blanketter), eller, då särskild resolution skall utfärdas, av sekreteraren eller föredraganden. Utskrift och expedition ombesörjes av kvinnlig arbetskraft under sekreterarens överinseende.

En del mindre felaktigheter rättas genom promemorior eller meddelanden från revisionsbyrån direkt till förvaltningarna.

Någon tillförlitlig beräkning av kostnaderna kan ej uppgöras.

Vattenfallsstyrelsen.

	1921	1922	$\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$ 1923
Antalet handlagda anmärkningsmål	519	779	400
Betalningsskyldighet har ålagts vederbörande i följande antal fall	228	311	165
Anmärkningar, som föranlett utbetalningar från verket	201	339	168

	1921	1922	$\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$ 1923
Anmärkingar, som gillats i princip, men dock ej föranlett vidare åtgärd	7	9	1
Den 15 november 1923 ännu oavgjorda	—	14	43

Något överklagande i kammarrätten har icke förekommit.

Besluten förberedas och uppsätts av kamreraren samt föredragas av chefen för kameralbyrån; dock äger denne att själv besluta rörande sådana anmärkingar, som av vederbörande förklarande godkänts eller vilka revisionen låtit förfalla såsom nöjaktigt förklarade. Kostnaden för detta arbete, som tager i anspråk endast en mindre del av nämnda tjänstemäns tid, anses ej kunna beräknas.

Då enligt kommitténs förslag specialrevisionernas anmärkingar skulle av riksräkenskapsverket prövas blott i den mån de av redogörarna bestritts men dock av granskare fullföljas, har kommittén även sökt utröna, i huru stor omfattning sådant bestridande äger rum, och har därvid inhämtat,

att i arméförvaltningen antalet bestridda anmärkningspunkter utgjort år 1921 289, år 1922 524 och första halvåret 1923 225,

att av de år 1920 i marinförvaltningen anhängiggjorda anmärkingar, vilka sammanlagt utgjort 209, ett antal av 133 blivit av redogörarna bestridda, varefter 67 av dessa fått förfalla och 66 föranlett åläggande av betalningsskyldighet,

att av de av generalpoststyrelsens revision framställda anmärkingar en ytterst ringa procent plägar av redogörarna bestridas,

att av de i järnvägsstyrelsen mot 1921 års räkenskaper framställda 825 anmärkningarna 376 blivit av redogörarna bestridda och att i 31 av dessa fall betalningsskyldighet ålagts vederbörande, under det att beträffande återstoden av de slutbehandlade målen redogörarens förklaring ansetts tillfredsställande,

samt att i de av telegrafstyrelsen handlagda anmärkningsmål bestridande från redogörarens sida förekommit år 1921 i 16 fall och år 1922 i 2 fall.

Härav synes framgå, att från de affärsdrivande verken icke så synnerligen många anmärkningsmål skulle behöva överlämnas till riksräkenskapsverkets prövning, medan däremot i armé- och marinförvaltningarna anhängiggjorda anmärkningsmål komme att i större utsträckning prövas av riksräkenskapsverket, varjämte även från fängvårdsstyrelsen, medicinalstyrelsen, lotsstyrelsen, generaltullstyrelsen och möjligen stuteriöverstyrelsen en del anmärkingar komme att hänskjutas till riksräkenskapsverket. Men å andra sidan skulle de anmärkingar, som nu i sistnämnda verk framställas vid eftergranskningen av de övriga förenämnda verkens räkenskaper bortfalla. Dessa anmärkingar uppgingo år 1922 till ett sammanlagt antal av 299, därav på armé- och marinräkenskaperna belöpte 282 och å de övriga räkenskaperna 17. Med hänsyn härtill synes den ökning i arbete, som genom förslaget skulle förorsakas riksräkenskapsverkets styrelse, bestående av generaldirektören och två byråchefer, icke bliva alltför betydande. För att emellertid lätta arbetsbördan för verkets styrelse synes den ena byråchefen, nämligen chefen för riksbokslutsbyrån, kunna i regel vara befriad från deltagande i anmärkningsmålen avgörande och i stället vederbörande förste revisor inträda såsom ledamot. Enligt kommitténs mening kan det anses tillräckligt att i dessa måls avgörande deltaga tre personer, nämligen generaldirektören, byråchefen å revisionsbyrån och nyssnämnde förste revisor.

Då arbetet med uppsättning och expediering av ifrågavarande anmärkningsmål fortfarande torde böra vara förlagt till specialrevisionen, skulle alltså någon förstärkning av riksräkenskapsverkets styrelse eller kanslipersonal ej behöva ifrågakomma.

Vad beträffar de ämbetsverk, som hava specialrevisioner, synes det av de uppgifter, som kommittén hittills erhållit, framgå, att deras befriande från själva avdömandet av de bestridda anmärkningarna knappast i detta sammanhang kan föranleda till någon minskning i personalbehovet, helst som arbetet därmed torde komma att åtminstone delvis motsvaras av avgivande i tvistiga fall av utlåtande till riksräkenskapsverket. Och fränsett detta avdömande skulle ju i övrigt personalens sysslande med anmärkningsmålen bliva ungefär oförändrat, utom att bestridda anmärkningar skulle av vederbörande tjänsteman (dock i intet fall av byråchef) föredragas i riksräkenskapsverket i stället för i det förvaltande verket.

Beträffande ett av de ifrågavarande ämbetsverken, nämligen marinförvaltningen, synes emellertid den föreslagna ändringen i anmärkningsmålen behandling kunna giva anledning till att ifrågasätta viss förändrad organisation.

I detta ämbetsverk avgöras nu anmärkningsmålen av civilavdelningens chef, marinöverkommissarien, som därjämte har att handlägga och föredraga ärenden som angå marinens fasta egendom i de delar, som ej tillhöra annan avdelning, förklaring, ändring eller upphävande av gällande eller förslag till nya allmänna författningar, allmänna föreskrifter, som bero av marinförvaltningen att utfärda för verkställighet av gällande författningar eller av Kungl. Maj:t särskilt givna nädiga befallningar, tillsättning av och avsked från annan civil tjänstebefattning vid marinförvaltningen än kemist- och andre kemistbefattningarna, ledighet från och förordnande å dylik befattning samt ansvar för tjänstefel av marinförvaltningens civila personal, balans-, avskrivnings- och besvärsmål samt övriga ärenden av administrativt-juridisk beskaffenhet.

Före marinöverkommissarieämbetets inrättande med 1909 års ingång var amiralitetsrådet chef för civilavdelningen och handlade i sådan egenskap berörda ärenden. Från och med 1909 är amiralitetsrådet chef för den till civilavdelningen hörande kameralbyrån och föredrager såsom sådan ärenden, som angå uppbörden, anordnandet och redovisningen av alla till marinförvaltningens befattning hörande medel, balans-, avskrivnings-, anmärknings- och besvärsmål undantagna, ävensom sammanfattandet av förslagen till staterna å fjärde huvudtiteln, i vad marinförvaltningen vidkommer.

Enligt kommitténs mening kan det ifrågasättas, huruvida efter bortflyttandet av anmärkningsmålen, vilka torde utgöra en ganska väsentlig del av marinöverkommissariens göromål, det må vara nödvändigt att bibehålla anordningen med två inför ämbetsverkets chef föredragande civila ledamöter, och om ej amiralitetsrådet kan lämpligen återtaga chefskapet för civilavdelningen med därtill i övrigt hörande föredragningskyldighet.

I denna uppfattning har kommittén styrkts av vad som förekommit under utredningen angående marinöverkommissarieämbetets inrättande. Tillika vill kommittén erinra, att de sakkunniga, som den 23 november 1921 avgävo betänkande och förslag angående organisationen av den centrala försvarsförvaltningen, ansett, att vid en eventuell sammanslagning av armé- och marinförvaltningarna icke funnes plats för marinöverkommissarien, vadan de sakkunniga föreslagit indragning av dennes ämbete.

Under sådana förhållanden har kommittén ansett sig kunna redan nu,

innan kommittén upptagit den centrala försvarsförvaltningens organisation till behandling, föreslå indragning av marinöverkommissariens ämbete.

Inom statskontoret skulle givetvis uppstå behov av ökade arbetskrafter.

Vad först angår de besvär rörande avlöning, rese- och traktamentsersättning samt pensioner, som skulle komma att hos statskontoret anföras utan samband med anmärkningsmål, torde dessa med ledning av ovanstående uppgifter angående i regeringsrätten anförda besvär kunna beräknas till omkring 250 årligen.

Om man beträffande anmärkningsmålen antager, att omkring 15 procent av i dessa mål anförda besvär handla om annat än sådana avlönings- med flera frågor, som skulle av statskontoret avdömas, skulle man med ledning av ovan intagna uppgifter rörande den omfattning, å vilken kammarrättens beslut i anmärkningsmål påkallats, möjligen kunna beräkna antalet till statskontoret inkommande besvär i anmärkningsmål till 400 årligen. Sammanlagda antalet på statskontorets handläggning ankommande besvär skulle då bli 650 om året, varvid emellertid bör beaktas, att statskontoret skulle befrias från utlåtanden till regeringsrätten, vilkas antal för de senaste åren i medeltal utgjort 65. Detta torde dock komma att i någon mån motvägas därav, att statskontorets utlåtanden torde komma att i större omfattning än nu av Kungl. Maj:t infordras i frågor om efterskänkande av i anmärkningsväg ådömda belopp.

En väsentlig ökning skulle även uppstå i statskontorets expeditionsgörömmål, helst om det visar sig nödvändigt att i någon större utsträckning skriva besluten med rubrik. Därför torde böra upprättas och publiceras en prejudikatsamling rörande sådana mål, som anses hava rättsbildande betydelse.

I avgörandet av förenämnda besvärmål och förfrågningar torde jämte chefen och föredraganden böra deltaga ytterligare två ledamöter.

Att i följd av den sålunda uppkommande arbetsökningen antalet statskommissarier och byråchefer, som nu äro fem, måste ökas med minst en, torde vara ställt utom varje tvivel, liksom även att utöver de i verket anställda tre sekreterarna, vilka i ganska stor utsträckning anlitas även såsom föredragande, särskilt i avlöningsfrågor, erfordras ytterligare en sådan tjänsteman. Härjämte torde böra beräknas något belopp för förstärkning av kanslipersonalen i övrigt. Huruvida härutöver förstärkning i statskontorets arbetskrafter erfordras läter få bero på vidare utredning i ärendet.

Det ekonomiska resultatet av kommitténs föreliggande förslag skulle approximativt kunna kalkyleras sålunda:

besparing:

ett kansliråd i försvarsdepartementet	kr.	11,460
marinöverkommissarien	»	13,020
tio revisorer i riksräkenskapsverket, därav fyra nu å extra stat uppförda	»	24,192
och sex å ordinarie stat	»	46,008
två kammarrättsråd, vilkas arbetskraft kan utnyttjas för annat ändamål	»	21,500
två amanuenser i kammarrätten, d:o d:o	»	8,000
allmänna civilförvaltningens och försvarsväsendets lönenämnder	»	90,000
summa kronor		214,180

ökad utgift:

förstärkning av statskontorets arbetskrafter, nämligen en byråchef	kr.	10,500
en sekreterare	»	8,500
biträde å kansliet	»	5.000
summa kronor		24,000

alltså nettobesparing av 190,180 kronor, eller om hänsyn toges till eventuellt dyrtidstillägg, ytterligare omkring 20,000 kronor, eller alltså i runt tal tillhoppa 210,000 kronor.

Härtill kommer, under förutsättning att eljest en ny avdelning i regeringsrätten måste inrättas, det belopp av omkring 100,000 kronor, som kan beräknas härför åtgå, ävensom den kostnad, som skulle betingas av inrättandet av förenämnda särskilda instansordning för avlöningsmål m. m., vilken vid genomförandet av kommitténs förslag skulle bli obehövlig.

Slutligen torde den omständigheten, att antalet besvärinstanser i ovanberörda mål skulle minskas från tre till två, i och för sig medföra besparing av ett betydande expeditiönsarbete och därmed förenade utgifter på skilda håll inom statsförvaltningen.

Såsom en huvudsaklig sammanfattning av vad som ovan föreslagits får kommittén sålunda hemställa,

att besvär i frågor angående

a) statstjänstemäns avlöningsförmåner,

b) statstjänstemäns rätt till eller avgift för pension eller deras avgifter till eller delaktighet i av staten understödd pensionskassa,

c) rese- och traktamentsersättning för förrättning i statens ärenden, eller dylika ersättningar, som eljest utgå av statsmedel,

d) enligt gällande författning eller särskilda av Kungl. Maj:t givna föreskrifter utgående kommittéarvoden, samt

e) familjeunderstöd åt värnpliktiga,

må, där sådana besvär hittills anförts hos regeringsrätten, i stället anföras hos statskontoret,

att de frågor om ålderstillägg eller placering i löneklass, som enligt kungl. kungörelsen den 2 december 1921 för närvarande avgöres av Kungl. Maj:t i statsrådet, i stället skola avgöras av statskontoret,

att talan mot statskontorets vare sig i första eller andra instans meddelade beslut i frågor av dylikt slag icke må kunna i besvärsväg fullföljas,

att, därest vid granskning i riksräkenskapsverket av andra myndigheters än statskontorets beslut om befattningshavares placering i löneklass eller om tilldelande av ålderstillägg sådant beslut anses felaktigt, vederbörande förste revisor i riksräkenskapsverket äger att genom besvär hos statskontoret överklaga dylikt beslut,

att riksräkenskapsverket skall hava att självt pröva och avgöra de inom verket anhängiggjorda anmärkningsmål,

att, där anmärkning, som framställts inom de hos vissa förvaltande myndigheter befintliga specialrevisioner, blivit av vederbörande redogörare bestridd, men ändock av specialrevisionen fullföljes, sådant anmärkningsmål skall med ändring av § 1 mom. 4 av kammarrättens instruktion överlämnas till riksräkenskapsverkets prövning och avgörande med nedan angivet undantag,

att riksräkenskapsverkets beslut i anmärkningsmål, som angår sådan fråga, om avlöning, rese- och traktamentsersättning, pension m. m., som omför-

mäles i första punkten av denna sammanfattning, må kunna genom besvär överklagas hos statskontoret,

att riksräkenskapsverkets beslut i övriga anmärkningsmål må kunna genom besvär överklagas i regeringsrätten,

att inom generaltullstyrelsen framställd anmärkning om felaktig tullbehandling skall i första instans avgöras av nämnda styrelse, vars beslut må kunna överklagas hos regeringsrätten,

att de i § 1 mom 5—8 av kammarrättens instruktion omförmälda frågor skola till behandling och avgörande upptagas av riksräkenskapsverket i stället för av kammarrätten,

att de i kungörelser av den 23 december 1908 meddelade föreskrifter om underställning m. m. av avkortnings- och avskrivnings-, restitutions- och reskontreringsmål samt om besvär i extra ordinarie avskrivningsmål upphävas,

att besvär över utslag, meddelade av konsistorium eller av länsstyrelse och konsistorium gemensamt i frågor om orätt förvaltning av eller bristande redovisning för allmänna läroverks och kyrkors m. fl. dylika medel, må anföras direkt hos regeringsrätten,

att alltså kammarrättens befattning med sistnämnda mål samt med anmärknings-, avkortnings-, avskrivnings-, restitutions- och reskontreringsmål ävensom regeringsrättens befattning med de avlönings-, pensions-, rese- och traktamentsersättnings- m. fl. mål, som omförmälas i första punkten av denna sammanfattning, skall upphöra.

Vidare föreslår kommittén,

att en kansliråds- och byråchefsbefattning i försvarsdepartementet indrages,

att fyra extra revisorstjänster och sex ordinarie revisorsbefattningar i riksräkenskapsverket indragas,

att de två kammarrättsråd, som nu handlägga anmärknings- m. fl. ovan nämnda mål, ävensom de åt dem såsom biträden anställda två amanuenser i kammarrätten må tagas i anspråk för andra på kammarrättens handläggning ankommande ärenden, eller, alternativt, att ett av nyssberörda kammarrättsråd förflyttas till statskontoret,

att marinöverkommissariebefattningen indrages,

att allmänna civilförvaltningens lönenämnd och försvarsväsendets lönenämnd indragas,

samt att i statskontoret anställas ytterligare en statskommissarie och byråchef samt en sekreterare, ävensom att erforderligt anslag i övrigt beviljas till förstärkning av arbetskrafterna i statskontorets kansli.

Särskilt yttrande av Carl W. U. Kuylenstierna.

För min del skulle jag föredraga en delvis annan utformning av kommitténs förslag angående förenklad behandling av vissa besvär- och anmärkningsmål än den, kommitténs majoritet funnit sig böra tillstyrka.

Vad först avlöningsfrågorna beträffar, instämmer jag helt i den grundtanke, som ligger bakom kommitténs förslag. Dessa frågor erhålla otvivelaktigt för närvarande en alltför omständlig behandling i förhållande till frågornas betydelse. Likaså är jag ense med kommittémajoriteten därom, att det är både enkelt och praktiskt att lägga dessa frågors slutliga avgörande till statskontoret. Däremot har jag ansett den av kommittémajoriteten valda vägen för denna tankes genomförande medföra en del föga lyckliga konsekvenser, vilka enligt mitt förmenande kunnat undvikas genom en huvudsakligen formell omläggning i vissa avseenden, utan att någon nämnvärd skillnad i besparingshänseende skulle uppstå. Hade ej detta varit möjligt, är det sannolikt, att jag stannat vid att tillstyrka majoritetsförslaget trots nämnda konsekvenser.

Enligt kommittémajoritetens förslag kommer statskontoret att i anmärkningsmål angående avlönings- m. fl. frågor bliva överinstans över riksräkenskapsverket. Ett sådant resultat kan svårigen anses stå i god överensstämmelse med grundprinciperna för vår förvaltningsapparats byggnad. Redan detta, att det centrala revisionsverket skall — låt vara på ett begränsat område — vara underinstans till ett av våra största penningförvaltande verk, synes mindre lyckligt. Härtill komma emellertid även andra synpunkter. Riksräkenskapsverket och statskontoret äro organiserade efter i huvudsak enahanda grunder. Båda måste anses äga särskild sakkunskap på just de områden, varom fråga är. Att under sådana förhållanden tillerkänna det ena verkets avgöranden ett principiellt företräde framför det andras förefaller varken i och för sig befogat eller ur vederbörande intressenters — redogörarnas och löntagarnas — synpunkt av något värde. Därest det ej befaras, att riksräkenskapsverket såsom varande ett revisionsverk skall anlägga mera fiskaliska synpunkter än statskontoret, kan det enligt mitt förmenande icke innebära någon fördel för vederbörande att få ett avgörande av statskontoret ovanpå ett avgörande av riksräkenskapsverket. Nu tror jag för min del, att, även om riksräkenskapsverket i verkligheten alls ej anlägger fiskaliska synpunkter, det dock med hänsyn till dess ställning som revisionsverk ofta kommer att misstänkas, att det allmänna betraktelsesättet inom verket tagit intryck av detta förhållande. Därför vore det säkerligen oklokt att göra riksräkenskapsverket till *sista* instans. Däremot synes mig, att det icke skulle vara något att invända mot att, med bibehållande i huvudsak av nu gällande ordning i övrigt, göra *kammarrätten* till *sista* instans. Nu måste emellertid en speciell utbildning i avlöningsfrågor förefinnas utom i regeringsrätten i ej mindre än tre verk, nämligen riksräkenskapsverket, statskontoret och kammarrätten. Detta förefaller onödigt och opraktiskt. Bättre är att koncentrera sakkunskapen på så få händer som möjligt. Då inom statskontoret i alla händelser framstående sådan sakkunskap måste vara representerad, förefaller det riktigt att befria kammarrätten från dessa frågor och i stället lägga dem till statskontoret. Till-

ses måste i varje fall, att avlöningsfrågorna, i vilken form de än uppkomma, alltid måste slutligen avgöras av en och samma myndighet, på det att ej olikformighet i tillämpningen må uppkomma. Ett överförande av vissa mål till kammarrätten skulle därför medföra, att alla andra finge följa med, m. a. o. kammarrätten skulle bliva det speciella avlöningsverket i statskontorets ställe, något som med hänsyn till de båda verkens övriga uppgifter knappast vore lämpligt. Det kan anmärkas, att väl kammarrätten men ej statskontoret är organiserad som domstol. Härpå kan svaras, att det på detta område i huvudsak ej heller gäller domstolstvister i egentlig mening utan i verkligheten helt enkelt en tolkning i administrativ ordning av vissa författningar. Det förefaller därför följderiktigt att söka beträffande avlöningsärenden, i den mån det rör tolkning av vissa författningar, genomgående finna en annan form än anmärkningsmålens. Detta synes mig kunna utan svårighet genomföras på följande sätt.

Att statskontoret uppdrages att å statsverkets vägnar auktoritativt tolka gällande avlönings- och pensionsreglementen, eventuellt även rese-reglementet m. fl. dylika författningar. Sedan statskontoret yttrat sig i en dylik fråga, är i administrativ väg sista ordet sagt angående avlöningens eller pensionens belopp. Är vederbörande ej nöjd med vad staten sålunda förklarat, får han vända sig till allmän domstol.

Grundtanken i det nu antydda förfaringssättet är den, att, om tvist angående avlöningsbelopp på ett eller annat sätt uppstår, statskontoret, givetvis under vissa former, vilka innebära garanti för en ordentlig urredning, tillfrågas och dess svar blir bindande både för statsverket och löntagaren samt därmed även för redogöraren. Gäller det en framställd anmärkning, kommer givetvis redogöraren i de allra flesta fall att på statskontorets besked återbetala vederbörligt belopp. Han vet ju med visshet, att han eljest kommer att bli dömd att betala just det beloppet. Gör han det ej, får det bliva ett anmärkningsmål, men vederbörande instans har då endast att förklara viss person såsom redogörare skyldig att återbära det av statskontoret bestämda beloppet. Målet blir med andra ord i regel av enklaste slag. Klagan över ett sådant beslut lärer väl praktiskt taget aldrig förekomma i andra fall, än där vederbörande förmenar sig ej vara redogörare. Och beträffande dessa säkerligen mycket fåtaliga fall anser jag det icke blott i sin ordning utan synnerligen önskvärt, att regeringsrätten blir sista instans, då dessa frågor är både svårartade och av den beskaffenhet, att statskontoret icke beträffande dem kan anses sitta inne med särskild specialkunskap, samt dessutom frågor om redogörareansvaret kunna uppkomma just beträffande statskontorets egna utanordningar — låt vara att man söker beträffande dessa skapa såvitt möjligt bestämda regler. Enligt min mening är det en svaghet enligt kommittémajoritetens förslag, att frågor om redogörareansvar skola slutligen prövas av statskontoret. Nu kan det möjligen invändas, att regeringsrätten, om den prövar viss del av en fråga, också bör få pröva frågan i andra avseenden, att det med andra ord är oegentligt, att regeringsrätten skall vara bunden av statskontorets avgörande. Denna synpunkt kan jag emellertid ej för min del tillerkänna något berättigande. Regeringsrätten är på samma sätt bunden som av en författningsbestämmelse, dess avgörande innebär endast att vederbörande skall inbetala det av statskontoret i annan ordning bestämda beloppet. Regeringsrätten erhåller i varje fall enligt detta förslag en *större* kompetens än enligt kommittémajoritetens

förslag, vilket betager regeringsrätten även prövningen av den rent förvaltningsrättsliga frågan om vem som skall bära redogörareansvaret.

Skillnaden mellan den av mig nu förordade anordningen och den av kommittémajoriteten tillstyrkta är sakligt sett i verkligheten alls ej stor. De mål, som av statskontoret slutgiltigt avgöras, bliva enligt båda förslagen i stort sett identiska. Den formella skillnaden är större: enligt kommittémajoritetens förslag *dömer* statskontoret den och den redogöraren att betala det och det beloppet; enligt mitt alternativ däremot förklarar statskontoret, att den och den personens lön skall utgå med det och det beloppet eller efter den och den närmare angivna normen, medan det förutsättes, att vederbörande redogörare i regel själv drager konsekvenserna därav, d. v. s. erkänner skulden. Till vissa detaljer i förfarandet skall jag senare återkomma.

Sedan man från anmärkningsmålen kategori avskilt praktiskt sett nästan alla avlönings- och liknande frågor, komma anmärkningsmålen att bliva synnerligen fataliga: kanske 10 till 15 procent av hela den nuvarande kategorien anmärkningsmål. Hur man förfar med detta ringa fåtal, synes ur besparingssynpunkt vara av ganska ringa betydelse. Jag är emellertid ense med kommittémajoriteten därom, att dessa mål böra kunna gå till regeringsrätten. Då detta blir fallet, synes intet vara att erinra mot att målen avlastas från kammarrätten och — om jag tillsvidare bortser från specialrevisionerna — flyttas till riksräkenskapsverket. Vill man vinna så stark avlastning från regeringsrätten som möjligt, tror jag visserligen, att det vore lämpligare att låta kammarrätten behålla målen. Det ligger nämligen, såsom jag nyss antytt, nära till hands att antaga, att riksräkenskapsverkets karaktär av revisionsverk skall rent psykologiskt påverka vederbörande redogörare, vilken ju vid anmaningen ej velat erkänna anmärkningen, att ej nöja sig med verkets beslut utan klaga till regeringsrätten. Det synes för övrigt svårigen kunna förnekas, att, om kommitténs förslag, att endast vederbörande redogörare, men ej revisorn skulle äga rätt att överklaga riksräkenskapsverkets beslut, godkännes, det för verket skulle ligga nära till hands att in dubio döma till förmån för kronan, på det att målet må kunna fullföljas till regeringsrätten. Inträffar detta en eller annan gång, är det givet, att redogörarna i allmänhet komma att klaga. Denna olägenhet synes mig dock kunna undgås på det sätt, att revisorn i vissa undantagsfall, t. ex. då skiljaktiga meningar yppats inom riksräkenskapsverket eller då verket självt medgiver det, får gå vidare till regeringsrätten. Nu innebär det emellertid en uppenbar och stor fördel, om kammarrätten kunde befrias från *alla* ärenden av den art, varom nu är fråga, för att kunna odelat ägna sig åt beskattnings- och fattigvårdsmål o. d. Ur arbetsfördelningssynpunkt synes detta vara det rationellaste. Om riksräkenskapsverket får avgörandet i första instans av anmärkningsmålen, synes verket också bliva bättre satt i tillfälle att följa arbetet med de olika specialrevisionerna, om denna angelägenhet ordnas på i huvudsak det sätt, kommittémajoriteten föreslagit. Detta bör även räknas förevarande alternativ till fövör.

Vad nu frågan om specialrevisionerna beträffar, biträder jag i huvudsak kommittémajoritetens ståndpunkt, som förefaller att innebära ett lyckligt grepp på frågans lösning, under förutsättning att riksräkenskapsverkets rätt att leda revisionsarbetet göres tillräckligt effektiv. Beträffande de affärsdrivande verken ställer jag mig emellertid tveksam, huruvida ej en viss modifikation bör tänkas. De affärsdrivande verken äro i

motsats till de flesta andra verk direkt inriktade på utvinnande av ett ekonomiskt resultat och böra därför hava ett särskilt intresse för revisionens effektivitet, som knappast kan förmodas i allmänhet finnas på andra håll. De affärsdrivande verken hava även att i åtskilliga av sina avgöranden anlägga delvis andra synpunkter än verken i allmänhet — nämligen praktikabilitetshänsyn. — Sådana hänsyn kunna svårigen i allmänhet tillämpas av något annat verk än det, som självt handhar affärsverksamheten. När avlöningsmalen bortfalla — dessa böra även för affärsverkens vidkommande avgöras i den förut antydda formen av statskontoret — torde visserligen de återstående anmärkningsmålen bli helt få och skulle alltså föga tunga riksräkenskapsverket. Å andra sidan skulle deras borttagande från de affärsdrivande verkens beslutanderätt icke medföra någon besparing — detta skulle ej bliva fallet heller enligt kommittémajoritetens förslag, genom vilket ett ej så ringa arbete skulle överflyttas på riksräkenskapsverket, som skulle i första instans avgöra även anmärkningsmålen i avlöningsfrågor från affärsverken. Jag är fördenskull mest böjd för att låta de affärsdrivande verken själva avgöra sina anmärkningsmål. Detta hindrar icke, att det kan vara lämpligt, om riksräkenskapsverket meddelar anvisningar för bedrivande av revisionsarbetet även för de affärsdrivande verkens vidkommande. Det synes mig med denna ståndpunkt ur olika synpunkter lämpligt, att någon eftergranskning i riksräkenskapsverket av de affärsdrivande verkens räkenskaper, om ock i inskränkt omfattning, bibehålles. Även för de övriga verkens med specialrevisioner vidkommande förefaller det att vara av ett visst värde, om ej varje möjlighet till eftergranskning inom riksräkenskapsverket blir utesluten. Det bör emellertid vara tillräckligt, om två eller högst tre revisorer behållas för eftergranskningen. Härigenom möjliggöres någon kontroll från det centrala revisionsverkets sida över personalen vid specialrevisionerna, vars arbete även bör vinna i effektivitet på grund av känslan, att en eftergranskning skall äga rum.

Jag återkommer nu till en närmare utveckling av hur jag tänkt mig huvuddragen beträffande avlöningsfrågors avgörande — i fråga om detaljerna kunna i allmänhet de av kommittémajoriteten föreslagna bestämmelserna inpassas i systemet.

Är en tjänsteman missnöjd med ett ämbetsverks utanordning av ett avlöningsbelopp, anmäler han detta hos ämbetsverket, som hos statskontoret, med överlämnande av utredning angående alla i ärendet inverkan omständigheter, frågar, med vilket belopp eller efter vilken närmare angiven norm lönen skall utgå. Anses det lämpligare, att i detta fall *besvär* skola anföras hos statskontoret över ämbetsverkets beslut, så går även detta alternativ ihop med det av mig förordade systemet i övrigt. Ifrågasättas kan emellertid, om ej ämbetsverket bör ha rätt att i tveksamma fall, med åberopande av utredning, fråga hos statskontoret redan innan en lön utanordnas och även i andra fall än de av kommittémajoriteten föreslagna, d. v. s. där det gäller placering i löneklass. Genom den erfarenhet, som statskontoret kommer att erhålla på grund av sin specialisering på hithörande frågor, kan detta verk utan tvivel ofta med största lätthet besvara en fråga, vars avgörande på andra håll måste kosta mycken möda. En ej ringa *arbetsbesparing* skulle med tämlig visshet vara att vinna på denna väg. Om anordningen bör genomföras eller ej, synes dock böra bero på, om den också kan medföra minskad *kostnad* för statsverket. Det har stundom plägat framhållas, att minskning i personal beträffande olika

verk ej kan ifrågakomma, med hänvisning till, bl. a., gällande tvistiga avlöningsbestämmelser. Därför synes det ej uteslutet, att verklig kostnadsbesparing någonstades skulle kunna vinnas, om rätten att fråga hos statskontoret utsträcktes. En avgjord fördel skulle detta innebära i de kanske ej alltför talrikt förekommande fall, då statskontorets yttrande bleve prejudicerande för ett större antal utbetalningar, vilka, om de bleve felaktiga, endast skulle kunna angripas genom ett omständligare specialförfarande i varje särskilt fall, nämligen anmälan eller besvär av löntagare eller anmärkning av revisionen. Den nu framförda tanken synes mig i varje fall vara förtjänt att tagas under omprövning, om det också icke skulle anses klokt att genast och utan en mera ingående undersökning realisera densamma.

Om avlöningsfrågan göres aktuell anmärkningsvägen, ställer sig spörsmålet om förfarandet något olika, om det gäller en specialrevision eller om det gäller riksräkenskapsverket.

Är det fråga om en vid specialrevision framställd anmärkning, synes det mest praktiskt att i första hand låta vederbörande ämbetsverk självt framställa fråga hos statskontoret, givetvis med den påföljd, att vederbörande nästan undantagslöst rättar sig efter vad statskontoret fastslagit. Vägrar dock vederbörande att rätta sig därefter, blir det ett anmärkningsmål, som avgöres, i fall det gäller ett affärsdrivande verk, av detta verk, men eljest av riksräkenskapsverket, i båda fallen med *rätt* åtminstone för den, vilken dömts såsom redogörare, att klaga hos regeringsrätten men utan möjlighet att genom sin klagan få det av statskontoret fastställda beloppet ändrat.

Gäller det åter en inom riksräkenskapsverket framställd anmärkning, synes det ligga närmast till hands att låta förste revisorn avgöra, om kommunikation skall ske med redogöraren. Sker kommunikation och bestrides anmärkningen, kan det lämpligen givas förste revisorn rätt att framställa fråga om beloppet hos statskontoret, därest man ej anser det lämpligare att låta riksräkenskapsverket besluta, huruvida fråga skall få ske. Svaret på frågan meddelas redogöraren av revisorn eller förste revisorn, och redogöraren torde i regel rätta sig därefter. Gör han det däremot ej, blir det anmärkningsmål, vilket dock icke kommer att röra sig om beloppet utan endast om redogörarens ansvar. Jag har hyst någon tvekan, huruvida med avlöningsfrågor borde likställas frågor om rese- och traktementsersättning. Det gäller vid dessa tvister oftare än beträffande avlöningsmålen icke så mycket rena tolkningsfrågor som frågor om en viss författnings applicerande på skiftande aktuella förhållanden. Dessa mål tynga ej regeringsrätten tillnärmelsevis så mycket som avlöningsmålen, och i huvudsak synas samma direkta besparingar kunna göras, även om dessa mål få fullföljas till regeringsrätten. I dylikt fall skulle riksräkenskapsverket beträffande dessa frågor bli första instans i anmärkningsmål och besvärsmål gå direkt till regeringsrätten. Då domstolvägen står öppen och statskontorets särskilda sakkunskap på området synes obestridlig samt varje minskning av regeringsrättens arbetsbörda synes böra eftersträvas, har jag emellertid stannat vid att i likhet med kommittémajoriteten förorda dessa — i allmänhet enkla — ärendens likställande med avlöningsfrågor.

Vad frågan om de besparingar, som kunna vinnas, beträffar, kommer jag till samma resultat som kommittémajoriteten med den skillnad, att den bibehållna eftergranskningen av de affärsdrivande verkens räk-

skaper skulle medföra, att endast 7 eller 8 revisorsbefattningar i riksräkenskapsverket skulle kunna indragas, därav 2, respektive 3, upptoges å övergångsstat.

För övrigt synes det knappast lämpligt, om kammarrätten får för taxeringsmål disponera all den ordinarie arbetskraft som nu sysslar med anmärknings- och balansmål. Antalet till kammarrätten inkommande taxeringsmål visar för närvarande en avgjord tendens till stark minskning. Att under dylika förhållanden vid sådana mål binda flera ordinarie tjänster än för närvarande synes mig knappast överensstämmande med försiktiga principer. För avarbetning av den nu befintliga balansen av skattemål torde det vara lämpligare att anlita tillfällig arbetsförstärkning.

Slutligen vill jag ifrågasätta, om ej överflyttningen av vissa mål till riksräkenskapsverkets avgörande bör föranleda, att den tjänsteman, som skulle tillkomma i detta verk, blir ej en förste revisor utan en högre, juridisk utbildad tjänsteman, eventuellt en byrådirektör eller byråchef. Väljes sistnämnda alternativ, kan måhända tagas under övervägande möjligheten att till detta verk transportera ytterligare en tjänsteman av motsvarande grad i kammarrätten.